

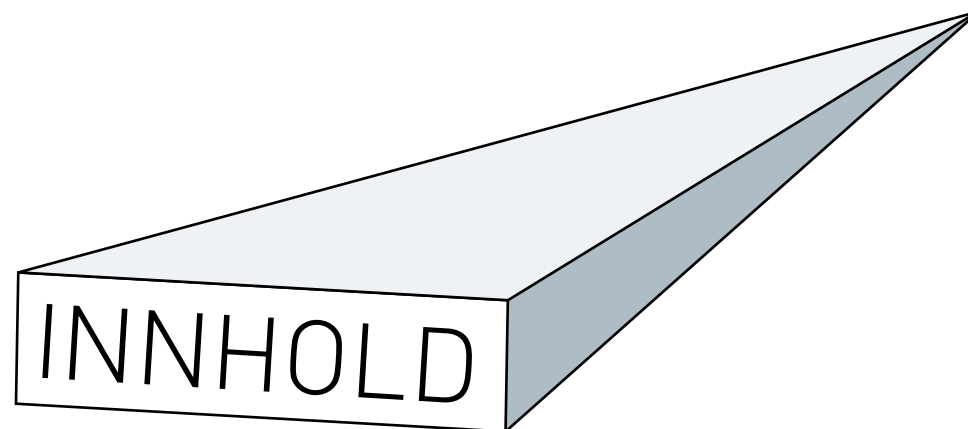
FELLES DOKUMENTASJONS- OG INNSAMLINGSPLAN

2017 - 2021

DALANE FOLKEMUSEUM | HAUGALANDMUSEENE | JÆRMUSEET | MUSEUM STAVANGER | NORSK OLJEMUSEUM | RYFYLKEMUSEET

Del 1

OM PROSJEKTET	4
Bakgrunn.....	6
Målsettinger	8
Arbeidsform	10
OM MUSEENE	11
Om Rogaland fylke	13
Fagnettverk, samarbeid og felles prosjekter	
- før og nå	15
Magasinforhold og -kapasitet	21
Museenes samlinger av materiell	
og immateriell kulturarv.....	23
HVORDAN SAMMENLIGNE SAMLINGER?	27
Sammenligning inspirert av	
«cross-collection significance assessment» .	29
1. Målsetting for vurderingen	31
2. Samlingenes historie	32
3. Hovedtemaer og kategorier i samlingene ..	33
4-5. Kartlegging av samlinger	34
6. Samlingenes omfang,	
representativitet og mangler	36
7. Produkt: samlingsmatrise	
og sammenligning av samlingene	37
8. Oppsummering, strategier og handlinger ..	39
TILTAK 2017 - 2021	42
Tiltak 1: Etablere nettverk	
for samlingsutvikling.....	43
Tiltak 2: Samarbeid om dokumentasjons-	
og innsamlingsprosjekter.....	44
Tiltak 3: Samarbeid om vurdering	
og fremtidig avhending	46
Tiltak 4: Arbeid med magasinutvikling.....	47
OPPSUMMERING OG VEIEN VIDERE	49

Del 2

SAMLINGSBESKRIVELSER	
OG -HISTORIKKER	52
Dalane Folkemuseum.....	53
Haugalandmuseene.....	61
Jærmuseet	70
Museum Stavanger.....	81
Norsk Oljemuseum	97
Ryfylkemuseet	102

Vedlegg

Vedlegg 1	
Hovedtemaer og kategorier	
i samlingene	111
Vedlegg 2	
Samlingsmatriser	
- eksempler	118
Vedlegg 3	
Beskrivelse av samlinger innen	
hovedtemaene og kategoriene ...	130
Vedlegg 4	
Vurdering av magasiner	
og anbefalte tiltak	154

© 2017 Dalane Folkemuseum, Haugalandmuseene, Jærmuseet, Museum Stavanger, Norsk oljemuseum, Ryfylkemuseet.

Forsidefoto: Fotoarkivar Madli Hjermann undersøker muggsopp på et fotonegativ. Dette er en del av hverdagen til fotoarkivaren. Foto: Ana Goncalves, Haugalandmuseene.

DEL 1 FELLES DOKUMENTASJONS-
OG INNSAMLINGSPLAN

OM PROSJEKTET

Denne felles dokumentasjons- og innsamlingsplanen for 2017 - 2021 er utarbeidet av og for museene i Rogaland, nærmere bestemt regionmuseene Dalane Folkemuseum, Haugalandmuseene, Jærmuseet, Museum Stavanger og Ryfylkemuseet, og spesialmuseet Norsk oljemuseum.¹

PROSJEKTET HAR HATT støtte fra Rogaland fylkeskommune og fra Norsk kulturråds program for samlingsforvaltning i 2015 – 2016. Museenes arbeid med samlingsutvikling omfatter ulike oppgaver: innsamling, registrering/ katalogisering (herunder digitalisering), forebyggende og aktiv konservering, magasinerings, tilgjengeliggjøring, og avhending og destruksjon av museumsobjekter. Denne planen konsentrerer seg spesielt om oppgaven dokumentasjon og innsamling, ut fra at dokumentasjon av hendelser, håndverk med mer også skal inngå i museenes helhetlige innsamling av materiell og immateriell kulturarv.

Arbeidet med planen har hatt som overordnet mål å skape større bevissthet rundt dokumentasjonen og innsamlingen museene gjør. Gjennom en samlet oversikt over og kjennskap til museenes ulike

samlinger, er målet at museene skal bli bedre rustet til å styre fremtidig innsamlingspolitikk, til å spisse sine samlinger og til å starte innsamlings- og avhendingsprosesser som del av en aktiv samlingsutvikling. Planen ble initiert av Rogaland fylkeskommune, som i *Regionalplan for museum 2011 – 2014* hadde som konkret tiltak å utarbeide en regional plan for samlingsforvaltning:

«Det skal utarbeidast ein regional plan for samlingsforvaltning med fokus på å få ei samla oversikt over og ei samordning av gjenstandsmateriale og anna materiale samt tilstanden til dette. Gjennom regionmusea skal det sikrast eit representativt utval frå kunst, handverk, næring og daglegliv, og det kan vera tenleg å sjå på om det er behov for presiseringar eller justeringar i høve til ansvarsfordelinga frå 1992» (Rogaland fylkeskommune 2011, tiltak 14).

¹ Planen er initiert av Rogaland fylkeskommune, og samlinger/museer uten fast tilskudd fra fylkeskommunen er derfor ikke med i planarbeidet, heller ikke Arkeologisk Museum som ble universitetsmuseum i 2009.

I bedriftsarkivet til Kvernelands Fabrikk AS er det en stor fotosamling. Her er det steinsvansen som er i fokus. Svein Sigmundstad sitter på Ford-traktoren.
Foto: Kjell Time, Jærmuseet

Ut fra dette har arbeidet med planen favnet alle typer museumsobjekter og -samlinger – både kulturhistoriske gjenstander, fotografier og bygninger; kunstverk; naturhistorisk materiale; lyd-/film-opptak; privatarkiv og fartøyer – og å lage gode oversikter over disse. Museene har diskutert spørsmålet om presisering eller justering av ansvarsfordeling, og alternativer til dette. Samlingenes tilstand har ikke blitt vurdert i denne omgangen. Foreliggende plan er heller ikke en fullstendig samlingsforvaltningsplan, da en slik plan ville inneholde alle de ulike samlingsutviklingsoppgavene, samt retningslinjer og rutiner for daglig arbeid med dem. Dette forutsettes ivaretatt i museenes egne planer. Den felles planen legger grunnlag for samlingsutviklingstiltak museene kan samarbeide om, og griper ikke inn i museenes egne planer for samlingsforvaltning/-utvikling.

Museene i Rogaland har gjennom prosessen kommet frem til følgende tiltak som ønskes gjennomført i planperioden:

Se nærmere beskrivelser av tiltakene i kapitlet Tiltak og samarbeidsprosjekter 2017 – 2021.

Dalane Folkemuseum eier bygninger i alle dalanekommunene. Her er museets kvernhusanlegg på Fuglestad i Hå.
Foto: Jon Magne Bøe, Dalane Folkemuseum

Bakgrunn

Før Rogaland fylkeskommune initierte arbeidet med denne dokumentasjons- og innsamlingsplanen hadde det også vært arbeidet med flere tiltak, forprosjekt og utredninger som planen bygger videre på.

ET FORPROSJEKT TIL innsamlingsplan (Jærmuseet, 2012), i søknad til Kulturrådet fra museene i Rogaland v/ Haugalandmuseene (2012), og i Rogaland fylkeskommunes tidligere søknader på Kulturrådets utviklingsmidler (2013 og 2014) var det satt opp en del mål og spørsmål som en dokumentasjons- og innsamlingsplan bør gi svar på. Arbeidet har også bygd på rapporten *Samhandling og arbeidsdeling ved dokumentasjon og innsamling i kulturhistoriske museer* (Bie-Larsen et al. 2011), samt seminar og fagdager som er avholdt for museene i Rogaland de senere årene.

Som oppfølging av tiltak 14 i *Regionalplan for museum 2011-2014* ble det gjort en *Utredning av felles tjenester innenfor samlingsforvaltning* (2012), som blant annet konkluderte med at «[...] en overordnet samlingsplan [...] skal være veiledende for regional konserverings- og kompetansesenter i

prioritering av langsiktige tiltak» (Collections Care & Management 2012, 9 – 10).

Forprosjektet *Innsamlingsplan for regionmusea i Rogaland* (2012) konkluderte med at ansvarslista fra *Museumsplan for Rogaland* fra 1992 var problematisk å videreføre/revidere, og at «prosess er nok like viktig som resultat, kjennskap til kvarandre sitt arbeidsfelt og samlingsmateriale er avgjerende for meir samhandling mellom musea» (Jærmuseet 2012, 12). Derfor ble det anbefalt å gå mer inn i museenes samlingshistorikk, prosjekter og kompetanse-katalog og se på hvilke statlige føringer, lokale forhold og nettverkssamarbeid som har betydning for museenes samlingsprofiler – «verte kjende på nytt» - og ut fra dette se på hva som ikke fanges opp i dagens innsamlingsarbeid, og hvilke områder museene burde jobbe med ut fra et samfunns- og samtidsperspektiv (11).

Museene har latt seg inspirere av planen *Felles løft for Finnmarkshistorien. Forskningsbasert innsamling og formidling ved museene i Finnmark* ([Museene i Finnmark] 2014), som har formulert innsamlingsprosjekter med basis i aktuelle og konkrete problemstillinger knyttet opp mot begrepet «rettigheter».

Parallelt med dette prosjektet ble også prosjektet *Innsamling av digitalt fødte foto. Et kunnskapsgrunnlag* (Hjermann 2016) gjennomført med fotoarkivaren for museene i Rogaland som prosjektleder. Prosjektets hovedmål var å undersøke hvilke utfordringer vi treffer på ved innsamling av digitalt fødte foto,² og hvilke strategier som kan gi løsninger. Dette blir viktig for museene å forholde seg til i fremtidige innsamlingsprosjekter.

² Med «digitalt fødte foto» menes digitale opptak gjort med kamera, telefon o.a. som dermed ikke har en fysisk form slik de tradisjonelle analoge fotografiene har i form av bl.a. negativer og positiver.

Underveis i prosessen kom *Samlingsplan for musea i Hordaland 2015 – 2020* (Hordaland fylkeskommune 2016), der det blant annet står at: «(...) musea manglar den oversikta dei treng over samlingane, og (...) det kan vere utfordrande å tenkje innsamling over eit større geografisk område. Museum må utfordre seg sjølve til å tenkje meir heilskapeleg» (55). Gjennom denne felles dokumentasjons- og innsamlingsplanen har museene i Rogaland prøvd å ta denne utfordringen. For å gjøre det, måtte det bygges opp gode, sammenlignbare samlingsbeskrivelser og samlingsoversikter for alle museene.

Mot slutten av prosessen kom også Telemarksforsking's evaluering av museumsreformen i Rogaland, *Til lands og til vanns og på sokkelen med* (Haugsevje et al. 2016). Evalueringen inneholdt noen anbefalinger om samlingsforvaltningen, blant annet innen dokumentasjon av samtiden, utvikling av magasiner og avhendingsprosjekter, som det viste seg at museene allerede hadde svart delvis på gjennom arbeidet med foreliggende plan.

Konservator Eirik Aarebrot (Samlingsteam Rogaland) og magasinforvalter Kate Newland (Museum Stavanger) inspiserer Stavanger skolemuseums magasin. Foto: Jeanne Dalbu, SamRog

Målsettinger

I søknaden på Norsk kulturråds museumsprogram for samlingsforvaltning (spillemidler utlyst mai 2015) trakk museene i Rogaland fram at prosjektet ville koordinere samlinger og ansvarsområder, og belyse de viktigste temaene i vår tid for våre museer.

MUSEENE VILLE DISKUTERE museenes rolle i fremtiden ved å se på samfunnstendenser og -endringer, og hvordan de skal beholde sin relevans overfor publikum i fremtiden. Utover i prosessen med å lage en felles plan så museene det samtidig som viktig å beholde det enkelte museums autonomi og særpreg. Museene har sett det som viktig at dette blir en fremtidsrettet plan, som legger til rette for møteplasser og videre samarbeid mellom museene også etter planperiodens utløp.

Prosjektet har hatt som mål å skape en felles plattform for samlingsforvaltningen gjennom å heve kompetansen innen samlingsteori og samlingsforvaltning, og å involvere de som arbeider med samlingsforvaltning i museene i Rogaland. Museene ville med dette skape en følelse av eierskap

til fellesprosjektet, og legge grunnlag for et mulig fremtidig samarbeid om innsamling. I forbindelse med utarbeidingen av fellesplanen har det derfor blitt arrangert fagdager hvor samarbeid på tvers har vært tema. I desember 2013 ble det i forbindelse med det halvårlege museumsrådet i fylket arrangert en fagdag der også museumsansatte ble invitert. Her var blant annet felles forskningsplan et tema. Høsten 2014 arrangerte Museum Stavanger med økonomisk støtte fra Rogaland fylkeskommune et felles seminar for museene i Rogaland rundt temaet dokumentasjons- og innsamlingsplan med den britiske museums konsulenten Freda Matassa. Momenter fra foredrag og diskusjoner på alle disse fagdagene er tatt med til diskusjoner i den videre utarbeidingen av fellesplanen. Av etablerte metoder har prosjektet brukt *Significance 2.0* (Russell og Winkworth 2009) og *Benchmarks for samlings-*

Håndverker Mariusz Buryj gjør klar en golvbjelke før løfting inn vindu i 2. etasje. Bildet er tatt i 2012 under restaureringsarbeider på Sørhaugøy fyrstasjon i Haugesund.
Foto: Grethe Paulsen Vie, Haugalandmuseene

forvaltning (Norsk kulturråd 2015), og i tillegg brukt en egen metode (verktøy) for sammenligning av samlinger.

Selve prosessen med utformingen av planen, alle diskusjonene det har medført, og modningen gjennom planarbeidet har vært vel så viktige som det ferdige produktet. Fra starten av prosjektet ble museene enige om at fellesplanen ikke skal handle om selve samlingsforvaltningen, men konsentrere seg om overordnede planer og mulige felles prosjekter. Museene har diskutert hvilken hensikt og verdi en slik felles plan kan ha for det enkelte museum, og hvilke forpliktelser som ligger i en slik plan. Hva skiller fellesplanen fra museenes egne planer? Hvordan kan museene lage en plan som fungerer som verktøy for hvert museum og i koordineringen av samarbeid? Disse spørsmålene bygger på konklusjonen fra *Innsamlingsplan for regionmusea i Rogaland* (2012), og museene har forsøkt å svare på dette underveis i planarbeidet.

Svend Søndervik reiste til sjøs som 15-åring, og fortsatte senere i oljevirksomheten innen boring. Han endte opp som boresjef, og var tilknyttet mange forskjellige selskap. Gjennom alle år samlet han en imponerende mengde suvenirer og minner fra bedrifter, arbeidsteder, hendelser og reiser. Han hadde dekorert kjellerstuen sin med mye av dette, og bl. a. hengt opp 300 – 400 krus, og like mange capser. Foto: Jan A. Tjemslund, Norsk oljemuseum

Arbeidsform

Rogaland fylkeskommune bevilget i desember 2014 midler til å dekke lønns- og driftsutgifter i tilknytning til en prosjektlederstilling for å ferdigstille planen.

I FORBINDELSE MED DETTE ble det inngått en avtale mellom fylkeskommunen og Museum Stavanger, hvor det fremgår at prosjektleder skal lede og koordinere arbeidet, inkludert kompetanseheving og organisering av møter/seminar/workshops i tråd med fremdriftsplan, samt sammenstilling av skriftlige bidrag fra museene og utforming av endelig plan. MUST har ansvar for prosjektleders innsats og tidsbruk. Prosjektet fikk også støtte fra Kulturrådet i 2015 og 2016.

Det ble i januar 2015 satt ned en arbeidsgruppe bestående av: Målfrid Grimstvedt, Jærmuseet; Trygve Brandal, Ryfylkemuseet; Finn H. Sandberg, Norsk oljemuseum; Olaug N. Økland, Dalane Folkemuseum; Trude Eriksen, Museum Stavanger; Grethe Paulsen Vie, Haugalandmuseene; Per Inge Bøe, Fellestjenestene – prosjektleder Samlingsteam Rogaland; Madli Hjermann, Fellestjenestene – fotoarkivar; Øyvind Malmin, Rogaland fylkeskommune; og May Tove Nyrud, prosjektleder fellesplanen.

Arbeidsgruppen og prosjektleder har sammen hatt ansvar for å arrangere møter og fagdager og å utarbeide innholdet i planen for dokumentasjon og innsamling, mens prosjektleder har ledet arbeidet og utformet planen. Arbeidsgruppen har hatt 10 arbeidsmøter i prosjektperioden mars 2015 – mars 2017. Tusen takk til Norsk oljemuseum, Museum Stavanger og Rogaland fylkeskommune som har stilt møterom til disposisjon.

I løpet av prosjektperioden 2015 – 2017 har det vært arrangert tre fagdager med foredrag, gruppediskusjoner og plenumsdiskusjoner. Formålet med fagdagene har vært kompetanseheving innen samlingsutvikling og helhetlig dokumentasjon, og ikke minst å engasjere og inkludere museenes ansatte i arbeidet med fellesplanen. Derfor har foredragene vært åpne for alle interesserte i fylkets museer, og både samlingsforvaltere, formidlere og museumsledelse har vært invitert til gruppearbeid og -diskusjoner.

Museene er medlemmer i The International Council of Museums (ICOM), og organisasjonens etiske retningslinjer samt nasjonalt og internasjonalt lovverk og konvensjoner ligger i bunnen av museenes samlingsforvaltningsarbeid.

Revidering av en gjenstandssamling ved Dalane Folkemuseum. Foto: Jeanne Dalbu, SamRog

OM MUSEENE

Museene i Rogaland består av Norsk oljemuseum og de fem regionmuseene Dalane Folkemuseum, Haugalandmuseene, Museum Stavanger, Jærmuseet og Ryfylkemuseet, som samler inn og forvalter materiell og immateriell kulturarv fra perioden etter 1536, samt kunst og naturhistorisk materiale. Se også [bilag 1](#) av denne planen for nærmere samlingsbeskrivelser og -historikk.

Dalane Folkemuseum (stiftet 1910) har ansvar for kommunene Bjerkreim, Lund, Sokndal og Eigersund. Museet har store kulturhistoriske samlinger og stor bygningssamling som omfatter sorenskrivergården Slettebø utenfor Eigersund, bygårdsanlegget Bilstadhuset, Fiskeri- og sjøfartsmuseet i Sogndalstrand og Helleren-husene i Jøssingfjord. Eigersund Fayancemuseum i Eigersund har kunst- og kulturhistoriske samlinger. Jøssingfjord Vitenmuseum med fokus på teknologi, industri og bergverk er under etablering.

Haugalandmuseene (dannet 2005) har ansvar for kommunene Haugesund, Karmøy, Bokn, Tysvær, Utsira og Vindafjord. Museets samlinger hører inn under Karmsund folkemuseum, Haugesund Billedgalleri, Stiftelsen Haugesjøen, Hiltahuset på Røvær, Arquebus krigshistoriske museum,

Nedstrand bygdemuseum, Bokn bygdemuseum og Vindafjordmuseet. Museet har kunstsamling, store kulturhistoriske samlinger og en omfattende bygningssamling med spesielt fokus på maritim historie.

Museum Stavanger (dannet 2010) har ansvar for Stavanger kommune, mens enkeltmuseer har regionalt og/eller nasjonalt ansvar, og omfatter i dag kulturhistorisk avdeling,³ naturhistorisk avdeling med den nasjonale ringmerkingsdatabasen, Stavanger kunstmuseum, Norsk hermetikkmuseum, Stavanger maritime museum, Utstein kloster, lystgården Ledaal, redervillaen Breidablikk, Norsk barnemuseum, Stavanger skolemuseum, Norsk grafisk museum, samt en fagbiblioteksamling med fagbibliotekarer.

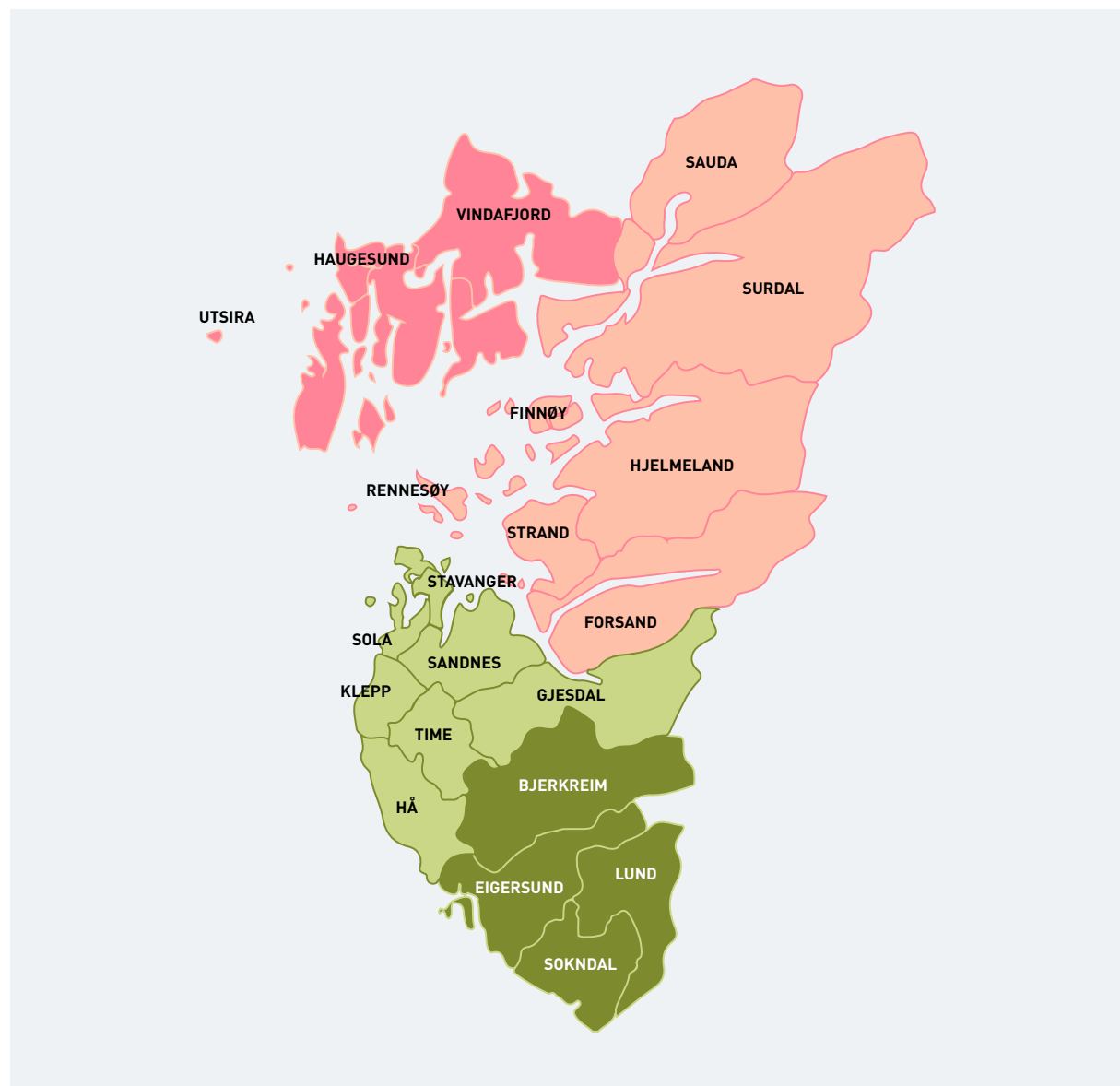
³ Da Stavanger Museum ble etablert i 1877, var oldsaker fra Rogaland også en del av den kulturhistoriske samlingen. Oldsakene ble skilt ut i 1975 ved dannelsen av Arkeologisk Museum i Stavanger, som fra 2009 ble til Arkeologisk Museum ved Universitetet i Stavanger.

Interiør i «klunkestil» i redervillaen Breidablikk, bygd i 1881. Villaen er et av Museum Stavangers anlegg i Stavanger. Foto: Frøyset / Norske Hjem ©

Jærmuseet (stiftet 1985) har ansvar for kommunene Randaberg, Sola, Sandnes, Gjesdal, Klepp, Time og Hå, og består i dag av Tungenes fyr, Garborgsenteret, Vitengarden, Vitenfabrikken, Flyhistorisk Museum, Varden Sjøredningsmuseum, gårdsanleggene Limagarden, Haugabakka, Vistnestunet og Grødaland, Rogaland krigshistorisk museum, Garborgheimen og Knudaheio, samt Science Circus – omreisende vitensenter. Museet har egen fagarkivar.

Norsk oljemuseum (stiftet 1980, åpnet 1999) ligger i Stavanger og har ansvar for dokumentasjon og formidling av norsk olje- og gassvirksomhet. Dette omfatter aktivitet på kontinentalsokkelen, transport av produktene til land (Norge og Europa for øvrig) og prosessanlegg som er bygd for å håndtere produksjonen til havs. Museet har en fagbiblioteksamling med egen bibliotekar.

Ryfylkemuseet (stiftet 1981) har ansvar for Sauda, Suldal, Hjelmeland, Finnøy, Rennesøy, Kvitsøy, Strand og Forsand kommuner. Museet har spesielt fokus på praktisk bygningsvern, med en omfattende samling kulturhistoriske bygninger med inventar, som for eksempel Kolbeinstveit, Litunet, og Sauda industriarbeidarmuseum, og i tillegg en frukthistorisk hage i Hjelmeland, privatarkiv og kulturhistoriske fotosamlinger fra Ryfylke, samt Folkemusikkarkivet for Rogaland.

Regionmuseumenes geografiske ansvarsområder. Mørk rosa = Haugalandmuseumene, lys rosa = Ryfylkemuseet, mørk grønn = Dalane Folkemuseum, lys grønn = Jærmuseet. Museum Stavanger med ansvar for Stavanger kommune, og Norsk oljemuseum med ansvar for petroleumshistorien er ikke merket av på kartet.

Om Rogaland fylke

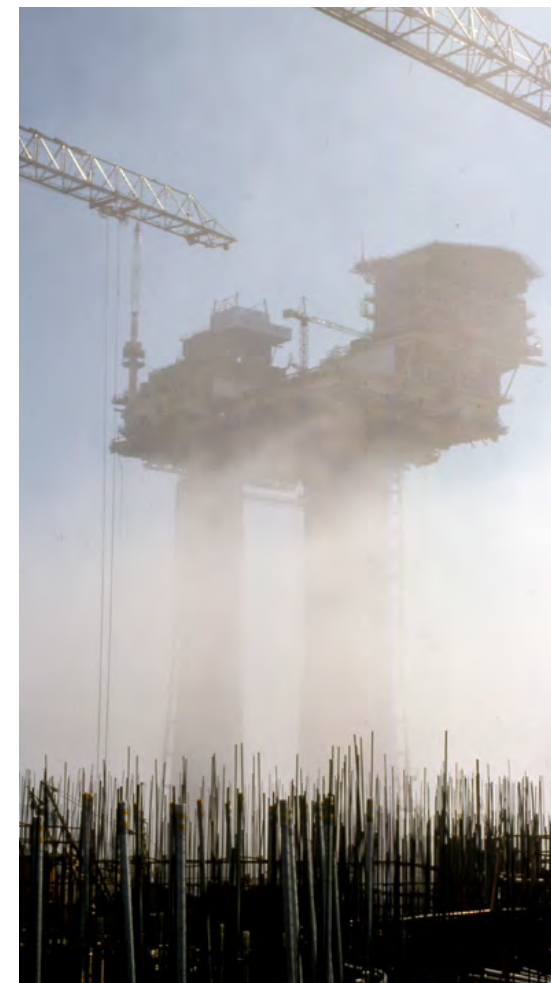
Ordningen med fem museumsregioner i fylket ble etablert av Rogaland fylkeskommune i perioden 1975 - 1985, og Norsk oljemuseum kom til som spesial-/bransjemuseum i 1980.

REGIONENE ER BASERT på de gamle fogderigrensene, mens Stavanger er skilt ut som egen region i museumssammenheng. Fra 2002 ble den statlige «museumsreformen» igangsatt, som hadde som mål å skape færre og mer ressurssterke enheter, administrativt og faglig, ut av de mer enn 700 museene i Norge. Også i Rogaland var det mange små museumsenheter – mange av dem med få eller ingen ansatte – som ble konsolidert i de fem regionmuseene. Regionmuseene har ansvar i de kommunene som tilhører den enkelte regionen (se kartet over regionene), mens Norsk oljemuseum har et bransjeansvar.

Museene i Rogaland forvalter kulturarv og naturarv i et fylke med variert natur og store naturressurser, men spesielt mye hav og kyst. Alexander Kielland var inne på noe vesentlig da han i *Garman & Worse* skrev om rogalendingene at «De lever hele sitt liv med ansiktet vendt mot sjøen. Havet er deres selskap, deres raadgiver, deres venn og deres fiende, deres erverv og deres kirkegaard».

I fortiden har kanskje spesielt havet knyttet fylket sammen på tvers av den relativt vide Boknafjorden og de andre nære havområdene. Men de ulike landområdene har også sine særegenheter i natur, næringsliv og kulturarv.

I boken *Rogaland. Historien. Landskapet. Menneskene. Kulturen. En kulturhistorisk reise gjennom fylkets 27 kommuner* (Thomsen 2003) omtales noen fremtredende trekk ved fylket, dets historie og befolkning. Den følgende fremstillingen er hovedsakelig basert på denne boken. Først og fremst omtales landskapet som «sterkt bestemmende på kultur og levemåte – herunder selvsagt også de naturbetingede næringsveiene» (11), og at i Rogaland er det havet som har vært mest dominerende. Matauk og transport skjedde på havet, og havet er også i dag en viktig ressurs. Tradisjonelt har «veien» vært synonymt med sjøveien. Før nåtidens bruer og tunneller har det i store deler av fylket vært kortere å krysse over sjøen enn å gå eller kjøre rundt – unntatt på Jæren hvor landeveien har vært

Armeringsjernet i betongunderstellet til Statfjord A. I bakgrunnen ruver Brent C i tåkedisene. Fra Jåttåvågen. Foto: Kåre Moen, Norsk oljemuseum

dominerende. Rogaland har noen farlige åpne kyststrekninger, særlig over Sletta og rundt Jærens rev, og Egersund var en lun og god «ventehavn» å ha i tidligere tider.

Rogaland har en variert topografi, og hver region har sine geologiske særegenheter som også har definert mye av livsvilkår, bosetting og næringsliv. Dialektene var mer ulike før, fra grend til grend, enn i vår tid når kommunikasjonen går fortere og folk generelt er mer mobile. Kanskje har også topografien innvirket på lynnet til innbyggerne – det sies at i Ryfylke var selvskryt en kardinalsynd, mens på Jæren måtte man skrike mot vinden, og utviklet en annen låt og språkbruk. Over hele fylket har dugnadsånden stått sterkt, man gav alltid en håndsrekning til dem som trengte det. Entreprenørskap og driftighet («gründerånd») har stått og står fortsatt høyt i kurs. Kristendommen har også stått sterkt helt siden kongen på midten av 1100-tallet gav Stavanger og alle dens kongelige inntekter til Kirken, og også i dag er det mer kirkegang og kirkebygging i Rogaland enn i resten av landet. Fra slutten av 1800-tallet blomstret sterke motkulturer som lekmannskristendommen, bedehuskulturen, misjonsbyen og avholdsbevegelsen. I etterkrigstiden endret samfunnet seg, og bedehuskulturen og avholdsbevegelsen tapte

terreng. Oljepengene fikk innvirkning på folks mentalitet og kultur, for eksempel ved at det har vært generelt mer penger blant folk, og gjennom direkte internasjonal innflytelse på livsstil og kulturformer.

I Thomsens bok fra 2003 ble det opplyst at 1 av 20 rogalendinger jobbet i primærnæringer, 6 i olje-industrien og annen industri, og 13 i tjenesteytende næringer (hhv. 5 %, 30 % og 65 %). De siste årene har sysselsettingen innen industri⁴ og primærnæringer gått ned, og per 2016 jobbet 2,5 % av rogalendinger i primærnæringene, 19 % innen industri, bergverk og utvinning, og 78,5 % innen andre, tjenesteytende næringer. Primærnæringene sysselsetter ikke like mange som industrien, men står for en stor andel av landets matproduksjon gjennom utstrakt havbruk, 10 % av landets jordbruksareal (9 % i 2003), rundt 17 % av landets produksjon av kjøtt, melk og egg (16 – 18 % i 2003), samt foredlingsindustri.⁵ Til tross for nedgang i oljeindustrien må Rogaland fortsatt kunne sies å være oljefylket, og i tillegg er det matfylket, havfylket og industrifylket.

I et foredrag journalist og politisk kommentator Tom Hetland holdt for museene i denne plan-

prosessen, pekte han på dagens megatrender globalisering, urbanisering, individualisering og teknologisering av samfunnet – med tilhørende mot-trender eller motkulturer som [globale] protestbevegelser og nasjonalisering, «det nye landlivet», konformitet, og «det seine livet» med lite teknologi. I Rogaland har folketallet økt kraftig de siste tiårene, og utgjør omtrent 9 % av landets befolkning. Rogaland er (tilsynelatende) flerkulturelt med 180 nasjonaliteter representert. Innvandrere utgjør rundt 20 % av Stavangers befolkning, mest tilknyttet oljenæringen. Men det er usikkert hvor dypt denne flerkulturaliteten sitter, og hva den betyr i samfunnet.

Velstandsveksten i fylket har vært høyere enn landsgjennomsnittet, men den har også vært ujevnt fordelt, slik at vi har fått en todeling av økonomien mellom «olja» og «resten», og dette har ført til større forskjeller mellom folk. Investeringsene i landbasert industri har gått nedover til fordel for oljeindustrien, og Rogaland har utviklet en «monokultur» på næringssiden. Nå som toppen i oljebransjen ser ut til å være nådd, må samfunnet tenke på nytt, ikke bare flyte med strømmen. For å reflektere disse endringene i samfunnet, må også museene tenke nytt rundt sin innsamling.

⁴ Innen industri finner vi oljeindustri, landbruksmaskiner, ferdighus, fajanse, fiskeforedling, gruvedrift, livredning, smelteverk, kraftutbygging, og sand/grus/stein-uttak og -produksjon.

⁵ Kilder til tall om sysselsetting og jordbruk: Tallene for 2003 er tatt ut av Thomsens bok, nyere tall er fra Statistisk Sentralbyrås statistikker på ssb.no: Statistikkene for «Sysselsetting, registerbasert» tabell 07984 (2016), «Jordbruksareal og husdyr» tabell 04414 (2012), «Kjøttproduksjon» tabell 04181 (2016), «Jordbruksbedrifter med husdyr, etter husdyrslag» tabell 03790 (2016) og «Veksthus og planteskoler» tabell 06924 (2006).

Fagnettverk, samarbeid og felles prosjekter – før og nå

Museene i Rogaland har samarbeidet på ulike måter også før denne fellesplanen ble til, i ulike registrerings- og innsamlingsprosjekter, og i formelle nettverk innen fylket. Det finnes også andre institusjoner i Rogaland som har samlinger som dekker deler av de samme temaene som museene dekker, særlig arkivinstitusjonene, og det er viktig at museene samarbeider med disse. I tillegg deltar museene i flere nasjonale museumsnettverk og i internasjonale fagnettverk.

Etnologstudenters registreringer av museums-samlinger i Rogaland

Institutt for Folkelivsgransking ved Universitetet i Oslo (UiO) startet i 1960-årene et nasjonalt prosjekt for registrering av historiske gjenstander fra det norske samfunnet. Målet var å lage et nasjonalt register over disse, og mange slike gjenstander befant seg naturlig nok på museene men også på eldre gårder m.m. Vitenskapelig ansatte, tegnere, fotografer og studenter fra UiO ble sendt ut for å registrere. I Rogaland ble Dalane Folkemuseum og det som tidligere var Rogaland folkemuseum⁶ del av dette prosjektet.

I flere omganger mellom 1970 og 1995 ble studenter fra Institutt for folkelivsgransking ved UiO engasjert av Dalane Folkemuseum, Hå bygdemuseum og Klepp bygdemuseum til å registrere gjenstandssamlingene. Dette arbeidet skjedde som feltarbeid om sommeren. Gjenstandene ble nummerert og fotografert, og opplysningene ført på katalogkort. Dalane Folkemuseum videreførte prosjektet med hjelp av egne midler fra 1982 til 1994.

Som regionmuseum satte Karmsund folkemuseum i gang med flere registreringsprosjekter i 1970-årene. Det ble blant annet registrert gjenstander ved Vikedal bygdemuseum og Mælandsgården i Skudeneshavn.

Utblåsningen på Ekofisk 2/4 B. Supply-, redningsbåten "Seaway Falcon" spyler vann opp i gasstrømmen. Foto: fotograf ukjent, Norsk oljemuseum

⁶ For historikk om Rogaland folkemuseum, se Oddveig Foldøys artikkel «Rogaland folkemuseum – et museum på rot» i Stavanger Museums årbok 2003.

Innsamling av nyere landbruksminner 1980

I 1980 gikk de fleste museene i Rogaland sammen om å dokumentere den nyere landbrukshistorien. Da hadde traktoren «utkonkurrert» hesten som trekkraft i jordbruket. Det var viktig å samle inn hesteredskaper. Planer om et sentralt landbruksmuseum på Ullandhaug ble avvist av fylkeskommunen. Det ble i stedet bevilget midler til Museet for Haugesund og bygdene, Dalane Folkemuseum, Høyland Bygdemuseum og Rogaland Folkemuseum. Målet var at det ble ansatt en prosjektmedarbeider og sendt ut spørreliste til nær 10 000 bønder i hele Rogaland, med spørsmål om hva de hadde og hva de kunne tenke seg å gi museene. Totalt kom det inn i underkant av 200 svar.

Videre innsamling ble delt mellom de fire regionene som var med. Dalane Folkemuseum og bygdemuseene på Jæren stod for innsamling i sine regioner. Prosjektmedarbeideren stod for registrering og innsamling i Ryfylke og på Haugalandet. Samlingen i Ryfylke tilfalt Ryfylkemuseet som ble opprettet dette året. På Jæren var det Høyland bygdemuseum og Hå bygdemuseum som stod i spissen for innsamlinga. Da Jærmuseet ble opprettet i 1985 gav Høyland Bygdemuseum hele sin landbrukssamling til Jærmuseet, inklusive det som ble samlet inn i 1980.⁷ Det som ble samlet inn i Nord-Rogaland tilfalt Karmsund folkemuseum. Landbruksredskapene er lagret i en løe på Tveit videregående skole. Dalane Folkemuseum hadde

en større samling fra det førmekaniserte landbruket, og innsamlingen i 1980-årene ble et supplement til denne.

Rogalandsbåter

Bruksbåten har spilt en sentral rolle for menneskene langs kysten, som transportmiddel og i fiskeriene. Da bilveiene kom i Rogaland i 1950- og 60-årene, ble naustene og båtene stående ubrukte. Fra 1998 begynte Stavanger maritime museum å kartlegge disse bruksbåtene av tre og båttradisjoner i Rogaland, konsentrert om perioden før 1870 til 1970. Sentrale problemstillinger var: Finnes det typiske trekk for trebåter bygd og brukt i Rogaland? Hvilke tradisjoner har båtene vært en del av, og hva slags utvikling har tradisjonene gjennomgått? Både gamle robåter og motorbåter fra nyere tid ble studert.

I feltarbeidet ble lokalbefolkningen langs kysten oppsøkt, og hittil er det registrert og fotografert ca. 750 båter. Registreringsarbeidet pågår ennå. Noen foto fra feltarbeidet og et utvalg av båtene som ble oppmålt i detalj er tilgjengeliggjort på Digitalt Museum. Fotografiene er digitalisert av Fotoarkivaren for museene i Rogaland.

Matprosjekt

Dalane Folkemuseum, Ryfylkemuseet, Jærmuseet og Karmsund folkemuseum samarbeidet om et matprosjekt i perioden 1999 – 2002.

En færing sett i perspektiv ovenfra, fra baugen på skrå akterover. Fra Stavanger maritime museums registrering av «Rogalandsbåter» i Eigersund i 2001. Foto: Museum Stavanger

⁷ Kilde: Rapport fra prosjektet i Jærmuseets arkiv

Initiativtakere og samarbeidspartnere i prosjektet var Rogaland Bondekvinnelag og Rogaland Landbruksselskap.

I prosjektet dokumenterte museene oppskrifter, bruk av råvarer og mattradisjoner. Intervjuer, oppskrifter og annen dokumentasjon oppbevares ved det enkelte museum. Prosjektet munnet ut i kokeboka «Et», som ble utgitt i 2002.

Senter for konserveringssamarbeid i Rogaland (SKR)

SKR ble opprettet i 1996 med en konservator med spesialisering i kulturhistoriske materialer som arbeidet med preventive og aktive bevaringstiltak for regionmuseene i Rogaland. Stillingen var finansiert av Rogaland fylkeskommune, mens Arkeologisk museum, UiS (AM), hadde personalansvar og kontor/verksted for konservatoren. De første årene finansierte AM i tillegg en 30 % konservatorstilling. I de siste årene frem mot 2012 ble ikke det fylkeskommunale tilskuddet indeksjustert, og arbeidstiden til konservatoren ble redusert til 70 %, selv om behovet for tjenesten var like stort (Collection Care & Management, 2012). SKR ble avviklet da Samlingsteam Rogaland ble opprettet i 2014, og konservatorstillingen ble overført til samlingsteamet.

Fotonettverk Rogaland

Alle museene deltar i Fotonettverk Rogaland, som også inkluderer andre fotobevaringsinstitusjoner i fylket: Stavanger byarkiv, Haugesund byarkiv, Interkommunalt Arkiv i Rogaland, Statsarkivet i Stavanger, Arkeologisk museum UiS og Misjonsarkivet ved VID vitenskapelige høyskole, studiested Misjonshøgskolen i Stavanger. Fra 2007 til 2011 hadde fotonettverket en prosjektansatt finansiert av midler fra ABM-utvikling. Prosjektmedarbeideren samordnet og utarbeidet felles rutiner for det lokale digitaliserings- og registreringsarbeidet, og deltok i det praktiske arbeidet ved institusjonene. Etter dette har nettverket blitt drevet på frivillig basis, og har arrangert årlige fagmøter og videreutviklet en felles nettside for nettverket. Nettverket utviklet og driftet Samsøkportalen på sin nettside, hvor man fra 2010 kunne søke direkte i fotomaterialet fra Rogalandsinstitusjonene. Samsøkportalen ble lagt ned fra mai 2012, og man kan nå på nettsiden søke direkte i fotografi fra museene i Rogaland i Digitalt Museum.⁸

⁸ Kilde: <http://fotonettverk-rogaland.no/om-oss/>

Innen tradisjonshåndverket har særlig Ryfylkemuseet arbeidet med dokumentasjon av den lokale byggeskikken og håndverket som har skapt den. Det blir arbeidet med å gjenreise og spre kunnskapen om de gamle, tradisjonelle bygningsfagene for å sikre kvaliteten på arbeidet med bygningene. Håndverket, den immaterielle kulturarven, kan bare læres gjennom å gjøre og videreføres gjennom bruk. Foto: Ryfylkemuseet

FELLESTJENESTENE

Som oppfølging av tiltak 13 og 15 i fylkeskommunens *Regionalplan for museum 2011 - 2014*, har det frem til 2017 blitt etablert et samlingsforvaltningsteam, en fotoarkivarstilling og en bygningsantikvarstilling. Disse stillingene inngår i dag i Fellestjenestene for museene i Rogaland. Stillingene ble opprettet som midlertidige prosjektstillinger, med den målsettingen at de etter hvert skal videreføres som permanente tjenester når form og innhold er godt etablert. Stillingene finansieres av Rogaland fylkeskommune.

Fotoarkivar

Fotoarkivaren for regionmuseene i Rogaland og Norsk Oljemuseum ble etablert som prosjektstilling høsten 2012, og ble permanent fra 2016. Stillingen er lagt til Haugalandmuseene. Formålet med stillingen er å styrke fotoarbeidet i museene. Dette innebærer å bistå med forvaltning av fotosamlingene, blant annet tilstandsvurderinger, digitalisering, registrering, ompakking og tilgjengeliggjøring av fotosamlingene. Fotoarkivaren bidrar også til utvikling av kompetansen på museene gjennom gjensidig kompetanseutveksling og felles utviklingsprosjekter, som etablering av standard for forvaltning av foto, metodeutvikling, emneordliste og deltagelse i regionalt og nasjonalt nettverk for fotografi.

Museene skal yte en tilsvarende innsats som fotoarkivarens arbeid med deres samlinger. Dette bidrar til økt fokus på god forvaltning av kulturhistoriske foto i museene. Et stort antall bilder har blitt tilgjengelige for publikum og kolleger gjennom blant annet digitaltmuseum.no, og viktige fotosamlinger har blitt sikret for ettertiden.

Samlingsteam Rogaland (SamRog)

SamRog ble etablert i 2014 og arbeider med ulike prosjekter for regionmuseene i Rogaland og for Norsk oljemuseum. Stillingene er lagt til Jærmuseet. Den opprinnelige prosjektperioden på tre år er blitt utvidet med tre nye år. Formålet med samlingsrevisjonsprosjektene er å prioritere oppgaver som rengjøring, registrering i Primus, fotografering, digitalisering og magasinering av gjenstander – dette for å ta unna etterslepet i samlingsforvaltningen.

I starten hadde SamRog en prosjektleder og to prosjektmedarbeidere, men hadde i 2015 – 2016 opptil fem medarbeidere, og vil i perioden 2017 – 2019 ha fire medarbeidere. I dag har teamet fagkunnskap innen konservering, museologi, museografi og historie.

Arbeidsstrukturen er fordelt slik at både samlingsteamet og personalet på de enkelte museene skal samarbeide i prosjektperioden, samt utnytte kompetansen på tvers av museene. En like viktig del av arbeidet er å etablere gode rutiner og utvikle fellesstandarder for å sikre kontinuitet i arbeidet innen fagfeltet. I prosjektperioden (2014 – 2016) har Samlingsteamet gjennomført 39 ulike prosjekter og registrert/revidert over 36 000 gjenstander i Primus. I fremtiden er det ønskelig at teamets kompetanse og arbeidsoppgaver skal delvis og gradvis dreies over mot konservering (iflg. Rogaland fylkeskommunes økonomiplan for 2017 – 2020 og årsbudsjett for 2017).

Bygningsantikvar

Stillingen som bygningsantikvar startet opp i juni 2016 med en prosjektramme på to år. Mål for prosjektet er å styrke bygningsvernet ved museene. Stillingen er lagt til Ryfylkemuseet. Arbeidet er avgrenset til de kulturhistoriske bygningene på museene. Det samlede tallet på kulturhistoriske bygninger på museene i Rogaland er 233. Museene vurderer selv tilstanden slik at under halvparten av bygningene er i god stand, mens den andre halvparten er i middels eller dårlig stand (Høibo 2011). Tilstanden avspeiler mangelfulle ressurser og svak prioritering av bygningssamlingene.

Dokumentasjonen av samlingene, og av arbeidet som blir utført på bygningene varierer mellom de ulike museene. Kompetansen i arbeidet med bygningsvern er også ulikt fordelt.

Bygningsantikvaren vil bidra til en styrking av denne kompetansen. I arbeidet til antikvaren ligger oppgaver som oppmåling og registrering, kartlegging av/opplæring i den lokale byggeskikken, samt sikring av system for dokumentasjon av bygningsmassen og modulen Forvaltning, drift og vedlikehold i museumsdatabasen Primus.

På Vistnes er det et helt tun med gårdsbygninger, noe Jærmuseet forvalter sammen med Randaberg kommune. Foto: Håvard Tørresen, Jærmuseet

Hos A/S Norske Shell på Tananger for å hente materiale til Kulturminne Draugen. Foto: Shadé Barka Martins, Norsk oljemuseum

Nasjonale og internasjonale fagnettverk

Museene i Rogaland deltar aktivt i flere nasjonale og internasjonale museumsnettverk. Museene deltar også i Fotonettverk Rogaland, som er presentert i et tidligere underkapittel. I tillegg deltar de fleste museene i en eller flere av Norsk museumsforbunds fagseksjoner, både i seksjonsstyrene og som medlemmer i seksjonene. Her er særlig Seksjon for immateriell kulturarv viktig, da dette temaet ikke har et eget nasjonalt nettverk. Deltakelsen i Museumsforbundets seksjoner er imidlertid mer skiftende og «mindre forpliktende» enn de nasjonale og internasjonale nettverkene, derfor tas det ikke med noen full oversikt her.

MUSEUM	NASJONALE NETTVERK	INTERNASJONALE NETTVERK	MUSEUM	NASJONALE NETTVERK	INTERNASJONALE NETTVERK
Dalane Folkemuseum	Bergverksnettverket Nettverk for medisinsk historie		Jærmuseet	Samtidsnettverket Litteraturnettverket Luftfart Byggnettverket Nettverk for kulturlandskap Nettverk for teknologi- og industri-historie	International Association of Agriculture Museums (AIMA) Nordisk Museumsforbund
Haugaland-museene	Fotonettverket – det nasjonale nettverket for bevaring og formidling av kulturhistorisk fotografi Nettverk for minoriteter og kulturelt mangfold Nettverk for fiskerihistorie og kystkultur		Norsk oljemuseum	Nettverk for arbeiderkultur og -historie Nettverk for teknologi- og industri-historie	Oljemuseumsnettverk i Europa Capturing the Energy European Oil and Gas Archives Network (EOGAN) Ocean Literacy
Museum Stavanger	Nettverk for arbeiderkultur og -historie Nettverk for teknologi- og industrihistorie Nettverk for fiskerihistorie og kystkultur Sjøfartsnettverket Nettverk for medisinsk historie Nettverk for arbeid med likestilling og mangfold i kunstmuseene Nettverk for demokrati og menneskerettigheter	EURING (samarbeidsorgan for ringmerkingssentraler) Northern Seas Museum Network (tidligere Association of North Sea Cities) ICOM ICMM (International Council of Maritime Museums) Nordiske maritime museer (NOMAMU) North Atlantic Fisheries History Association North American Society for Oceanic History Barneforskning i Norden International Symposium for School History Museums & Collections Association of European Printing Museums Internationaler Arbeitskreise für Druck- und Mediengeschichte	Ryfylkemuseet	Byggnettverket (leder) Nettverk for minoriteter og kulturelt mangfold Nettverk for kulturlandskap Nettverk for norske folkemusikkarkiv	ICOM ICR (International Committee for Regional Museums) ICOM DEMHIST (Komité for historiske hus)

Magasinformhold og -kapasitet

Med tildelingen av midler fra Norsk kulturråd fulgte også et krav om å vurdere magasinformhold og magasin-kapasitet for de involverte museene, blant annet med metoden *Benchmarks i samlingsforvaltning*.

ARBEIDSGRUPPEN GAV DETTE oppdraget til Samlingsteam Rogaland, som har gjort en grundig gjennomgang og vurdering av forhold og kapasitet i alle de fysiske magasinene. Museene har både egne, selvkostede magasiner, og arealer i fylkesmagasinet som driftes av Rogaland fylkeskommune. Totalt 73 ulike magasinlokaler er vurdert, hvorav 15 av disse er i fylkesmagasinet. Av de 73 lokalene er 39 klimastyrte, enten helt eller delvis med avfukter. Det totale magasinarealet museene disponerer er 13 650 kvadratmeter, hvorav fylkesmagasinet utgjør 4 643 kvadratmeter.

Grunnlagsmaterialet fra undersøkelsen/vurderingen og full rapport er tilgjengelig som arbeidsdokumenter internt i museene, og SamRog har lagd en kortere rapport med sammenfatning av resultater og noen anbefalte tiltak som er vedlagt planen.

Det samlede inntrykket av rapporten er at magasinene til museene i Rogaland ligger dårlig an innen rutiner for skadedyrbekjempelse. Museene ligger «midt på treet» hva angår organisering og emballering av gjenstander samt renholdsrutiner i magasinrommene, og ligger ganske godt an på miljøovervåking og klimakontroll. På de fleste områdene er det dermed rom for forbedring, og i rapporten lister SamRog opp en del anbefalte tiltak for å forbedre alle disse forholdene.

Når det gjelder miljøovervåking og klimakontroll scorer museene trolig ulikt mye på grunn av at arealene i fylkesmagasinet er ulikt fordelt mellom museene. Noen museer har det meste av sine magasiner i fylkesmagasinets lokaler med klimastyring, og scorer godt på grunn av det. Andre museer scorer dårligere fordi de har mesteparten av sine samlinger i selvkostede magasiner med dårligere forhold.

Når det gjelder at museene scorer dårlig på organisering av magasinene, er nok den største grunnen at magasinene generelt er fulle og tildels overfylte. En av anbefalingene fra SamRog angår avhending og prioritering for å oppnå bedre organisering av samlingene og plassutnyttelse i magasinene. Fotoarkivaren for museene i Rogaland har også trukket frem at det er behov for fysiske magasiner med spesielle lagringsforhold for negativmaterialet acetatfilm. Dette materialet begynner å nå enden av sin levetid, og det finnes mye av det i magasiner med for høy temperatur. Det vil være fornuftig at museene i Rogaland finner felles løsninger på denne utfordringen, og det tas derfor med som et tiltak i denne planen å se nærmere på behov og kostnader for felles fryser for fotomateriale.

Magasinerte traktorer i Jærmuseet.
Foto: Ingeborg Skrudland, Jærmuseet

I tillegg til vurderingen av de fysiske magasinene for ulike objekter og fotografier, har museene utfordringer som gjelder digitale magasiner, både for bildefiler av gjenstander m.m. som avfotograferes, for digitalisert foto-, lyd- og filmmateriale, og for digitalt fødte foto. Fotoarkivaren har pekt på utfordringer med raskt økende mengder data som krever gode rutiner for langsiktig lagring, og en del retningslinjer som ble satt opp i Digitaliseringsmeldinga (St.meld. nr. 24 (2008-2009)). Dette angår jevnlig utskifting av lagringsmedier, flere ulike lagringssteder, adgangs-kontroll, backup/speiling, migrering til nye filformater og lagring av metadata i standarder som sikrer langsiktig lesbarhet. Lyd- og filmmateriale som digitaliseres utgjør store datamengder som krever utvidet lagringskapasitet. Det er ønskelig at fotoarkivaren skal se nærmere på våre behov for lagringskapasitet og rutiner for langtidslagring, herunder spesielt digitalt fødte foto og lyd-/filmmateriale.

Samtidig er det behov for mer fysisk magasinplass for noen typer materiale. Dalane Folkemuseum fikk ferdigstilt magasin for større gjenstander i 2016, og Jærmuseet overtok samme år et nytt arkivmagasin som vil romme museets privatarkiv. Jærmuseet og Norsk oljemuseum har under prosjektering egne magasiner for store objekter som ikke kan tas inn i fylkesmagasinet. Museum Stavanger har behov for magasin for kunstverk.

Nytt magasin for gipsformer under bygging.
Foto: Dalane Folkemuseum

Museenes samlinger av materiell og immateriell kulturarv

Til sammen forvalter disse seks museene i Rogaland store samlinger av kulturhistorisk, naturhistorisk og kunsthistorisk materiale (se tabellen), hovedsakelig fra Rogaland tilbake til 1500-tallet. Nærmere beskrivelser av alle museene og deres samlinger finnes i del 2 av denne planen. Derfor tas det her bare med en oversikt over det totale materialet.

TABELLEN TIL HØYRE VISER at museene totalt har mye gjenstands- og arkivmateriale, lyd- og filmopptak, mye fotografisk materiale, fartøyer og bygninger «på rot» – og at 20 % av alt er digitalt registrert og 6,5 % tilgjengeliggjort for publikum. Museum Stavanger forvalter også den nasjonale ringmerkingsdatabasen (over ringmerkinger og gjenfunn) på totalt 9 millioner fugler. Museene har også fagboksamlinger, og Norsk oljemuseum og Museum Stavanger har egne biblioteker med fagbibliotekarer. Disse samlingene er ikke tatt med i denne oversikten, og er ikke del av den felles dokumentasjons- og innsamlingsplanen.

HOVEDTALL FOR MUSEENE I ROGALAND PR. 1.1.2017	SAMLINGEN	I PRIMUS	PÅ DIGITALT MUSEUM	SVÆRT GODE MAGASINER	TILFREDS- STILLENDEN MAGASINER
Kulturhistoriske gjenstander	296 988	134 396	44 847	122 089	100 191
Naturhistorisk materiale*	24 341	7 123	7 123	0	21 865
Kunsthistoriske gjenstander	5 913	3 503	142	535	2 108
Kulturhistoriske fotografier	1 219 242	161 123	50 146	437 302	39 540
Kulturhistoriske bygninger**	233	147	4	--	--
Lyd og film***	10 199	2 884	0	8 194	1 523
Privatarkiv (hyllemeter)	1 404,1	114,5	5	998,35	326,5
Fartøy****	61	2	0	0	28

*Naturhistorisk materiale hos MUST (7 123 objekter) registreres og publiseres i Artskart, ikke Primus/Digitalt Museum.

**Kulturhistoriske bygninger «på rot», i sine opprinnelige omgivelser. Tall for magasinering er dermed ikke aktuelt å oppgi.

***Lyddopptak hos Ryfylkemuseet registreres i Fiol, ikke Primus.

**** Inkluderer åpne og overbygde båter, flytende fartøy og fartøy på land/i magasin.

Om materiell og immateriell kulturarv

Museer generelt var helt fra begynnelsen av grunnleggende materielle, og samlet på natur- og kulturobjekter som har blitt disiplinert (Brenna 2012, 234) og typologisert og vært «det materielle kunnskapsgrunnlaget som utgjør den essensielle legitimeringen for museene som institusjoner» (Hylland 2013, 6). Museene i Rogaland har i liten grad vært noe unntak fra dette, siden redningstanken – det å redde kulturhistorisk materiale som var i ferd med å gå tapt – har vært grunntanken for mange av samlingene som har blitt etablert i fylket. Museene i Rogaland har utviklet store materielle samlinger som består av kulturhistoriske gjenstander, kunstverk, naturhistorisk materiale, analoge fotografi, bygninger, båter, arkiv og fagboksamlinger.

Vitenskapshistorikeren Brita Brenna skriver om hvordan vitenskapelige disipliner utviklet seg i museene, basert på de materielle samlingene. Da forskningsfrontene innen slike disipliner flyttet seg fra museene til universitetene, ble gjenstandene ifølge museologen Barbara Kirshenblatt-Gimblett (referert i Brenna 2012) stående igjen som minnesmerker over gamle kunnskapsfelt. Andre yrkesgrupper som museumspedagoger, konservatorer og informasjonsteknologer har kommet inn i museene, og har etablert de materielle samlingenes betydninger på nytt gjennom sin virksomhet (Brenna, 233 – 234). Med dette har museenes sterke knytning til det materielle fått nytt liv, og vil alltid være en viktig del av museenes samlinger.

”Brødrene af Sand” er en av de siste Ryfylke-jektene som fortsatt flyter. Jekta ble bygd på Dokkskar i Yrkjesfjorden på midten av 1800-tallet, og gikk i sildefart på Østersjøen og senere i fjordafart i Ryfylke. Jekta er ca. 15 meter lang og litt over 5 meter bred. Masta er 19 meter høy og fører tre forseil; storseil, breifokk og toppseil. Ryfylkemuseet overtok jekta i 1997. Hun gjennomgikk omfattende restaurering ved Hardanger Fartøyvernssenter i 1998 - 1999. Foto: Ryfylkemuseet

Allikevel kan museenes rolle som gjenstandssamlere problematiseres. Hvilken rolle spiller tingene i og for museene i dag (Hylland 2013)? Det er ingen hemmelighet at museenes magasiner «renner over» – og det er ikke alt som er blitt samlet inn med en bevisst tanke om hva det dokumenterer, men har tilkommet ved nokså tilfeldige mottak av gaver og dødsbo. Hvis museenes samlinger skal være en gjenspeiling av samfunnet rundt oss, blir dette problematisk. Med tilfeldig tilvekst blir det vanskelig å si noe om sammenhenger i samfunnet og å strebe etter at samlingene skal gjenspeile ulike grupper i samfunnet. Det er gjerne grupper som allerede er representert i samlingene som fortsetter å gi. Andre grupper ser kanskje ikke sin kultur som «verdig» til å bevares og stilles ut. Da blir det vanskelig for museene å være den fellesarenaen og dialoginstitusjonen som forventes i et samfunn som blir stadig mer fragmentert og individualisert. Hvordan kan museene søke å oppfylle denne forventningen? Er det samling av materielle objekter som fyller denne rollen.

Megatrendene globalisering, urbanisering, individualisering og teknologisering gjør at objekter blir stadig mer like over hele verden, og folk omgir seg i større eller mindre grad med det samme «utvalget» av objekter i sine hjem og hverdager. Synkende offentlige bevilgninger til museene og vektlegging av private gaver og sponsing er også tendenser som i dag skaper nye utfordringer for museene. Dette tvinger oss til å samle og forvalte «på en smartere måte», samt å tilrettelegge for å bruke hverandres samlinger i utstillinger og forskning.

I tillegg oppfordres museene i dag til å legge mer vekt på videreføring og dokumentasjon av den immaterielle kulturarven i sine samlinger og virksomhet. Unesco-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv (2003) som ble ratifisert av Norge i 2006 definerer immateriell kulturarv slik: «Immateriell kulturarv betyr praksis, framstillinger, uttrykk, kunnskap, ferdigheter – samt tilhørende instrumenter, gjenstander, kulturgjenstander og kulturelle rom – som samfunn, grupper, og i noen tilfeller, enkeltpersoner anerkjenner som en del av sin kulturarv». Dette kan være muntlige tradisjoner og uttrykk, tradisjonelt håndverk, utøvende kunst, sosiale skikker/ritualer, kunnskap og praksis om naturen og universet. Museene i Rogaland har spesialsamlinger hvor dette er fremtredende, for eksempel innen forvaltning av folkemusikk og folkedans, kulturlandskap og av levende dyr og planter, samt i samlinger hvor håndverk og drift av maskiner utgjør en sentral del av formidlingen.

Den materielle kulturarven har en fysisk tilstedeværelse som gjør oss bevisste den på en annen måte enn den immaterielle, ikke minst på grunn av utfordringen med fysisk plass til magasinering. Noe dokumentasjon av immateriell kulturarv finnes i museenes samlinger, gjennom intervju materiale, lydopptak, filmopptak, analoge dokumentasjonsfoto og digitalt fødte foto.

Et eksempel er Folkemusikkarkivet for Rogaland ved Ryfylkemuseet, som har 500 lydopptak av tradisjonsmusikk fra hele fylket. I tillegg til å ha egen selvstendig verdi som samlingsmateriale,

gir dokumentasjonen av det immaterielle kontekst til våre materielle samlinger. Immateriell kulturarv tilknyttet materielle objekter kan dreie seg om hvordan de har vært brukt, og hva slags betydning de har hatt for menneskene som har brukt dem – for eksempel hvordan det var å bo i en bestemt bygning.

Det er allikevel kanskje særlig innen temaet håndbåren eller handlingsbåret kunnskap at slik dokumentasjon vektlegges. Dette gjelder for eksempel utøvelse av folkemusikk og folkedans, matlaging, språk og håndverk. Slik handlingsbåret kunnskap må både dokumenteres og føres

Registrering av teiner i sjøhuset til Mikal Klovning på Utsira. Foto: Ana Goncalves, Haugalandmuseene

videre gjennom bruk og overføring av kunnskapen fra menneske til menneske. Et godt eksempel på dette i Rogaland er Ryfylkemuseets arbeid med lokale tradisjonelle bygningsfag. Museet har intervjuet håndverkere og dokumentert arbeidsprosesser gjennom fotografering, men ikke minst lagt til rette for at kunnskapen om riktig bruk av materialer, redskaper og teknikker har blitt overført til nye generasjoner.

Imidlertid er museenes dokumentasjon av immateriell kulturarv sett under ett på langt nær så sterk som av den materielle. Museene i Rogaland har også generelt lite materiale fra nyere tid, og særlig innen fotografi hvor endring i teknologi, mengde, bruk og til en immateriell, ikke-fysisk form har gjort fotografiene flyktigere og vanskeligere tilgjengelig enn de tradisjonelle analoge (Hjermann 2016, 5). Digitalt fødte foto er en naturlig del av en helhetlig dokumentasjon, men noen temaer vil være mer egnet enn andre for innsamling av digitalt fødte foto. Denne innsamlingen retter seg også i stor grad mot andre bildeprodusenter enn av de analoge fotografiene, da særlig ungdom som har en endret bruk av foto etter etableringen av bildebaserede sosiale medier. Dette underskuddet på dokumentasjon av det immaterielle i museene gir oss en utfordring i det vi kan kalle vår «kulturhistoriske konstruksjon av fortiden». Vi trenger en bevisstgjøring rundt denne innsamlingen for å fylle vår samfunnsrolle på en bedre måte gjennom hva som er representert i samlingene.

Gjennom innsamling av digitalt fødte foto og annen dokumentasjon av immateriell kulturarv kan museene også involvere nye brukergrupper som kanskje tidligere har vært underrepresenterte i museene, samt få nye typer informasjon og få dokumentert andre temaer enn tidligere (Hjermann 2016, 12).

Overvekten av materiell kulturarv i museenes samlinger står i kontrast til museumsmeldinga *Framtidas museum* (2008-2009), som sier at «selve samfunnsrollen eller samfunnsoppdraget for museene ligger i å utvikle og formidle kunnskap om menneskers forståelse av og samhandling med sine omgivelser» (145). For å vite noe om menneskenes forståelse av og samhandling med de materielle objektene vi samler på, må vi ha viten om den immaterielle, håndbårne og tause kunnskapen rundt objektene – også rundt de moderne objektene som ikke er lokalproduserte og unike.

For at vi som museer skal fylle vår samfunnsrolle, må vi skape fellesarenaer og møteplasser for publikum gjennom tema knyttet til våre samlinger og satsningsområder. Undersøkelser viser at publikum oppfatter museene som kjedelige, men troverdige, og at de ønsker mer rom for sosial omgang i tilknytning til kulturinstitusjoner. Involvering og inkludering av publikum i innsamling og videreføring av immateriell kulturarv kan være en del av satsningen for å skape møteplasser og utvikle vår dokumentasjon av det immaterielle.

ØVERST: Folkemusikkarkivet ved Ryfylkemuseet har hele fylket som arbeidsfelt. Folkemusikkarkivet driver en omfattende utadrettet aktivitet. Folkemusikk- og dansehøls i Suldal har blitt arrangert årlig siden 1990, og kurset er for deltakere i alle aldre og på alle nivåer. Instruktørene er av de beste utøverne i landet på sitt felt. Foto: Ryfylkemuseet

NEDERST: Haugalandmuseene har den største fotosamlingen i Rogaland. Her er et reprofotografi av Haugesund eldste fotografi, tatt i Smedasundet i 1863. Fotografen var Marcus Selmer, som antakelig var på gjennomreise fra Stavanger til Bergen. Foto: Karmsund folkemuseum

HVORDAN SAMMENLIGNE SAMLINGER?

Et viktig utgangspunkt for å kunne diskutere ansvarsfordeling og alternativer til dette, samt mulige fremtidige samarbeidsprosjekter, var å få tilstrekkelig oversikt over egne og andres samlinger for å kunne se eventuelle overlappinger og mangler.

I MOTSETNING TIL HVA evalueringen av museumsreformen i Rogaland sier: «(...) det kan etableres et avhendingsprosjekt når man har fått full oversikt over samlingene totalt sett» (Haugsevje et al. 2016, 49), mener museene at den fulle, totale oversikten vil man antakelig aldri oppnå, men man kan få gode oversikter over samlinger av betydning (verdi) for det enkelte museum.

Vurderingen omfatter alle materialtyper – kulturhistoriske gjenstander, fotografier og bygninger; kunstverk; naturhistorisk materiale; lyd-/film-opptak; privatarkiv og fartøyer – som er forsøkt sett på tvers. For vurdering av bygningssamlinger alene ville det vært naturlig å bruke vurderingsmetoden som er

utviklet av Kulturrådet, *Prioritering av bygnings-samlingen* (Leden 2014). Denne brukes ikke i dette sammenligningsprosjektet, siden vi har forsøkt å «sidestille» alle typer museumsobjekter og -samlinger, og metoden for bygningssamlinger er en svært omfattende vurderingsmetode kun for bygninger. Metoden kan brukes i fremtidige prosjekter for enkeltmuseer eller i samarbeidsprosjekter for eksempel i regi av Bygningsantikvaren i Fellestjenestene, og kan bygge videre på rapporten *Bygningsvern i musea* (Høibo 2011), med oversikt over kulturhistoriske bygninger i Rogaland.

Selv om bare ett av museene i Rogaland (Museum Stavanger) har naturhistorie som fagområde, er også dette tatt med i samlingsbeskrivelser og

Fra et av gjenstandsmagasinerne til Dalane Folkemuseum.
Foto: Jeanne Dalbu, SamRog

-oversikter. Dette er for å kunne se sammenhenger mellom natur, kultur og kunst, og at alle skal vite hvor det er mulig å ta kontakt ved eventuelle samarbeidsprosjekter. Et godt eksempel på slik tverrfaglighet er et tidligere samarbeid mellom Jærmuseet og Museum Stavanger om fuglen åkerrikse på Jæren.

Norsk oljemuseum og Museum Stavanger har biblioteker med egne fagbibliotekarer. Også de andre museene har fagboksamlinger av ulike størrelser (med biblioteker og fagboksamlinger menes her brukslitteratur, ikke museumsobjekter). Bibliotekene er tatt med i samlingsbeskrivelsene, men er ikke med i selve vurderingen og sammenligningene av samlingene, da fagbibliotekene ikke er en del av selve museumssamlingen.

Blikkleke fra Norsk barnemuseums samling. Produsert i Tyskland rundt 1920. Slike leker ble kalt «penny toys» fordi de ble solgt for en penny i England. Foto: Museum Stavanger

Sammenligning inspirert av «cross-collection significance assessment»

I dette prosjektet ble det valgt å gjøre en forsøksvis sammenligning av samlingene på tvers av museene.

Sammenligningen er inspirert av den australske vurderingsmetoden *Significance 2.0* (Russell og Winkworth, 2009), som er utviklet med tre varianter av metoden for å kunne vurdere betydning/verdi 1) av enkeltobjekter, 2) av enkeltsamlinger, og 3) på tvers av samlinger. Den norske metoden for vurdering av kunst- og kulturhistoriske samlinger, *Vurdering av samlinger* (Haugalandmuseene 2016), bygger på blant annet *Significance 2.0*. Veiledningen ble publisert etter at dette prosjektet med felles plan for museene i Rogaland var godt påbegynt, og er derfor ikke implementert her.

I dette prosjektet er i stedet den siste av de tre significance-metodene i den australske publikasjonen brukt som inspirasjon: såkalt «cross-collection significance assessment» (Russell og Winkworth 2009, 31). Sammenligningen og vurderingen som er

gjennomført i dette prosjektet er ikke like dyptgående i alle punktene og svarer ikke på alle spørsmål i metoden. Vurderingen kan dermed ikke anses som fullstendig. Dette kommer av at metoden er for omfattende til å gjennomføres i sin helhet innenfor de rammene dette prosjektet har hatt.

Metoden for cross-collection significance assessment har åtte trinn. Siden metoden ikke er fulgt i alle punkter, følger her en kort forklaring av den opprinnelige metoden og de avvikene som er gjort i prosjektets tilnærming til de ulike trinnene.

Trinn 1 «Plan» går ut på å lage en plan for prosjektet med målsettinger i grove trekk, samt mål om hvordan resultatene fra prosjektet skal brukes. Her avviker ikke prosjektet spesielt fra metoden.

Trinn 2 «Research» i den opprinnelige metoden går ut på å utforske museenes samlingshistorikk og sette den inn i en historisk kontekst. I denne planen er ikke museenes samlingshistorikk satt inn i noen større historisk eller museologisk kontekst nasjonalt eller internasjonalt, og fyller på den måten ikke alle forutsetningene i metoden. Derimot har hvert museum skrevet sin egen samlingsbeskrivelse og -historikk basert på en felles mal, noe som satte i gang en god vurderingsprosess i museene (se Del 2).

Trinn 3 «Identify» går ut på å identifisere hovedkategorier eller -objekttyper i museenes samlinger, og hovedtemaer i regionens historie og identitet. Identifisering av hovedkategorier gjorde museene allerede i starten av prosjektet, ved å utarbeide en liste over hovedtemaer og kategorier

for å få grunnleggende oversikter over egne og andres samlinger, på tvers av de ulike materialtypene. Denne listen ble imidlertid laget uten å ha gått dypt inn i identifisering av hovedtemaer i regionens historie og identitet – noe som bør gjøres ved eventuelle fremtidige innsamlings- og avhendingsprosjekter.

Trinn 4 «Survey» innebærer å undersøke objekter i institusjonene for å finne de mest betydningsfulle eller verdifulle objektene. Objektene skal kartlegges opp mot hovedtemaene i trinn 3 for å se hvor godt samlingene representerer og tolker regionens historie og viktige steder. Her utviklet museene en såkalt samlingsmatrise (regneark-oversikt). Dette trinnet ble gjort i sammenheng med neste trinn.

Trinn 5 «Assess» handler om å vurdere betydning/verdi av de viktigste samlingene og objektene ved museene. Significance-guiden anbefaler på dette punktet også workshops i significance, hvor deltakerne presenterer sine undersøkelser og case studies. For denne planens formål var det vanskelig å gjennomføre workshops i significance assessment som skulle dekke hele bredden av temaer og

objekttyper i museene. Derimot har arbeidsgruppens deltakere fra museene (samt andre ansatte i museene) gjennom utarbeidelsen av samlingsmatrisene gjort begynnende vurderinger av hvor representative og relevante de ulike samlingene anses å være.

Trinn 6 «Review» skal gi en vurdering av hvor omfattende og representative samlingene er, sett opp mot hovedtemaene, og om det er mangler i samlingene. Gjennomgangen er basert på museenes samlingsmatriser. Her har prosjektet ikke gått dypt inn i hvor godt hvert enkelt museum dekker sine regioner, sine tema og tidsperioder i forhold til det enkelte museums formålsparagrafer.

Trinn 7 «Produce» innebærer å lage et produkt i henhold til prosjektplanen. Produktene i dette tilfellet er selve samlingsoversiktene som ble resultatet av trinn 4 – 6.

Trinn 8 «Action» skal inneholde anbefalinger og handlinger, arbeidet skal oppsummeres og det skal lages strategier. Handlingene/strategiene er i denne planen skilt ut som tiltak i et eget kapittel.

Et puslespill. Fra tilstandsvurderingen av fotosamlingen til Karmsund folkemuseum (2012).
Foto: Grethe Paulsen Vie, Haugalandmuseene

1. Målsetting for vurderingen

Ut fra formålet med dokumentasjons- og innsamlingsplanen (s. 4 - 5) har målsettingen med selve sammenligningen av samlingene vært å få oversikt over samlingene, og en begynnende vurdering av hvor museene utfyller hverandre og hvor det eventuelt er materiale og/eller temaer som mangler i samlingene.

Dette skal danne et grunnlag for mulige fremtidige prosjekter innen innsamling og avhending hvor museene kan planlegge og vurdere på tvers av museenes samlinger.

Sommeren 2016 ble alle gjenstander i Sjøhuset etter Mikal Klovning registrert. Sjøhuset ligger på Utsira og forteller historien om det rike sildefisket og andre fiskerier på øya. Mari Grønlund merker gjenstandene før de flyttes ut til rengjøring, registrering og fotografering. Foto: Ana Goncalves, Haugalandmuseene

2. Samlingenes historie

I den opprinnelige metodens trinn 2, «Research», skal man sette museenes samlingshistorikk i en historisk kontekst. Dette er ikke gjort fullt ut i dette prosjektet. Derimot har museene skrevet samlingsbeskrivelser og -historikker ut fra en felles mal som Grethe Paulsen Vie i arbeidsgruppen utarbeidet. Malen er basert på de syv første stegene i *Significance 2.0*-metoden for collection significance assessment (Russell og Winkworth, 2009, 26). Malen inneholdt følgende punkter og stikkord:

Beskriv samlingen(e) kort. Evt. en lengre avdelingsvis beskrivelse. Tidspunkt museet ble etablert og innsamlingen startet. Antall objekter. Antall objekter registrerte i Primus. Antall magasinert i magasin av ulik kvalitet. Tema. Eierskap

Samlingshistorikk. Beskriv samlingens utvikling/historikk i museet. Når og hvorfor ble objektene samlet inn? Tidsperiode for innsamling og geografisk område (proveniens, dvs. deres opprinnelse og tilhørighet). Innsamlingsstrategier (redningstanken? Dokumentasjon? mm.)

Beskriv omfanget og temaene i samlingen. Hva er de viktigste temaene/objektene i samlingen. En mer detaljert inndeling i tema, på tvers av samlingene. I hvor stor grad gjenspeiler samlingen viktige tema i byens/regionens/nasjonens historie? Hvordan tjener samlingen målene/formålet til organisasjonen? Samsvarer samlingen med innsamlingsplaner og strategiplaner? Har samlingen kommet inn gjennom en målrettet innsamling tidligere i museets historie?

Sammenlign samlingen med lignende samlinger. Se etter samlinger av lignende størrelse, type og tema. Hvordan er samlingen ulik/lik sammenlignbare samlinger. Gi eksempler på samlinger som er overlappende/lik andre museer i Rogaland/nabofylker. Gi eksempler på samlinger som er unike, sammenlignet med andre samlinger i Rogaland. Fins det utfyllende samlinger eid av andre organisasjoner?

Samlingsbeskrivelsene og -historikkene som ble skrevet basert på denne malen finnes i sin helhet i planens del 2.

3. Hovedtemaer og kategorier i samlingene

I trinn 3 skal man identifisere hovedkategorier eller -objekttyper i museenes samlinger, og hovedtemaer i regionens historie og identitet. For å utvikle en metode til å skaffe seg god oversikt over egne og andres samlinger - og kunne sammenligne de ulike museenes «dekning» av ulike kulturarv- og naturarvaspekter i Rogaland - utarbeidet arbeidsgruppen en liste over temaer og kategorier i egne samlinger. Dette anses å kunne tilsvare det rammeverket og nøkkeltemaene som *Significance 2.0*-guiden anbefaler for vurdering av objekter og samlinger i et regionalt prosjekt.

DET BLE FØRST tatt utgangspunkt i kategoriene som var listet opp i *Museumsplan for Rogaland* (1992) og *Regionalplan for museum 2011-2014* (2011). Kategori-/temalistene i disse planene er ikke lenger dekkende for museenes arbeidsområder, og noen av kategoriene var antakelig mer et uttrykk for hva man ønsket å rette museumsarbeidet inn mot, enn en gjenspeiling av hva man faktisk hadde i samlingene. Kategoriene ble allikevel sett i sammenheng med «hovedområdene» som var utarbeidet i rapporten *Samhandling og arbeidsdeling ved dokumentasjon og innsamling i kulturhistoriske museer* (Bie-Larsen et al. 2012). Etter hvert ble det

tydelig at disse hovedområdene/-temaene ikke var helt hensiktsmessige for Rogaland, og temalisten ble kraftig revidert og oppdatert, også med tilføyelser av hovedtemaer museene ser som naturlig å fremheve i Rogaland. I dette arbeidet ble det også forsøkt å gjøre kategoriene tydeligere og mer samlende på noen fagområder, og mer finmasket på enkelte områder for å gjenspeile samlingene museene faktisk forvalter.

Hovedtemaene som ble identifisert er: bred kulturhistorie; historiske hendelser, perioder, personer og institusjoner; kultur, idrett og fritid;

mangfold; primærnæringer; håndverk; industri; servicenæringer; transport og kommunikasjon; offentlig forvaltning; naturhistorisk materiale; og kunst og kunstnerisk virksomhet, med ulikt antall utfyllende kategorier (undertemaer) for hvert tema. Som tidligere sagt har prosjektet ikke gått dypt inn i hovedtemaer i regionens historie og identitet. Listen over hovedtemaer og kategorier er vedlagt i sin helhet (vedlegg 1).

4-5. Kartlegging av samlinger – vurdering av deres betydning

I trinn 4 skal man undersøke hva som er de mest betydningsfulle eller verdifulle objektene i samlingene, samt kartlegge dem opp mot hovedtemaene for å se hvor godt samlingene representerer og tolker regionens historie og viktige steder. I trinn 5 skal man vurdere de viktigste samlingenes betydning.

MUSEENE HADDE I starten av prosjektet gjort en undersøkelse og kartlegging ved å bruke listen over hovedtemaer og kategorier til å sette opp en regneark-oversikt over ulike del-samlinger og objekter, som ble kalt en samlingsmatrise. Formålet med matrisen var å danne et bilde av hvor samlinger overlapper hverandre, utfyller hverandre eller har områder uten dekning. I tillegg inneholdt matrisen en begynnende vurdering av materialets relevans for museets arbeidsområde, og hvor god dekningen er for det enkelte tema. Matrisen inneholder dermed både kartlegging og vurdering av samlingene. Tankegangen bak arbeidet med matrisen er som følger:

Kartlegging i samlingsmatriser

I prosjektet var det viktig for museene å bli kjent med hverandres samlinger, særlig de som har mange likheter, for å kunne sammenligne og skape grunnlag for senere vurdering og prioritering: Hva er det museene faktisk har og gjør, og hva er de sterke på? For å kunne sammenligne samlinger innenfor de ulike kategoriene og finne eventuelle styrker og mangler, ville museene i tillegg til de tekstlige samlingsbeskrivelsene bruke en egen metodikk for å visualisere samlingsoversikten.

I 1996 var det bondekvinnene på Jæren som stod i fokus for Jærmuseet sitt samtidsprosjekt. Foto: Ingeborg Nærland Skjærpe, Jærmuseet

Med utgangspunkt i listene over hovedtemaer og -kategorier satte museene opp en matriseoversikt i et regneark, som de fylte ut med hvilke samlinger de har innenfor de ulike kategoriene. Denne matrisen fungerer som en begynnende kartlegging av samlinger og objekter. Samlingene ble delt inn i materialtyper, som fikk bokstavkoder:

MATERIALTYPE		
A – arkivalia	F – kulturhistoriske fotografier	Fa – fartøyer (flytende og på land)
B – kulturhistoriske bygninger	G – kulturhistoriske gjenstander	I – materiale som dokumenterer immateriell kulturarv
K – kunstverk	N – naturhistorisk materiale	

For å identifisere og kartlegge samlingene videre ble det i tillegg tatt med følgende opplysninger:

Kort beskrivende tekst	Til identifisering av samlingen
Geografisk område som dekkes	Kan være et stort eller lite område. Er ant. ikke relevant for alle typer samlinger
Tidsperiode som dekkes	Enten nøyaktige til-/fra-årstall eller inndelt slik: før 1900, 1900-1945, etter 1945.

Matrisene fra hvert museum ble sammenstilt i en felles matrise for å danne et bilde av hvor samlingene overlappet hverandre, utfylte hverandre eller har områder uten dekning. Den sammensatte matrisen gir dermed et slags kart over samlingene, hvor store «ansamlinger» av lignende samlinger og «hvite flekker» på kartet blir tydeligere.

Begynnende vurdering av dekning og relevans

For å gi enda bedre inntrykk av hvor gode og relevante man anser samlingene for å være, satte museene også opp noen verdier for utdyping av ulike aspekter ved samlingene. Den begynnende vurderingen av samlingenes betydning i det enkelte museum ble gradert fra 1 til 3 for hvor godt en mener et tema er dekket i samlingen, og fra a til c for hvor relevant samlingen er for museet (også x for «ikke relevant»).

Materialtype, vurdering av dekning og vurdering av relevans sammenfattes til en «kode», f.eks. F-1-a betyr en fotosamling som dekker temaet godt, og er svært relevant for museet. Eksempel på et utfylt felt i Ryfylkemuseets samlingsmatrise er: «F-1-a: Bra med foto frå veksthus i Finnøy. Etter 1945».

VURDERING AV HVOR GODT TEMAET DEKKES

1 – godt 2 – middels godt 3 – dårlig

VURDERING AV SAMLINGENS RELEVANS FOR MUSEET

a – svært relevant b – middels relevant c – lite relevant x – ikke relevant

Samlingsmatrisene blir på denne måten store, komplekse og for uoversiktlige til å presentere i en plan. I tillegg er de å regne som interne arbeidsdokumenter for prosjektet, og er derfor ikke tatt med i sin helhet i denne planen. Museene har i tillegg beholdt sin egen oversikt med forklaring av de ulike vurderingene som er gjort av samlingene.

Et utdrag av matrise er tatt med som vedlegg for å gi eksempel på fremgangsmåten (vedlegg 2).

6. Samlingenes omfang, representativitet og mangler

I trinn 6 skal samlingenes omfang og representativitet vurderes opp mot hovedtemaene, og objektene analyseres opp mot hovedtemaene for å vurdere om det er mangler i samlingene.

I dette prosjektet har produktet av dette trinnet blitt mer en beskrivelse på tvers av samlingene enn en sammenlignende vurdering. Beskrivelsen gir et begynnende inntrykk av hvor museenes samlinger overlapper, utfyller hverandre eller har «hull». Denne beskrivelsen er skilt ut i vedlegg 3.

I beskrivelsen er det tatt utgangspunkt i samlingene som er oppgitt av museene i samlingsmatrisen (oversikten). Hovedtemaene og kategoriene som ble identifisert i prosjektets startfase, går for det meste på tvers av museenes samlinger og på tvers av regionmuseenes geografiske ansvarsområder. Innenfor disse temaene og kategoriene finnes samlinger av kulturhistoriske gjenstander, kunstverk, naturhistorisk materiale, bygninger, fartøyer, fotografier, lyd-/filmopptak, dokumentasjon av immateriell kulturarv og arkivalia, som museene selv i noen utstrekning har vurdert omfang og relevans av i sine egne samlingshistorikker.

Flytting av store naturhistoriske preparater i forbindelse med renoveringen av Stavanger museum (Muségt. 16) våren 2017. Foto: Kate Newland, Museum Stavanger

7. Produkt: samlingsmatrise og sammenligning av samlingene

I metodens trinn 7 skal man produsere svar på målsettingen for prosjektet.

DETTE PROSJEKTET SKULLE først og fremst gi en oversikt over samlingene og en begynnende vurdering av hvor museene utfyller hverandre og hvor det eventuelt er materiale og/eller temaer som mangler i samlingene. Produktet av prosjektet er dermed selve oversikten i samlingsmatrisen (trinn 4 – 5) og den begynnende sammenligningen (trinn 6, vedlegg 3).

I samlingsmatrisen tas det imidlertid forbehold om matrisen er dekkende i kartleggingen av temaer og kategorier (trinn 4). Det tas også forbehold om vurderingene museene har gjort av sine egne samlinger når det gjelder dekning og relevans (trinn 5) er grundige nok til å gi en fullstendig vurdering av samlingenes betydning/verdi og hvordan de dekker regionens historie (trinn 6). Dette henger sammen med at det er første gang museene gjør et slikt kartleggingsarbeid.

Archersamlingen er den eldste fotosamlingen ved Ryfylkemuseet. Alice Lima Hay Murray Archer (1855 – 1936) og familien hennes fra Storbritannia ferierte i Suldal hver sommer fra 1884 til første verdenskrig brøt ut i 1914. Fru Archer var en dyktig amatør fotograf. På bildet sitter hun i midten med ektemann og barn rundt seg. Foto: Alice Archer, arkivfoto Ryfylkemuseet

Når det gjelder vurdering av betydning/verdi av de viktigste samlingene og objektene (trinn 5) har for eksempel museene i Hordaland vurdert om gjenstander faller inn under det de kaller ERNI-gjenstander med «einestående regional/nasjonal interesse vurdert ut i frå sin kunst- og/eller kulturhistoriske verdi» som får plass i fellesmagasinet (Hordaland fylkeskommune 2015, 33). Også i England og Nederland føres registre over «objekter av nasjonal betydning». Innenfor rammen av dette prosjekt har museene funnet det viktigst å kartlegge på en god og oversiktlig måte, og har ikke hatt anledning til å gå helt ned på objektnivå. Det skal her presiseres at objekter av lokal interesse/verdi kan være vel så viktige for regionmuseene og spesialmuseene å bevare. Vurdering av såkalte ERNI-gjenstander kan bli aktuelt i forbindelse med vurdering av fremtidige behov for magasiner, og kan tas opp som et fremtidig fellesprosjekt ved revidering av planen.

Gjennomgangen i trinn 6 er på bakgrunn av dette mer en beskrivelse enn en sammenlignende vurdering. Det presiseres også at denne gjennomgangen er basert på kunnskapen museene hadde om samlingene per 2016, og at dette derfor kan endre seg gjennom museenes og fellestjenestenes fremtidige arbeid med gjennomgang av samlingene og revidering av registreringsopplysninger.

Arbeidsgruppen anser allikevel at arbeidet har en verdi, og at grundigere vurderinger kan gjøres i fremtidige prosjekter. For målsettingen med denne planen anses denne begynnende vurderingen av dekning og relevans å være av verdi, og tas med videre som grunnlag for mulige fremtidige prosjekter innen innsamling og avhending hvor det kan jobbes på tvers av museenes samlinger.

Samlingsforvalter Svein Terje Pisani Førland i full aksjon. Borekronen flyttes for å gi plass til en kompressor i utstillingen. Foto: Shadé Barka Martins, Norsk oljemuseum

8. Oppsummering, strategier og handlinger

I det siste trinnet av metoden skal man til slutt liste opp anbefalinger og handlinger, oppsummere arbeidet og lage strategier ut fra funnene.

OPPGAVEN FRA ROGALAND fylkeskommune i henhold til tiltak 14 i *Regionalplan for museum 2011 – 2014* gjaldt å få en samlet oversikt og samordning av museenes samlinger, og å se på om det kunne være behov for presiseringer eller justeringer av ansvarsfordelingen mellom museene, slik den var opplistet i museumsplanen fra 1992.

Rundt spørsmålet om presisering eller justering av ansvarsfordelingen fra 1992, har arbeidsgruppen hatt omfattende diskusjoner om ulike svaralternativer, og det har også vært oppe til diskusjon i grupper og plenum på felles fagdager som har vært arrangert. Svaret museene har kommet frem til, er at ansvarsfordeling ikke er den rette løsningen på

samlingsforvaltningens utfordringer. Den ønskede løsningen er at museene i fremtiden samarbeider mer på tvers om innsamling og avhending. Samlingsmatrisen/-oversikten gir museene bedre kjennskap til hverandres samlinger. I den begynnende sammenligningen av samlinger (trinn 6) får man et inntrykk av hvor dekkende ulike samlinger er, og hvilken betydning de har. Ut fra dette kan det trekkes ut temaer for fremtidig mulig samarbeid om innsamling og/eller avhending.

Basert på diskusjonene om alternativer til ansvarsfordeling, har arbeidsgruppen kommet frem til noen ønskede anbefalinger og handlinger:

1) etablere et nettverk for samlingsutvikling

2) samarbeid om dokumentasjons- og innsamlingsprosjekter

3) samarbeid om vurdering og fremtidig avhending,

4) arbeid med magasinutvikling

Se nærmere beskrivelser av tiltakene i neste kapittel, "Tiltak og samarbeidsprosjekter 2017 – 2021". På de neste sidene følger en oppsummering av diskusjonene om alternativer til ansvarsfordeling.

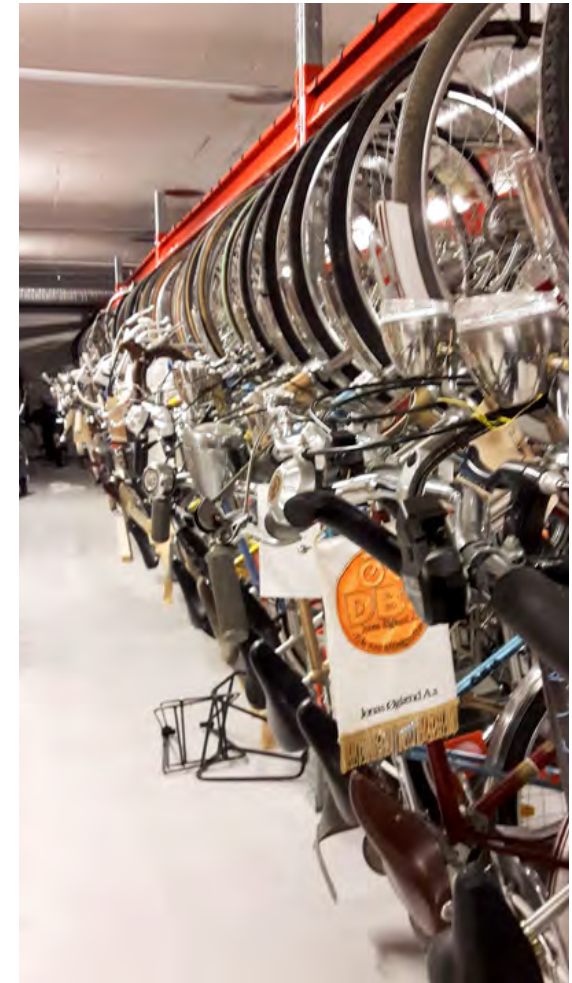
Diskusjoner om ansvarsfordeling og fremtidige innsamlingsstrategier

Geografi er et grunnleggende premiss for region-museene i Rogaland, som hovedsakelig forvalter samlinger fra fylket. Noen museer forvalter samlinger utover fylkesgrensene, og Norsk oljemuseum og noen av de andre spesialmuseene har et nasjonalt ansvar. Regionmuseenes oppgave er generelt sett å speile den regionen det har sitt virkefelt i, både i fortid, samtid og framtid. Dermed har flere av museene spesialisert seg på enkelt-områder eller temaer, for eksempel har Jærmuseet utviklet kompetanse på nyere jordbrukshistorie, Ryfylkemuseet på bygningsvern etc. Oversikten i samlingsmatrisen og samlingsbeskrivelsene gjør det tydeligere hva som er felles og hva som er unikt med hvert museum. Arbeidsgruppen har med basis i dette diskutert grundig både ansvarsfordeling og hva som er alternativet til dette.

Først og fremst: hva skulle en slik fordeling av ansvar for ulike temaer mellom museene innebære? Museene har diskutert hvilke konsekvenser det kunne få dersom ansvar for innsamling på enkelttemaer skulle fordeles strengt mellom museene, slik at kun ett museum skulle jobbe med innsamling innen hvert tema. Dette ville være vanskelig å gjennomføre i praksis, særlig fordi

publikum – våre givere – kan ha en annerledes oppfatning av hvor museumsobjekter hører hjemme. Dersom Museum Stavanger (hypotetisk) skulle ha fått ansvar for innsamling rundt sildefiske, er det ikke nødvendigvis gitt at en giver i Haugesund ville ønske å sende sine sildefiskeredskaper av gårde til Stavanger.

En annen diskusjon om ansvarsfordeling har gått på hva konsekvensene ville blitt dersom samlingene i kjølvannet av en slik fordeling skulle «stokkes om», slik at hvis for eksempel Jærmuseet skulle ha ansvar for jordbruk, så skulle alle museene overføre sine samlinger av jordbruksutstyr til Jærmuseet. En slik omstokking ser museene som både vanskelig og lite hensiktsmessig. Museenes samlinger bygger på lokale identiteter og særpreg i både det immaterielle og det materielle. Dermed er og forblir proveniens en viktig verdi innen museenes tradisjonelle temaer og eksisterende samlinger. Selv om museene skal samarbeide om samlingsutvikling i fremtiden, er det derfor viktig at hvert museum får anledning til å ivareta sitt kjerneområde og sitt særpreg, og bygge på de samlingene og fagidentitetene de har. I prosessen for å finne metoder for samarbeid om innsamlingen, må museene beholde sin autonomi. Den lokale historien må knyttes til det lokale museet, men det må

Oppbevaring og organisering av sykkel i magasin på Jærmuseet. Foto: Jeanne Dalbu, SamRog

samtidig være åpenhet for at museene kan samarbeide på tvers om felles temaer og fagområder. Samlingsoversiktene i de interne samlingsmatrisene og i punkt 6 i den cross-collection-inspirerte gjennomgangen av samlingene kan da brukes av museene som en oversikt over hvem man kan samarbeide med. Oversiktene kan også gjøre det lettere å håndtere passiv innsamling/gavetilbud ved at man kan diskutere inntak med andre museer som har samlinger innen tilsvarende temaer.

Alternativet museene ser til ansvarsfordeling og omstokking er gode samlingsoversikter og fremtidig samarbeid om innsamling rundt overordnede tema. I fremtiden må museene da skille mellom eksisterende samlinger basert på «tradisjonelle temaer», og nyinnsamlingen som skal gjøres. En utfordring med nyinnsamling vil være å reflektere samtida, og ta stilling til hva som skal dokumenteres av Rogaland i samtid og framtid. Hvem kommer om femti år til å tolke det vi samler inn i dag, og hva vil deres perspektiv være? Museene må identifisere nye innsamlingstema blant annet ut fra trender og mottrender, og ut fra hvilke nye folkegrupper og publikumsgrupper som finnes i samfunnet. For å svare på dette bør museene vektlegge ny tenkning

rundt innsamlingen. Det kan blant annet innebære å bruke flere dokumentasjonsmetoder og strebe mot mer helhetlig dokumentasjon, som gir mer kontekst rundt objektene som samles inn. For å reflektere endringer i samfunnet, bør museene definere overordnede problemstillinger som grunnlag for dokumentasjon og innsamling. Nyinnsamlingen bør legge mer vekt på å dokumentere den immaterielle kulturarven, og samle inn færre og mer «velvalgte» materielle objekter. Museene må kort sagt samle mer kontekst rundt objektene. En slik innsamling må drives som nettverks-samarbeid, ikke av ansvarsmuseer.

Essensen av diskusjonene er at uansett om museene skulle sette opp «smale» innsamlingstema basert på de mer tradisjonelle temaene, eller nye, mer overgripende og helhetlige temaer, blir det vanskelig og lite hensiktsmessig å skulle fordele ansvar og finne ansvarsmuseer for enkelttemaer. Museene finner det da mer fruktbart å danne seg god oversikt over hvem som har kunnskap og samlinger rundt ulike fagtemaer og gjenstandstyper, og basere mulig fremtidig samarbeid om innsamling på dette.

Revidering av en gjenstandssamling ved Dalane Folkemuseum.
Foto: Jeanne Dalbu, SamRog

TILTAK 2017 – 2021

Arbeid utføres i et av gjenstandsmagasinene til Dalane Folkemuseum. Lise Aasen fra Samlingsteam Rogaland t.v. og Mona Håland Aarsland, Dalane Folkemuseum. Foto: Jeanne Dalbu, SamRog

TILTAK 1:

Etablere nettverk for samlingsutvikling

Diskusjonene i arbeidsgruppen underveis i prosjektet har blitt oppfattet som svært givende og det er et ønske å danne et fast etablert samarbeidsorgan med mandat fra museumsledelsene. Arbeidsgruppen foreslår derfor at det etableres et nettverk for samlingsutvikling, med følgende mandat og oppgaver:

- Nettverkets formål er å drive kompetanseheving i samlingsutvikling og drøfte fellestiltak.
- Nettverket har én representant fra hvert museum, og kobler inn Fellestjenestene ved behov.
- Nettverket kan koordinere felles, langsiktige innsamlingstema, som er initiert av museene selv, ut fra museenes kapasitet og egne planer.
- Nettverket kan foreslå og koordinere jevnlig vurderings- og prioriteringsprosjekter på tvers av museenes samlinger, som er initiert av museene selv, ut fra museenes kapasitet og egne planer.
- Nettverket kan orientere hverandre om søknader til f.eks. Kulturrådet og se på muligheter for samordning og eventuelle felles søknader.
- Nettverket arrangerer en årlig fagdag innen samlingsutvikling i samarbeid med Fellestjenestene.
- Nettverket holder to årlige møter.
- Ledelse av nettverket går på omgang mellom museene.
- Museene bekoster sin egen deltakelse.

Fra kurs i nedfrysing av fotomateriale på Dalane Folkemuseum. Foto: Bernd Elmies

TILTAK 2:

Samarbeid om dokumentasjons- og innsamlingsprosjekter

Felles innsamlingsprosjekt som tiltak fra 2018.

TEMALISTEN OG SAMLINGSMATRISEN beskriver status for samlingene til museene i Rogaland, mens nyinnsamling i fellesprosjekter skal være mer overgripende og analytiske, og kan omfatte flere tema/kategorier under en felles paraply.

Fremtidige prosjekter kan innebære helhetlig dokumentasjon i samtid og nær fortid. Samarbeid om slike overgripende temaer kan hjelpe museene til å bli bedre på områder hvor det er mangler i samlingene/dokumentasjonen, og kan også bidra til å synliggjøre at museene gjør noe nytt og annerledes sammen. I prosessen hele landet er

inne i med mulige sammenslåinger av kommuner og fylker, vil slike overgripende innsamlingstemaer kunne fungere uavhengig av grenser.

Etter foredrag og diskusjoner gjennom prosessen skilte temaet «Kommunikasjon» i vid forstand seg ut som et tema for dokumentasjon og innsamling som er samfunnsaktuelt og relevant. Under en slik vid paraply kan alle museene bidra fra ulike perspektiver, og det åpner for å inkludere temaer innen mangfold/(arbeids)migrasjon/ urbanisering, samt for involvering av publikum, for eksempel ved innsamling av digitalt fødte foto.

Alle museene har foreslått ett eller flere tema rundt «Kommunikasjon». Det som pekte seg ut som alle museene kan samles om, er innsamling relatert til kommunikasjon på sjø, herunder tilknyttede tema som havnetrafikk og overgangen fra fergetrafikk til landforbindelser.

- Det overgripende temaet «Kommunikasjon» brukes som et prøveprosjekt på hvordan seks ulike museer kan gjøre innsamling rundt samme tema fra ulike perspektiver.
- Prosjektet skal omfatte innsamling av materiale i vår nære fortid og samtid for å skape kontekst rundt de materielle samlingene, med helhetlig dokumentasjon og dokumentasjon av det immaterielle.
- Innsamlingen skal skje med tilgjengeliggjøring og formidling som formål, både på nett og som fysiske utstillinger.
- Innsamlingen skal skje fra 2018 og fremover.
- Arbeidsgruppen foreslår at det nedsettes en prosjektgruppe (redaksjonskomité) som lager en felles prosjektbeskrivelse med handlingsplan, tidsplan, hvem som er ansvarlige, se på tilgjengelige ressurser, også eventuelt Fellestjenestenes rolle i prosjektet.
- Prosjektbeskrivelsen brukes som grunnlag for en eventuell felles søknad om støtte.
- Prosjektet skal ha en felles markedsføring og ende opp i vandreutstilling og/eller digital formidling.

Fotoansvarlig Jan A. Tjemsland fotograferer i prosessanlegget på Statfjord A. I forbindelse med kulturminneprosjektene blir det foretatt offshoreturer for å dokumentere plattformer på det aktuelle feltet. Foto: Shadé Barka Martins, Norsk oljemuseum

TILTAK 3: Samarbeid om vurdering og fremtidig avhending

Felles vurderingsprosjekt som tiltak i 2017.

HAUGALANDMUSEENE GJENNOMFØRTE I 2015 – 2016 et prosjekt med oversetting og tilpassing av significance-metoden til norske forhold, som resulterte i publikasjonen *Vurdering av samlinger* (2016). I forbindelse med dette ble det holdt kurs i vurdering av samlinger for museene i Rogaland, hvor deltakerne øvde på vurdering av Dalane Folke-museums samling av radioer. Dette følges opp med et konkret tiltak med følgende forslag til innhold:

- Det gjennomføres et vurderingsprosjekt på tvers av alle museene i løpet av 2017, med «radio-kommunikasjon» som felles case. Radiokommunikasjon er tema som alle museene har samlinger over, og Fellestjenestene blir viktige for prosjektet.
- Vurderingsprosjektet skal inkludere kringkasting, kommunikasjonsradio, navigasjonsutstyr, samt alle andre materialtyper som forteller noe om

radiokommunikasjon. Temaet er aktuelt blant annet på grunn av endringer i vår kommunikasjonshverdag, ikke minst overgang fra FM- til DAB-radio. Sentralt i prosjektet blir også spørsmål rundt proveniens for masse-produserte objekter, tilknytning til lokalsamfunn etc.

- Prosjektet skal se til samlinger hos andre museer for å vurdere om det er aktuelt med ny innsamling eller avhending.
- Vurderingen kan danne grunnlag for fremtidig helhetlig dokumentasjon og innsamling rundt temaet radiokommunikasjon, hvor museene kan samle inn for eksempel radioutstyr, minner om radiolytting, lyd av radio, analoge og digitalt fødte foto rundt temaet.
- Som en del av prosjektet skal (deler av) materialet digitaliseres og publiseres, og lages felles utstilling om på Digitalt Museum.

Fellesprosjekter i årene som kommer

Museene kan ikke vente med vurderings- og avhendingsprosjekter til man har «total» oversikt over samlingene. Derimot kan museene ta for seg avgrensede objekttyper/samlingstyper hvor det finnes samlinger som overlapper, og gjennomføre vurdering av disse. Museene er i en prosess sammen med Fellestjenestene, som gjør dem bedre rustet til å gjøre vurderinger/avhendinger, koordinering og tilgjengeliggjøring.

- I årene fremover er det derfor et ønske om jevnlig vurderingsprosjekter, hvor museene vurderer eksisterende samlinger og avhending på tvers av museene – etter initiativ fra museene selv – også i samarbeid med andre aktuelle institusjoner.
- Avhending inngår ikke i denne planen, men ses som fremtidige tiltak som baseres på samlings-oversiktene museene har utarbeidet.

TILTAK 4:

Arbeid med magasinutvikling

Jærmuseets og Norsk oljemuseums planlagte bygging av magasiner spesielt for store jordbruks- og industriobjekter, Dalane Folkemuseums nye magasin for større gjenstander og Jærmuseets nye arkivmagasin fyller store behov innen bevaring. I tillegg ønsker arbeidsgruppen følgende tiltak:

- Museene bør utrede behovene for flere/større fysiske magasiner.
- Rogaland fylkeskommune oppfordres til å utrede og vurdere fordelingen av arealer i fylkesmagasinet.
- Museene bør se nærmere på behov og kostnader for felles fryser for nedbrytingstruet fotomateriale.
- Museene ønsker at fotoarkivaren skal utrede hvilke behov det er for oppgradering av deres rutiner for langtidslagring i digitale magasin, herunder spesielt digitalt fødte foto og digitalisert lyd-/filmmateriale.
- Ut over dette må museene jobbe videre med å forbedre utnyttelse og forhold i eksisterende magasiner, i samarbeid med Fellestjenestene, ved å:
 - forbedre organisering (herunder vurdering og avhending) og emballering
 - forbedre renhold, skadedyrkontroll, klimakontroll og miljøovervåking

Eksempel fra nylig innsamling av digitalt fødte foto ved Stavanger maritime museum i 2016. Samlet inn via Instagram med hashtagen #MegOgRogaland. Foto: Museum Stavanger

De to siste punktene kan i fremtiden gjennomføres i samarbeid med Fellestjenestene. Noen av stillingene skal gradvis dreie sin kompetanse og arbeidsoppgaver mot konservering (iflg. Rogaland fylkeskommunes økonomiplan for 2017 – 2020 og årsbudsjett for 2017).

Det anbefales en ny Benchmarks-vurdering når dokumentasjons- og innsamlingsplanen skal revideres for neste periode.

Arbeid i magasinet i 2015. Mariusz Buryj og Brita Gudmestad plasserer store gjenstander i hyller i fylkesmagasinet.
Foto: Grethe Paulsen Vie, Haugalandmuseene

OPPSUMMERING OG VEIEN VIDERE

Denne planen angår samarbeid mellom de ulike museene, og overordnede prinsipper for felles innsamlings- og dokumentasjonsprosjekter.

DET ENKELTE MUSEUM må – ut fra dagens organisasjonskart og økonomiske forhold – selv sørge for nødvendige ressurser (personale, økonomi, magasin etc.) til å ta imot materiale som samles inn, enten ved egen innsats, i prosjekter eller i samarbeid med Fellestjenestene. Det er viktig å huske at museene er svært forskjellige i antall årsverk og ressurser til å drive samlingsutviklingen fremover.

Oppdraget fra Rogaland fylkeskommune var å få samlet oversikt over og samordning av materialet, samt å se på om det var behov for å justere ansvarsfordelingen i museumsplanen fra 1992. Evalueringen av museumsreformen, som kom helt mot slutten av arbeidet med denne planen, sier at «den felles samlingsforvaltningsplanen som er under utarbeidelse er et svært viktig arbeid som bør følges opp med en koordinering av en mer spisset arbeidsfordeling mellom museene, ikke minst med tanke på samtidsdokumentasjon, samt

systematisk arbeid med avhending» (Haugsevje et al. 2016, 80). Selv om foreliggende plan ikke er en samlingsforvaltningsplan, men avgrenset til dokumentasjon og innsamling, har den likevel sagt mye om museenes tanker og holdninger rundt samlingsforvaltning og samlingsutvikling generelt. Diskusjonene som er oppsummert i denne planen, samt tiltakene museene har blitt enige om, har hatt som mål å få oversikt og diskutere mulighetene for ansvarsfordeling. Dette har allerede ført frem til svar på noen av de tingene evalueringen setter fingeren på: museene vil forbedre dokumentasjon av samtiden og av immateriell kulturarv gjennom fremtidige innsamlingsprosjekter, og har lagt et grunnlag for fremtidig arbeid med avhending ved å ha fått bedre oversikt over de ulike museenes samlinger.

Konklusjonen er at en streng arbeidsfordeling eller ansvarsfordeling ikke er svaret på utfordringene museene har med alt fra innsamling til magasin-

organisering. Man svarer ikke på dette med å lage et «fylkesmuseum», slik Rogaland fylkeskommune stilte spørsmål om i regionalplanen (Rogaland fylkeskommune 2011, 40 – 41), men med å lage gode oversikter og samarbeidsforhold. Som et av tiltakene ønsker museene nettopp å etablere et nettverk for samlingsutvikling som skal ivareta den videre utviklingen her.

De gode samlingsoversiktene museene har utviklet skal brukes som grunnlag for fremtidige prosjekter innen innsamling og avhending, hvor det planlegges og vurderes på tvers av samlinger. Museene ønsker å gjennomføre et tiltak som kan resultere i avhending – vurdering av museenes samlinger innen radio-kommunikasjon – og ønsker å gjøre slike vurderingsprosjekter jevnlig i årene fremover. I 2018 skal museene starte et nytt, felles innsamlingsprosjekt innen kommunikasjon, der det søkes helhetlig dokumentasjon i samtid og nær fortid for å gi kontekst til eksisterende samlinger. I fremtiden har

museene muligheten til å etablere flere felles prosjekter som tar utgangspunkt i slike felles tema hvor overordnede problemstillinger ligger til grunn for innsamlingen. Gjennom prosessen med planen har det også vært diskutert mange andre mulige fremtidige samarbeidstemaer som er overgripende for flere av våre eksisterende samlingskategorier. Her gjengis et knippe av dem, uten at de skal ses som bindende for det videre samarbeidet: Matkultur – mattradisjoner – matfatet Rogaland; Urbanisering; Omstilling; Modernisering; Mangfold – migrasjon – integrering; Klima og miljø.

Denne planen er et «førstegenerasjonsdokument», og har naturlig nok sine svakheter og mangler. For eksempel gir kanskje ikke temaene, samlingsmatrisene og samlingsbeskrivelsene ennå en god nok oversikt. Men planen blir et arbeidsredskap som kan brukes og revideres videre i årene som kommer. Museene ønsker at det gode arbeidet som er lagt ned i utarbeidelsen av denne planen skal videreføres ved at det etableres et permanent nettverk for samlingsutvikling, og at planen kan følges opp av Rogaland fylkeskommune i fremtidige økonomi- og strategiplaner i samarbeid med museene. Det foreslås at planen revideres for perioden 2022 - 2026.

Eksempel på magasinforhold. Glassplater lagret i originalemballasje ved Karmsund folkemuseum (2012).
Foto: Madli Hjermann, Haugalandmuseene

Litteraturreferanser

- Brenna, Brita. 2012. «Gjort er gjort». I *Museologi på norsk. Universitetsmuseenes gjøren*, redigert av Anita Maurstad og Marit Anne Hauan, 231 – 237. Trondheim: Akademika.
- Bie-Larsen, Bård, Inger Jensen, Jon Birger Østby, Svein Gynnild, Tove Wefald Pedersen, Jan Henrik Munksgaard og Gaute Jacobsen. 2011. *Samhandling og arbeidsdeling ved dokumentasjon og innsamling i kulturhistoriske museer*. Oslo: Norsk kulturråd.
- Collection Care & Management. 2012. *Utredning av fellestjenester innenfor samlingsforvaltning*. Oppdragsgiver: Rogaland fylkeskommune. Stavanger: Rogaland fylkeskommune.
- Haugalandmuseene. 2016. *Vurdering av samlinger. Veiledning. Vurdering av kunst- og kulturhistoriske samlinger*. Oslo: Norsk kulturråd.
- Haugsevje, Åsne Dahl, Nanna Løkka og Bård Kleppe. 2016. *Til lands og til vanns og på sokkelen med. Evaluering av museumsreformen i Rogaland*. TF-rapport nr. 386. Bø i Telemark: Telemarksforskning.
- Hjermann, Madli. 2016. *Innsamling av digitalt fødte foto. Et kunnskapsgrunnlag*. Prosjekt for regionmuseene i Rogaland og Norsk oljemuseum. Haugesund: Haugalandmuseene.
- Hordaland fylkeskommune. 2015. *Samlingsplan for musea i Hordaland 2015 - 2020*. Bergen: Hordaland fylkeskommune.
- Hylland, Ole Marius. 2013. «Å samle er å velge». *Nordisk museologi* 2013 (1): 5 - 23.
- Høibo, Roy. 2011. *Bygningsvern på musea. Ei utgreiing om forvaltning av kulturhistoriske bygningar på musea i Rogaland*. Utarbeidd av Ryfylkemuseet på oppdrag frå Kulturdepartementet. Sand: Ryfylkemuseet.
- Jærmuseet. 2012. *Innsamlingsplan for regionmusea i Rogaland*. Forprosjekt våren 2012. Stavanger: Rogaland fylkeskommune.
- Leden, Siv. 2014. *Prioritering i bygningssamlinger. Bygningsforvaltning i museer. Metode for prioritering i bygningssamlinger*. Oslo: Norsk kulturråd.
- [Museene i Finnmark]. 2014. *Felles løft for Finnmarkshistorien. Forskningsbasert innsamling og formidling ved museene i Finnmark*. Alta: [Museene i Finnmark].
- Norsk ICOM. 2011. *ICOMs museumsetiske regelverk*. Oslo: Norsk ICOM.
- Norsk kulturråd. 2015. *Benchmarks for samlingsforvaltning*, <http://www.kulturradet.no/museumsutvikling/vis-artikkel/-/samlingsforvaltning-metode-benchmarks>
- Rogaland fylkeskommune. 1992. *Museumsplan for Rogaland*. Stavanger: Fylkeskulturstyret i Rogaland, Rogaland fylkeskommune.
- . 2011. *Regionalplan for museum 2011 - 2014*. Stavanger: Rogaland fylkeskommune.
- Russell, Roslyn og Kylie Winkworth. 2009. *Significance 2.0: a guide to assessing the significance of collections*, 2nd ed. Rundle Mall: Collections Council of Australia

DEL 2 SAMLINGSBESKRIVELSER OG -HISTORIKKER

DALANE FOLKEMUSEUM

Dalane Folkemuseum er et konsolidert museum i Sør-Rogaland for kommunene Bjerkreim, Lund, Sokndal og Eigersund. Museet ble stiftet i 1910 og forvalter i dag ca. 60 700 gjenstander, 82 000 foto, 119 hyllemeter arkiv, en del lyd og filmmateriale og 25 antikvariske bygninger. Alle samlinger og bygninger eies av Stiftelsen Dalane Folkemuseum.

Lysthuset fra 1830-årene etter restaurering i 2014. Museumshagen på Slettebø på sitt vakreste!
Foto: Jon Magne Bøe, Dalane Folkemuseum

Museet forvalter kulturhistoriske og keramiske samlinger, inkludert samlingen på Egersund Fayancemuseum. Den kulturhistoriske gjenstandssamlingen teller i dag cirka 50 300 objekter (andre verdenskrig inkludert), den keramiske samlingen teller ca. 10 400 objekter.

	SAMLINGA	I PRIMUS	PÅ DIGITALT MUSEUM	SVÆRT GODE MAGASINFORHOLD	TILFREDSSTILLEND MAGASINFORHOLD
Kulturhistoriske gjenstander	60 508	23 580	12 995	12 140	30 158
Naturhistorisk materiale					
Kunstverk	192	192			192
Kulturhistoriske foto	81 983	4590	3398	73 785	8 198
Kulturhistoriske bygninger	25	0	0		
Lyd og film	786	0	0	786	0
Privatarkiv	119,5 meter	0	0	0	119,5
Fartøy	5 (1 flytende)	0	0	0	0

De kulturhistoriske samlingene er fordelt på flere arenaer i flere kommuner, men hoveddelen befinner seg på Slettebø, Eigersund, der også administrasjon, bibliotek, verksteder og magasin er plassert.

Et eksempel fra Dalane Folkemuseum sin fotosamling. Fotografiet viser bygging av telegraflinja på Heskestad i 1857. Fotograf ukjent

De kulturhistoriske samlingene på **Slettebø, Egersund** omfatter sorenskriver Christian Feyers gårdsanlegg, brakker fra andre verdenskrig, ei skolestue og ei stolpebu. Samlingene omfatter gjenstander knyttet til hjem og innbo, jordbruk, fiske, håndverk og kunsthåndverk. De reflekterer livet på bygda, garden og noen grad byen, hovedsakelig på 1700-, 1800- og 1900-tallet. Etter krigen ble fremdeles tema knyttet til hjem og arbeid samlet inn – senere også fritid. I nyere tid har museet arbeidet med dokumentasjonsprosjekter knyttet til blant annet mat, bergverk, institusjonshistorie.

Fiskeri- og sjøfartsmuseet Sogndalsstrand,

Sokndal, ble etablert i ei sjøbu som museet overtok i 1954. Samlingene omfatter utstyr og redskaper knyttet til fiske og sjøfart på 1800- og tidlig på 1900-tallet. Samlingen ble pakket ned i 2016 på grunn av restaureringsarbeider, og ny utstilling er under planlegging.

Bilstadhuset, Egersund, er et komplett bygårdsanlegg fra 1844 med bolighus, seilmakerverksted, fjøs, løe, gårds plass og hage. Interiører, innbo, verktøy og annet utstyr er originale, og det finnes et stort arkivmateriale. Huset fremstår i dag slik det gjorde ca. 1900.

Austrumdal gardsmuseum, Bjerkreim omfatter ei kornløe fra 1700-tallet beliggende i tunet på Austrumdal gård. Samlingene består av redskaper, utstyr og innbo fra garden. Museet overtok løa og samlingene i 1954.

Et eksempel fra Egersund Fayancemuseum (etablert 1986) sine samlinger. Serviset Pyra produsert ved Egersund Fayancefabriks Co. ca. 1935.
Foto: Dalane Folkemuseum

Egersund Fayancemuseum ble etablert i 1986. Samlingene er knyttet opp mot produksjonen til A/S Egersunds Fayancefabriks Co. (1847 – 1979). Etter at fabrikken ble nedlagt overtok Dalane Folkemuseum fabrikkens arkiv og gjenstandssamling. Museets eksisterende keramiske samling, inkludert produksjonsutstyr, ble da flyttet til Fayancemuseet.

Jøssingfjord vitenmuseum er under bygging i Jøssingfjord i Sokndal kommune, og skal åpnes i 2019. Tema er menneske, natur og teknologi, og museet vil i hovedsak fokusere på industri og bergverk. Vitenpedagogikk ligger til grunn for utarbeiding av utstillinger og formidling.

Foto, lyd og levende bilder

Foto ble samlet inn fra oppstarten til museet. I dag utgjør samlingen rundt 80 000 fotografier, hovedsakelig med motiv fra Dalaneregionen. Om lag 40 fotografer er representert i tillegg til andre samlinger. Museet forvalter også glassplater, negativer og film. Museet har en større mengde lydbåndmateriale og en mindre del levende bilder.

Arkiv

Museet har samlet inn arkivmateriale fra oppstarten, og i dag har vi 119,5 hyllemeter med privatarkiv knyttet hovedsakelig til lokalt foreningsliv, frivillighetsarbeid og næringsvirksomhet.

Bibliotek

Museet har en rekke eldre bøker som i sin tid ble tatt inn museumssamlingen. Senere ble biblioteket konsekvent supplert med relevant faglitteratur og lokallitteratur. I dag er museets bibliotek svært innholdsrikt og en viktig ressurs.

Restaurering av kraftstasjonen i Jøssingfjord. Kraftstasjonen blir en del av det nye Vitenmuseet som etter planen skal åpne i 2019.
Foto: Dalane Folkemuseum

Samlingshistorikk

Tidsperiode og geografisk område

Dalane Folkemuseums samlinger er kommet inn i perioden 1907 til 2017. I formålsparagrafen fra 1910 heter det at museet skal samle inn kulturminner «fra vårt hjørne af Fædrelandet». Gjenstandene ble samlet inn fra hele Dalaneregionen, frem til 1940 gjaldt dette også Ogna, og samlingene er utstilt og magasinert i hovedsak i Egersund.

Fra 1910 til 1933 holdt museet til på Årstad like utenfor Egersund. I 1934 flyttet museet og samlingene til Sorenskrivergården på Slettebø, Egersund. Her hadde man før krigen en ambisjon om å flytte bygninger til Slettebø for å lage et «Dalbutun», men kun to bygninger ble flyttet til Slettebø, et av disse etter krigen. Fra 1950-årene skaffet museet seg flere hus/anlegg på «rot». Foto og arkivalia ble samlet inn i hele perioden.

Egersund Fayancemuseum ble etablert i Egersund i 1986. Museet overtok arkivalia og gjenstander fra fabrikkene i 1979, og tilføyde også en samling man allerede hadde utstilt i «Keramisk avdeling» på Slettebø.

Jøssingfjord Vitenmuseum har under etablering en liten gjenstandssamling relatert til gruveindustri og mekanisk verksted, men utover dette foregår en

prosjektbasert innsamling av lyd, film og bilde m.m. knyttet til de tema museet skal dekke.

Innsamlingsstrategier, refleksjoner rundt innsamlingen ved ulike museer

Museet ble etablert til i en periode som gjerne refereres til som «folkemuseumsparadigmet», hvor redningstanken stod sterkt. Både på Årstad og på Slettebø ble samlingene i stor grad stilt ut som typologiske og tematiske utstillinger. Disse gjenstandene, samlet inn i perioden 1910 – 1960, utgjør en kjerne i museets kulturhistoriske samling, og er resultat av innsatsen og prioriteringene til tre personer som alle overlapper hverandre i tid. På denne måten representerer også samlingen 50 års kontinuitet. Fra 1970-årene og fremover ble på mange måter samme praksis fulgt, og mange av de samme temaene ble prioritert. I nyere tid har museet i større grad arbeidet prosjektbasert. Samlingen har først og fremst en lokal og regional betydning, men enkelte gjenstander/kategorier kan ha betydning utover dette.

I 1979 la Egersund Fayancefabriks Co. ned sin virksomhet. Dalane Folkemuseum overtok bedriftsarkivet og bedriftens samling av produksjon gjennom mange år. Tanken har vært å dokumentere både arbeider-/industrihistorie og fabrikkens

produksjon av steintøy. Samlingen har en lokal, nasjonal og internasjonal relevans.

Når det gjelder Jøssingfjord Vitenmuseum er det slik at innsamling av gjenstander, lyd, film og foto er prosjektbasert, relatert til de tema som skal dekkes. Tidligere og ny dokumentasjon vil bli brukt. Samlingen har en lokal, nasjonal og internasjonal relevans.

Dalane Folkemuseum har eksistert i over 100 år. I løpet av den tiden har museenes samfunnsoppdrag endret seg, og forholdet mellom museum og publikum har endret seg. Den store økningen i gjenstandsproduksjon og et stadig mer komplekst samfunn skaper utfordringer. Det er viktig at vi som institusjon stadig reflekterer rundt vår egen samlingsstrategi.

Eksempel fra Dalane Folkemuseums samlinger. Klarinetten fra 1795 kom til museet ca. 1917. Den har tilhørt presten Søren Georg Abel, far til matematikeren Nils Henrik Abel.
Foto: Jon Magne Bøe, Dalane Folkemuseum

Tema og omfang i samlingene

Eldre landbruk er et viktig tema på Dalane Folke-museum. Museet har en stor samling landbruks-redskaper knyttet til prosessene i det førmekaniske landbruket og noe gjenstander fra den tidlig mekaniserte perioden; korn, kjøtt og husdyrhold, fôr og brensel. Museet har noen få, men karakteristiske driftsbygninger fra denne perioden: en fasnadsløse og steinfjøs fra 1800-tallet på Barstad i Sokndal. Videre har museet et fjøs i en bygård som illustrerer byjordbruket, også fra 1800-tallet. Museet har et kvernanlegg med tørke i tillegg til tre andre gårdskverner. I 2014 overtok museet ei løse fra 1950-årene. Fjøs-avdelingen var i bruk frem til overtakelsen og vi vurderer om vi skal bevare denne delen av bygningen.

Museet har et godt fotomateriale som viser kulturlandskapet knyttet til gårdsdrift i Dalane over en hundreårsperiode – fra 1890 til 1980.

Håndverk: Dalane Folkemuseum har i sine samlinger nær 30 ulike håndverk. Det har vært en systematisk samling av håndverk gjennom museets historie, og flere av håndverkene representert er komplette. De fleste er førindustrielle, men enkelte er av nyere dato og har hatt virksomhet frem til i dag.

Byhistorie / Havn (Egersund) er et felt som er godt representert. Museet forvalter bygninger som illustrerer ulike næringsveier og ulike sosiale sjikt, med arbeiderbolig, rederbolig/byjordbruk og landsted. Bilstadhuset – eid av skipsreder og seilmaker Jacob Bilstad – er et autentisk anlegg med innbo og utstyr for boligdel, kontor og seilmakerloft i tillegg til fjøs og høyløse. Anlegget er plassert i den bedrestilte delen av byen, mens arbeiderboligen ligger i arbeiderstrøket, dette danner en karakteristisk akse.

Vi har arkiv som er relatert til handel og annen virksomhet i byen og havna – blant annet Robertson Radio (1946 – 1980), som produserte radio og annet elektronisk utstyr for fiskeri og skipsfart. Vi har prototyper og noe arkivmateriale etter denne bedriften.

Fiskeri er et viktig tema. Museet har utstyr i hovedsak knyttet til tradisjonelt fiske og hjemme-fiske. God fotodekning på dette feltet.

Keramisk håndverk og industri i byen er særlig godt dokumentert i perioden 1847 – 2012: Egersund Fayancefabriks Co., Eie Potteri, Damsgårds Potteri og Egersund Teracotta og Keramikk. Særlig Egersund Fayancefabriks Co og ETK er godt dokumentert gjennom arkiv, intervju/film, produksjonsutstyr og produkter.

Bergverk: Dokumentasjon av bergverksdrift i Dalane i perioden fra 1800-tallet og frem til i dag. Et satsingsfelt som videreføres i forbindelse med Jøssingfjord Vitenmuseum.

Andre tema er: Ovner og ildstedsutvikling, der museet har en stor samling med bileggere, ovns-plater og annen belysning m.m. Transport, der museet har en del gjenstander knyttet til land-transport m.m. Videre har museet store samlinger knyttet til innbo, redskaper/verktøy, og folkekunst.

De kulturhistoriske samlingene er relevante fordi de dekker Dalaneregionen. Vår lokale forankring er viktig også i dag, selv om vi nærmer oss dette på en annen måte.

Mange av temaene ble valgt ut fordi de nettopp var viktige for å forstå levemåte og samfunnsutvikling i regionen. De fleste temaene representert i samlingen er derfor først og fremst viktig i et lokalt og regionalt perspektiv, men unntak av enkelte tema som har nasjonal og/eller internasjonal betydning; for eksempel Egersund Fayancefabriks Co og Robertson Radio.

Sammenligning med lignende samlinger

De eldre kulturhistoriske samlingene har et gjenstandsrepertoar som nok langt på veg også finnes på andre museer med tilsvarende samlinger. Som nevnt er det et poeng at dette er gjenstander produsert i Dalane og brukt her. En del gjenstander vil ha en egen «dialekt» som skiller dem fra øvrige regioner. Det stiller seg litt annerledes med en del gjenstander som er kommet inn i nyere tid – gjerne masseproduserte. Men også her vil det være relevant at de har en lokal tilknytning.

Eksempler på samlinger som er overlappende er lik/overlappende andre museer i Rogaland/ nabofylker: innbo, jordbruk, fiske, håndverk og kunsthåndverk.

Videre har Dalane Folkemuseum keramiske samlinger som viser utviklingen fra potteri til industri v/ Egersund Fayancefabriks Co. Jærmuseet har samlinger fra potterivirksomhet i Sandnes og fra Figgjo.

Eksempler på samlinger som er unike i Rogaland og nabofylker: Tidlig industri-keramisk produksjon fra 1800-tallet, og tema knyttet til bergverk.

Dalane Folkemuseum overtok eierskapet til de to små, godt besøkte husene i Helleren, Jøssingfjord, tidlig på 2000-tallet. Olav W. Thomassen påfører det ene linolje. Foto: Dalane Folkemuseum

Mekanisk verksted i Jøssingfjord før restaurering. Verkstedet ble bygget ca. 1920 i tilknytning til kraftstasjonen. Prosjektleder Bess Grastveit og konservator Olaug Økland i bildet.
Foto: Dalane Folkemuseum

HAUGALANDMUSEENE

Haugalandmuseene er et konsolidert regionmuseum i Nord-Rogaland stiftet i 2005. Samlingene hører i dag inn under Arquebus krigshistorisk museum, Bokn bygdemuseum, Haugesund Billedgalleri, Hiltahuset, Karmsund folkemuseum, Nedstrand bygdemuseum og Vindafjordmuseet. Haugalandmuseene forvalter til sammen 44 bygninger, 49 300 gjenstander, 2 500 kunstverk, 661 800 fotografier og flere hyllemeter med arkivmateriale og lyd- og filmopptak.

Fyret på Sørhaugøy, populært kalt Tonjer fyr, forteller fyrhistorien fra 1846 og fram til det ble automatisert i 1952. Fyret ble bygget som ledfy, for å vise vei for sildefiskerne. Fyrboligen med tilhørende sjøhus, eies av Karmsund folkemuseum og har vært under restaurering 2011 – 2017. Foto: Grethe Paulsen Vie, Haugalandmuseene

	SAMLINGA	I PRIMUS	PÅ DIGITALT MUSEUM	SVÆRT GODE MAGASIN	TILFREDSSTILLENDEN MAGASIN
Kulturhistoriske gjenstander	49 300	34 535	9 321	6 000	10 000
Naturhistorisk materiale	0	0	0	0	0
Kunstverk	2 545	2 072	0		
Kulturhistoriske foto	661 800	23 960	14 174	0	0
Kulturhistoriske bygninger	44	0	0		
Lyd- og film	120	15	0	0	120
Privatarkiv hm	80	0	0		5
Fartøy	25	0	0	0	10

Foldekamera Waltax Okako med Kolex Anastigmat linse.
Foto: Ana Goncalves, Haugalandmuseene

Innsamlingen til de kulturhistoriske museene har hatt sterkt fokus på næringsveier som landbruk, fiske og håndverk. Interiør og bolig fra det 19. og 20. århundre er også godt dokumentert i gjenstandssamlingene. Bygningssamlingene representerer byggeskikk og arkitektur som er typisk for Nord-Rogaland, med særlig vekt på det maritime. Fotosamlingen, med de store fotoarkivene etter lokale fotografer i Haugesund, er den største i Rogaland. Kunstsamlingen ved Haugesund Billedgalleri representerer kunstverk og kunstnere med tilknytning til Vestlandet. Deler av samlingen, særlig grafikkksamlingen, er unik i nasjonal sammenheng. Den krigshistoriske samlingen ved Arquebus krigshistoriske museum er en av to samlinger i Rogaland. Av de kulturhistoriske samlingene kan særlig samlingen av eldre landbruksmateriale, samt fiskerisamlingen framheves. Av nyere innsamlinger kan nevnes materiell og immateriell bedehuskultur og romanikultur.

Arquebus krigshistorisk museum sine samlinger omfatter omlag 6 000 gjenstander fra okkupasjonshistorien, forsvarshistorien og det sivile samfunn. Ingen objekter er registrerte i Primus. Museets samlinger omfatter gjenstander, en del hyllemeter arkivmateriale, enkeltdokumenter, trykksaker,

aviser, bøker og fotografier. Samlingen rommer objekter fra blant annet Nortraship, Milorg, Hæren, Marinen, gjenstander fra Norges forsvar før 9. april 1940, gjenstander fra den tyske okkupasjonsmakten, og sivile gjenstander fra okkupasjonstiden. Samlingen omfatter også en god del store gjenstander som kjøretøyer, kanoner, lyskastere, tilhengere, feltkjøkken, aggregater, motorbåt (Englandsfareren M/B «Lyn» på 30 fot), feltkjøkken og kanoner. Museet eier samlingen, med unntak av deponi av Karmsund folkemuseums samling fra andre verdenskrig og noen gjenstander fra Forsvarsmuseet og private.

Bokn bygdemuseum omfatter hovedsamlingen i det gamle ungdomshuset på Håland og et kårhus på Laupland. Museet har 3 700 registrerte gjenstander i Primus. Samlingen omfatter gjenstander knyttet til fiske, landbruk, foreningsliv og hverdagsliv på Bokn. Gjenstandene er tematisk utstilt på bygdemuseet. De fleste gjenstander er i bygdemuseets eie.

Haugesund Billedgalleri Haugesund Kunstforening ble etablert i 1913 og parallelt med utstillingsvirksomheten bygget foreningen opp kunstsamlingen kalt: «Det faste galleri». Kunstmuseet har i dag 2 200 verk i sin samling. Alle er registrerte i Primus.

Kjøkkenet i Hiltahuset på Røvær.
Foto: Ana Goncalves, Haugalandmuseene

I 1943 fikk museet «Norvald Valands samling». Kunstmuseets samling skal bygges opp med hovedvekt på samtidskunstnere og verk med tilknytning til Vestlandet. Otto Johannessen-fondet har de siste 10 år prioritert innkjøp av nasjonalt og internasjonalt anerkjente kunstnere, fortrinnsvis med tilknytning til Vestlandet, bl. a. kunst fra Per Kleiva, Arne Åse, Bjørn-Sigurd Tufta, Knut Rumohr, Trygve Goa og Olav Nygaard m.fl. Fondet har også tilført samlingen historiske verk fra regionale kunstnere, blant annet Severin Loge og Magnus Gjertsen. En av de siste store samlinger som kom til museet november 2008 er «Tjørhomsamlingen» bestående av ca. 225 arbeider i høytrykk, fra Ola Tjørhom. Museet eier samlingen.

Hiltahuset på Røvær har en utstilling som omfatter gjenstander fra folk på øya, både møbler, husgeråd, tekstiler, redskaper og fiskeredskaper. Den andre delen av utstillingen/samlingen forteller om Røværulykken 13. oktober 1899. Hiltahuset eier noen gjenstander, men mange av gjenstandene som er stilt ut er i privat eie.

Karmsund folkemuseum sin samling omfatter gjenstander, fotografier, bygninger og arkiver. Museet har rundt 32 000 gjenstander, 661 000

fotografier og 37 bygninger. I Primus er det registrert 34 000 gjenstander og 24 000 fotografier. Museets frivillige førte en aktiv innsamlingspolitikk med innsamling av gjenstander fra hele Nord-Rogaland og Sveio i Hordaland. Den tidligste innsamlingen resulterte i samlinger som var knyttet til landbruk, fiske, sjøfart, håndverk, interiør fra byen og bygdene, arkeologisk materiale og en fotosamling.

Mellom 1945 og 1970 ble det samlet inn i kategoriene fiskeredskaper, sjøfart, sølvsaker, landbruk, tekstiler og innbo, verktøy og redskaper. I denne perioden kom det også inn store samlinger med fotografiske glassplater og det ble bygd opp et omfattende topografisk arkiv gjennom kulturgeografiske registreringer.

Mellom 1970 og 2016 er det samlet inn gjenstander fra fiskeri – da særlig landnot- og snurpenotfiske, nyere landbruk, bedehus, tekstiler, møbler og innbo og store fotoarkiver. Museet eier i hovedsak hele samlingen, med noen unntak.

Dokumentasjonsprosjekter har gitt museet verdifull kunnskap som er samlet i museets arkiver, blant annet dokumentasjon av boforhold og bebyggelsen

Haugalandmuseenes kunstsamling består stort sett av norske kunstnere, med en tyngde på kunstnere tilknyttet Vestlandet. Grafikksamlingen er unik i nasjonal sammenheng, særlig samlingen av høytrykk, her representert ved verket Flyktninger fra 1952, av Trygve Goa. Foto: Haugesund Billedgalleri

på Risøy i Haugesund, Bedehusprosjekt i 1994, Mattradisjoner i Nord-Rogaland 1999 – 2000, dokumentasjonsprosjektet «Båtreisende på Vestlandet» 2005 – 2007 og fotodokumentasjon av tilreisende EØS-borgere (tiggere) 2016 – 2017.

Nedstrand Bygdemuseum er opprinnelig bygd på Sigmar Myhre og Bjarne Dalva sine samlinger. De samlet ca. 300 gjenstander i tidsrommet 1942 – 1956. «Vatlandsamlingen» på ca. 1 200 gjenstander ble samlet av Ommund Vatland og gitt til Tysvær Kommune i 1993. Den er utstilt i ungdomshuset på Baustad sammen med «Kirkebøsamlingen», et komplett legekontor etter dr. Kirkebø, som var lege i Nedstrand fra 1925 til 1949. Båtbyggerverktøy og gjenstander knyttet til frukt- og bærproduksjon er en del av samlingen. Museet eier samlingen, med noen unntak.

Vindafjordmuseet omfatter i dag Vikedal bygdemuseum og skolestova i Skjold. Innsamlingen startet ved etableringen av bygdetunet i Vikedal i 1960. Vikedal bygdemuseum har 1 500 gjenstander i sin samling. Av disse er 960 katalogisert i Primus. Et viktig samlingsområde har vært ververtiden, med skipsmodeller og verktøy knyttet til skipsbygging. Kommunikasjon med telefoni og post er godt representert i samlingene. Musikkhistorie er også godt representert, med blåseinstrumenter og noter fra et korps, noter, lur, mandolinophonzither og bukkehorn. Museet eier samlingen.

Katalogisering av båtbyggerverktøy på Nedstrand i 2015. Mari Grønlund fører nummer på gjenstandene etter registrering i Primus. Foto: Ana Goncalves, Haugalandmuseene

Samlingshistorikk

Tidsperiode og geografisk område

Samlingene er kommet inn i perioden 1913 – 2017. Haugesund Billedgalleri var først ute, med innsamling av kunst til «Det faste galleri» allerede i 1913. Fra 1925 ble samlingene ved Karmsund folkemuseum bygd opp. Lenge var disse to institusjonene alene om innsamlingsarbeidet. Fra 1960 ble de første bygdemuseene etablert, og bygget opp mindre lokale samlinger. Samlingene til de kulturhistoriske museene har en lokalhistorisk tilknytning, i hovedsak til de seks kommunene i Nord-Rogaland. Noen av samlingene har også proveniens fra Sveio, Etne, Odda og Suldal. Kunstmuseet har samlinger som representerer lokale kunstnere, kunst fra Vestlandet, men også nasjonal og internasjonal kunst. Arquebus krigshistorisk museum har samlinger med lokal, nasjonal og internasjonal proveniens.

Innsamlingsstrategier, refleksjoner rundt innsamlingen ved de ulike museene

Innsamlingsstrategiene har variert mye fra museum til museum, noe som henger sammen med ulike formålsparagrafer. I en oppstartfase var Karmsund folkemuseum rådgivende for de fleste av bygdemuseene, samt Arquebus krigshistoriske museum, som er det nyeste museet i Nord-Rogaland.

Det kan tenkes at museet også var et ideal for de andre museene i oppstart- og utviklingsfasen. Vi ser at særlig primærnæringene, innbo, møbler, menneskers hverdagsliv og skolegang er godt representert både ved Karmsund folkemuseum og de tre bygdemuseene Hiltahuset, Nedstrand bygdemuseum, Vikedal bygdemuseum og Bokn bygdemuseum. Bygdemuseenes arbeid var lenge bare knyttet til det utstilte materialet, det som er tilgjengelig for publikum. Det gjelder fremdeles for Hiltahuset, mens Bokn bygdemuseum, Nedstrand bygdemuseum og Vindafjordmuseet etter hvert har fått så store samlinger at de ikke har plass i de lokale utstillingsbygg, skolehus og ungdomshus, som er deres utstillingsarenaer. I løpet av de siste 14 årene er en stor del av deres samlinger flyttet til fylkesmagasinet på Åmøy. Museumshistorien i Nord-Rogaland er preget av kontakt og dialog mellom museene på flere områder. Men når det gjelder innsamling har de enkelte museene stort sett operert på egen hånd. Resultatet er at den konsoliderte enheten har seks kulturhistoriske museumssamlinger med mange identiske gjenstander. Det blir til sammen mange like ploger, kinner, høvler, klesruller, radioer og lysestaker.

Haugalandmuseene har mye innbo og interiør fra private hjem. Bildet er tatt i utstillingene i ungdomshuset på Baustad, Nedstrand.
Foto: Cathrine Glette, Haugalandmuseene

Tema og omfang i samlingene

Eldre landbruk: Haugalandmuseene har en stor samling landbruksredskaper og gjenstander for bearbeiding av mat – knyttet til melk, korn og kjøtt. De eldste gjenstandene i denne samlingen kan dateres til 1600-tallet. Den store samlingen med sleder til ulik bruk kan framheves. Det var innsamling av bære- og kløvredskap i 1950-åra og innsamling av redskaper til torvbruket i 1960-åra.

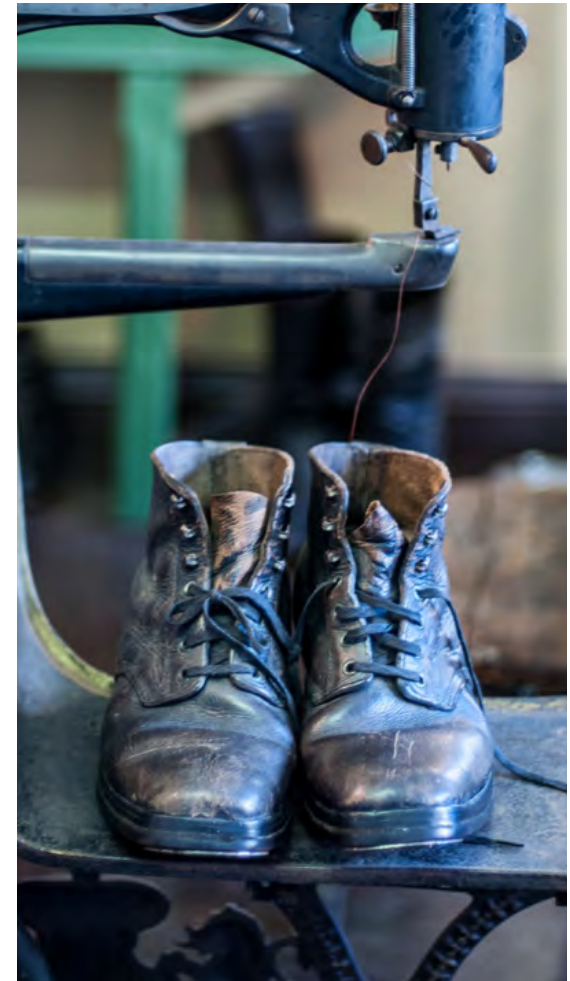
Tidlig maskinelt landbruk: Museet deltok i 1981 i en innsamling av nyere landbruksminne sammen med Ryfylkemuseet, Dalane folkemuseum og Høyland bygdemuseum. Denne innsamlingen omfattet landbruksredskaper og en minneinnsamling i Nedstrand som ga kunnskaper om redskapene og bruken av dem. Denne samlingen er plassert i løa på Tveit videregående skole.

Fiske: Gjenstander knyttet til fiske og sildefisket spesielt har vært et prioritert område ved museet. I samlingen er det båter, redskaper fra fiske- og sildetilvirkning samt flere sjøhus og naust. Det ble gjort nye innsamlinger fra 1960-tallet og påfølgende år. I forbindelse med åpning av nye utstillinger i «Museums-sentralen» i 1990 ble det gjort nye innsamlinger. Museet har også naust, innredet

sjøhus og båtsamling i Dokken, Haugesund, naust og sjøhus i Solhåla, Karmøy, og sjøhuset til Mikal S. Klovning på Utsira. Sistnevnte sjøhus inneholder full redskapsbestand fra sildefisket

Sjøfart: Sjøfart var et aktuelt tema allerede fra museets start. Samlingen omfatter skutebilder, skipsmodeller, sjømannsgaver og gallionsfigurer. Det ble gjort innsamlinger til åpning av utstilling på rådhusloftet i 1932, åpning av sjøfartsutstilling i 1980 og før åpning av skipsfartsutstilling i 2010. I forbindelse med den siste utstillingen fikk museet særlig oppdatert samlingen av skipsmodeller. Vi har nå skipsmodeller fra tidsrommet 1880 – 2010. Intervjuer av gamle sjøfolk og foto utgjør også en del av denne samlingen.

Håndverk: Til åpning av Karmsund folkemuseums første utstilling i 1932 ble det innredet et bøkkeverksted. Det var tidlig en målsetting å samle inn verktøy fra skipsverft, og det kom de første årene inn en skipssmie, blokkmakerverksted og tømmermannsverksted. Andre håndverksyrker som er representert i samlingene er skomaker, treskomaker, tømrer og snekker.

Fra museets begynnelse i 1925 har innsamling av verktøy fra ulike yrker vært viktig. Bildet er fra skomakerverkstedet ved Karmsund folkemuseum.
Foto: Cathrine Glette, Haugalandmuseene

Handel og næringsliv: Kontoret til forretningsmannen og jøden Moritz Rabinowitz kom til museet på 1990-tallet og ble en del av den nye byhistoriske utstillingen som sto ferdig i 2004. De siste 20 årene er det samlet inn kolonialvarer fra 1950- og 60-årene til butikken i Dokken. Kontorutstyr som skrivebord, skrivemaskiner og telefoner har museet mye av. Frisøryrket og fotografyrket er godt representert i samlingen, blant annet ved Arne Blixhavn sitt fotoatelier. Museet har også hele boet etter Søstrene Henriksens silkeskjermforretning. Journaler og arkiv fra service- og næringsliv i byen finnes det en del av i museets arkiv.

Møbler og innbo: Det er samlet inn store mengder møbler og innbo helt fra museets start og fram til i dag. Innsamlingen har vært en kombinasjon av aktiv innsamling og tilfeldige gaver. Møbler og innbo er den største gjenstandsgruppen med tilfeldige gaver fra publikum. Det har også vært en bevisst innsamling av hele bo fra museets side i 1980- og 90-årene. Denne samlingen representerer alle lag i samfunnet, fra arbeiderboligen til borgerskapet i Haugesund.

Folkekunst: Samlingen av folkekunst består av malte og umalte skap, kister, ridesaler, tiner, ambarar, plaggsker, korgar, ølboller og skrin. Gjenstander med skoren dekor er en stor samling med krutthorn, smørformer, ølkrus, skrin mm.

Drakt og tekstiler: Museet har siden starten i 1925 samlet inn åklær, sengebolster, barneklær og kvinne- og mannsdrakter fra Haugesund og regionen. Samlingen omfatter også klær brukt på sjøen, blant annet votter, skinnklær, oljeklede og støvler.

Foreningsliv: Fra foreningsliv kan særlig nevnes innsamlinger knyttet til bedehusprosjekt i 1990-årene. Museet har et bedehus som er flyttet og satt opp i Dokken. Interiør og service fra ulike bedehus i regionen er godt representert i samlingene. Fagforeninger, avholdsorganisasjoner og idrettsforeninger er representert ved faner, interiør og dokumenter.

Sammenligning med lignende samlinger

Gjenstandssamlingene har overlappinger til andre kulturhistoriske museer i Rogaland og ellers i landet. Deler av samlingene er allikevel unike og spesielle for Haugalandmuseene. Det gjelder blant annet håndlagde objekter med lokal proveniens. Masseproduserte gjenstander kan ha en egenverdi i forhold til tidligere eier og brukssted, men gjenstanden i seg sjøl skiller seg ikke fra like masseproduserte gjenstander ved andre museer. Et unntak er varer som er produserte ved lokale fabrikker.

Samlinger som er unike, med tanke på tema og omfang er romanisamlingen, som består av intervjuer, fotografier og gjenstander knyttet til de båtreisende, romanifolket på Vestlandet. Kontoret etter jøden og forretningsmannen Moritz Rabinowitz, samt en del fotografier fra hans liv, er også spesielle i regional sammenheng. Det samme gjelder de store fotoarkivene etter fotografene Fredric Monclair, Margit Petersen og Sigrid B. Hauge, som til sammen utgjør over 150 000 glassplater, produsert i perioden 1900 – 1967. Disse arkivene og andre

fotoarkiv ved museet utgjør nå den største foto-samlingen i Rogaland. Samlingen av høytrykk er også spesiell, både i regional og nasjonal sammenheng. Av tradisjonelle samlinger kan fiskerisamlingen, med en del silderedskaper framheves.

Samlinger som er overlappende med andre museer i Rogaland er deler av landbrukssamlingen, særlig den tidlig-mekaniserte samlingen, verktøy fra ulike håndverk, møbler og innbo fra perioden 1850 – 1950 og skolehus og gjenstander fra by- og bygdeskoler.

Haugalandmuseene forvalter historien til forretningsmannen og jøden Moritz Rabinowitz. Han eide og drev flere forretninger i Haugesund da krigen brøt ut i 1940. Rabinowitz ble tatt til fange av nazistene i desember 1940 og døde i konsentrasjonsleir 27. februar 1942. Foto: Cathrine Glette, Haugalandmuseene

JÆRMUSEET

Jærmuseet, stifta 1985, er eit konsolidert museum for kommunane på Jæren: Randaberg, Sola, Sandnes, Gjesdal, Klepp, Time og Hå og regionalt vitensenter for Sørvestlandet.

Jærmuseet forvaltar til saman 62 kulturhistoriske bygningar, 47 500 gjenstandar, 178 000 foto, omlag 900 lyd- og filmopptak, og 528 hyllemeter arkiv.

Ferguson-Brown mod A blei berre produsert i 1 350 eksemplar frå 1936 til 1939 og er såleis for eit klenodium å rekna.
Foto: Ingeborg Skrudland, Jærmuseet

Jærmuseet eig museumssamlingar som dekker alle jærkommunane og bygningar med tilhøyrande tomteareal på Kvía og Audamotland i Hå. I tillegg har Jærmuseet driftsansvar for kommunale museumssamlingar og kulturhistoriske bygningar i Randaberg, Sandnes, Gjesdal, Klepp og Hå. Frå 1. januar 2012 fekk museet ansvar for samlingane i

dei to private stiftingane Flyhistorisk Museum Sola (FMS) og Rogaland Krigshistorisk Museum (RKM) i Sola, og i Time har museet også ansvar for Garborgheimen og Knudaheio frå 2012. Jærmuseet driftar Nasjonalt Garborgsenter (frå 2008) og Tungenes Fyr, som er ein del av Kystverkmusea, etatismuseum for Kystverket (2008).

HOVEDTALL		I PRIMUS	PÅ DIGITALT MUSEUM	SVÆRT GODE MAGASINER	TILFREDS-STILLENDEN MAGASINER
Kulturhistoriske gjenstander	47 355	31850	6 798	15 105	25 375
Naturhistorisk materiale	751	0	0		751
Kunstverk	35	35	0	35	
Kulturhistoriske fotografier	177 601	62 603	3 280	177 601	
Kulturhistoriske bygninger	62	62	4		
Lyd og film	934	934	0	934	
Privatarkiv (hyllemeter)	527,6	-	-	527,6 *	
Fartøy	9	0	0		

* = vi er i ferd med å flytte arkivene inn i nytt arkivmagasin. Kjem inn i løpet av 2017

Strikkemønster frå Sandnes Uldvarefabrikk er døme på dei mange ulike seriane av produktkatalogar museet samlar på. Foto: Jærmuseet

Jærmuseet er det yngste regionmuseet i Rogaland. Initiativet blei oppretta for å ha fokus på nyare landbruksminne, dvs. det mekaniserte landbruket. Det omfattar både matproduksjon og industrien knytta til det å dyrka jorda og foredling av landbruksprodukta på Jæren. Det pregar forskinga og kunnskapsutviklinga. Lokalmusea har samlingar som speglar det gamle bondesamfunnet, også knytta til sjøen. Dei sju museumsgardane gir eit tverrsnitt av jærskje gardar: ved sjøen, på flate Jæren og på grensa mot heielandskapet. Tidspennet er frå 1600-talet til 1960.

Sandnesmuseet har i tillegg industrisamlingar, noko som Jærmuseet har vidareutvikla. Såleis er samlinga frå tegleverk og potteri supplert med samlinga frå Figgjo AS. Samlingane frå Jonas Øglænd AS dekker både konfeksjon, sykkel og handel.

Tungenes Fyr er eit av fem museum langs kysten som til saman utgjer etatismuseet til Kystverket; Kystverkmusea. Tungenes Fyr dokumenterer los og nyare navigasjonshistorie. I sør har me Varden sjøredningsmuseum som dokumenterer ei anna side av kystkulturen på Jæren. Garborgsenteret brakte ein annan dimensjon til museet. Her er det litteratur og samfunnsdebatt som er fokus, med utgangspunkt i Arne og Hulda Garborg sine livsverk.

Med Flyhistorisk Museum Sola og Rogaland Krigshistoriske Museum har Jærmuseet utvida tema til regional luftfartshistorie og okkupasjons-historie og militære køyretøy.

Stiftinga Jærmuseet

Stifting oppretta i 1985. Høyland Bygdemuseum var drivkrafta i å få oppretta eit felles landbruksmuseum på Jæren i samarbeid med bygdemusea. På 1970-talet dokumenterte dei fleste museums-samlingar i hovudsak det gamle, førindustrielle bondesamfunnet. Bygdemusea på Jæren var mellom dei første musea i landet som meir systematisk begynte å samla og dokumentera det mekaniserte og maskinelle landbruket. Dette blei grunngjeve i den sentrale posisjonen jordbruket på Jæren har hatt siste hundreåret. Dei fekk oppretta ein felles handverkarstilling som Høyland bygdemuseum administrerte. 1984 vedtok årsmøtet i Høyland bygdemuseum å overføra heile si landbrukssamling til det planlagde regionmuseet. Då Jærmuseet blei oppretta i 1985 blei handverkstillinga lagt hit.

Utover 1990-talet blei samtidsdokumentasjon viktig, saman med privatarkiv frå bedrifter, lag og enkelt-personar. Landbruket og regional industri knytta til landbruket stod i fokus.

«Mjølkk eller gulrot» var tema for samtidsprosjektet på Vik i Klepp i år 2000. Jarle Wiig skal sprøyta nysådde gulrotfrø. Foto: Målfrid Grimstvedt, Jærmuseet

Kommunane Sandnes og Hå var dei første som la museumsdrifta si inn i Jærmuseet. Før det skjedde hadde dei tre lokale musea i Sandnes slått seg saman til eit kommunalt museum. Desse museumssamlingane er såleis i kommunal eige i dag, med Jærmuseet som forvaltar.

Høyland bygdemuseum / Sandnesmuseet (1931 – 2001)

Kommunestyret i Høyland (Sandnes) tok i 1931 initiativ til det første museet på Jæren: Høyland Bygdemuseum. Museet skulle visa korleis folket i bygda arbeidde og levde i gamal tid. Fram til 1970 var det samla over 1800 gjenstandar. Høyland Sparebank støtta i denne perioden museet med pengar til innkjøp av gjenstandar. I 1965 flytta samlinga til Thranegården på Austrått. Våningshuset blei innreidd med møblar og innbu som på 1800-talet. Løa på Austrått hadde rom for spesialutstillingar. Utover 1970-talet blei det difor starta ei aktiv innsamling på tema som teglverk og potteri og ulike handverk. Samtidig starta ein å vernevøla bygningar «på rot» rundt i Sandnes: fleire kvernhus, eit trøskjehjulhus, ein snekkerverkstad med innbu.

I 1987 skifta Høyland bygdemuseum namn til Sandnesmuseet for å markera at det også var museet for byen Sandnes. Frå denne tid og gjennom 1990-talet dreiv museet ei aktiv innsamling av materiale frå m.a. industrien: Sandnes Aduserverk, Polaris, Sandnes skofabrikk, møller m.m.

Anne Jorunn Frøyen intervjuer ein sauebonde i prosjektet «Sauen og gjetaren». Intervjuet blir tatt opp på video. Foto: Ann Helen Robberstad, Jærmuseet

Jonas Øglænds bedriftsmuseum (1982 – 2001)

Firmaet Jonas Øglænd starta i 1868. Bedriftsmuseet blei påbegynt på 1960-talet og opna i 1982. Bedriftsarkivet er i Statsarkivet, men fotosamlinga, katalogar og reklamemateriell er i bedriftsmuseet. Innsamling til museet heldt fram like til 2001.

Krossens Havremølle museum (1996 – 2001)

Mølla blei etablert i 1912 og var i drift til 1988. Hausten 1987 fekk Sandnesmuseum tilbod om å overta produksjonsutstyret. Mølla skulle selgjast til bustadtomt. Jærmuseet dokumenterte produksjonen og arbeidsmiljøet før drifta stoppa. Sandnesmuseum arbeidde for å få mølla freda, noko som resulterte i at kommunen kjøpte mølla og dreiv ho som eit møllemuseum fram til konsolideringa i 2002. I dag er møllebygningen og det eldste av dei to bustadhusa knytta til mølla, del av Jærmuseet. Alt mølleutstyr er bevart.

Arbeidet med bygdemuseumssamlingar i **Hå** begynte på 1940-talet, først i Nærbø og seinare i Varhaug. I tillegg blei Rogaland Folkemuseum etablert på Grødaland frå 1952. Nærbø bygdemuseum la si samling dit. Etter Nærbø, Varhaug og Ognå blei til Hå i 1965, blei Varhaug Bygdemuseum til Hå Bygdemuseum, og kulturminnenemnda fekk med folk frå Nærbø og Ognå.

I 1977 opna Sjøredningsmuseet i Varden. I 1981 blei deler av Rogaland Folkemuseum til Ryfylkemuseet og husa i Hå vart ført over til Hå kommune i 1983. Arbeidet blei fortsatt med eige personale. Innsamlinga fortsette like fram til Hå bygdemuseum blei konsolidert med Jærmuseet i 2002.

Arne Garborg (1851 – 1924) sin barndomsheim, Garborgheimen blei overteken av **Time** kommune i 1951. Hulda Garborg (1862 – 1934) gav sommarstova hans, Knudaheio til kommunen då Arne døydde. Då Garborgsenteret opna i 2012 overtok Jærmuseet forvaltninga av Garborgheimen og Knudaheio. Time bygdemuseum er pr. 2016 eit kommunalt museum som ikkje blir forvalta av Jærmuseet. Kommunen eig også Fotland kraftstasjon og husmannsplassen Træet på Line.

I **Klepp** starta innsamlinga av jordbruksreiskap og andre gjenstandar på slutten av 1920-talet og i 1954 blei Klepp bygdemuseum opna med utstillingar på Haugabakka. I 1986 kjøpte kommunen eit folgehus bygd 1906 på Stangeland i Klepp. Det blei flytta til Haugabakka og blir nytta som del av bygdemuseet.

I **Gjesdal** overtok kommunen eit privat gardsmuseum samla av Torger A. Ravndal. Det er grunnstammen i Gjesdal bygdemuseum. I 1985 blei garden til tre søsken på Ytre Lima del av bygdemuseet, med innbu, personlege ting, utstyr og reiskap, til saman 2500 gjenstandar og 11 bygningar.

Randaberg bygdemuseum har eksistert som ei privat samling sidan 1953. Tønnes Rygg samla reiskap, innbu og bruksgjenstandar. Han laga også bygdefilmar for å formidla «det gamle Randaberg» saman med Karthon Håland. Frå 1975 overtok kommunen samlinga. I 1976 fekk Randaberg Bygdemuseum eit bruk på garden Vistnes med heimehus, løe og eldhus. Bygningane er frå 1870-åra og var i bruk til 1970-talet. Jærmuseet overtok forvaltninga av samlingane i 2006.

Tungenes Fyr. Det første fyrlyset blei tend på Tungenes i 1828. Frå 1862 til 1984 var det eit offentleg fyr her. Bygningane blei raskt tatt i bruk til kulturføremål. I 1990 opna ei sjøbruksutstilling i eit tidlegare hønsehus her. I same huset fekk ei motorgruppa plass til å stilla ut båtmotorane i bygdesamlinga. Kommunen kjøpte fyret i 1994. I 2008 blei det nasjonale institusjonen Kystverkmusa etablert, med avdelingane Dalsfjord fyrmuseum, Lofotmuseet, Lindesnes fyrmuseum og Tungenes Fyr. Frå same tid inngjekk Randaberg kommune ein konsolideringsavtale Jærmuseet om å drifta Tungenes Fyr.

Flyhistorisk Museum Sola (FMS) har hovudbasen sin i sjøflyhamna i Sola. Museet blei stifta i 1984 og kunne opna utstilling i hangar 1 på Sola Sjø i 1987. Museet er bygd opp og drive av frivillige som ein medlemsforening med møter og aktivitetar. Sidan 1997 har Jærmuseet hatt eit samarbeid med FMS

gjennom ein konservatorstilling knytta til Jærmuseet. Frå 2012 er FMS konsolidert med Jærmuseet. Stiftinga FMS er nå eigarstifting, medan Venneforeninga FMS organiserer medlemsaktivitet og står for restaureringsarbeid.

Rogaland Krigshistorisk (1985) har sin bakgrunn i Tananger Motorklubb. Frå 1994 har dei hatt tilhald i Soma leir. Sola kommune eig området og bygningane. I tillegg til gjenstandane i dei faste utstillingane har dei ei stor samling militære køyretøy og utstyr. Frå 2012 er RKM konsolidert med Jærmuseet. Stiftinga RKM er nå eigarstifting, medan Venneforeninga RKM organiserer medlemsaktivitet og står for restaureringsarbeid.

Samlingshistorikk

Samlingane Jærmuseet forvaltar er innkome i perioden 1930 – 2016. Jærmuseet driv fortsatt innsamling. Men etterkvart som Jærmuseet har overteke forvaltninga for dei konsoliderte musea, tar museet ikkje lenger inn objekt til desse samlingane. Det betyr at innsamling til andre samlingar enn Jærmuseet slutta i perioden 2002 – 2006. Unnataket frå dette er FMS og RKM. Dette er private stiftingar som eig sine samlingar. Her skal all ny tilvekst godkjennast av Jærmuseet, men objekta tilfell stiftingane. Gjevaren kan eventuelt gje objekta til Jærmuseet.

Samlingane har i all hovudsak opphavet sitt i kommunane på Jæren. Det betyr at dei anten er produsert eller har vore i bruk her. Traktorsamlinga har heile landet som proveniens. Målet med denne har vore å dokumentera traktorar i bruk på nasjonalt plan.

Jærmuseet var med då sauene blei sankt i Fidjeldsheia 7. september 2015. Foto: Anne Jorunn Frøyen, Jærmuseet

Tema og omfang i samlingane

LANDBRUK – SAMLINGAR MED VEKT PÅ TIDLEG MEKANISERT JORDBRUK

Jærmuseet forvaltar sju gardsbruk på rot. Det er bustad og driftsbygningar med større eller mindre del av innmark og utmark i museumsvern. På fire av desse gardsbruka er inn- og utmark verna på ein slik måte at museet reknar kulturlandskapet som del av samlingane. Gardane har varierte ressursar frå kystnært til låghei. Sosialt er dei fleste i mellomsikkert. Eit gardshus er meir påkosta. Byggeår er frå 1715 til 1950. Gardsbruka har vore i drift. Folk har budd på gardane fram til omlag 1950 – 1980. Gardsbruka er utstyrt med innbu og gardsutstyr frå ulike tidsperiodar; 1850 - 1960. Museet har i tillegg gjenstandar som kan nyttast til demonstrasjon og bruk.

Hestemekanisert landbruk – fram til 1950/60:

Jærmuseet har store samlingar av hestereiskap, frå sist på 1800-talet og fram til omlag 1965. Museet si traktorsamling høyrer også inn i den tidlege mekaniseringa. Det meste av landbruksreiskap og traktorar er av same type som har vore brukt over heile landet. Museet har dokumentert mattradisjonar, dyrking av jærert, halmluting, svinehald og bygging av steingardar på Jæren.

Maskinjordbruk etter 1960:

I 1964 var det like mange arbeidshestar og traktoren på norske gardsbruk. Etter denne tid er både driftsbygningar, reiskap og utstyr blitt tilpassa yrkesbonden på store gardar.

Me har gjort ein del for å dokumentera endringane og samtida. Gjennom samtidsdokumentasjon har museet samlingar på tema som veksthus og den jærsk utnyttinga av utmarka og fjellbeite.

HANDVERK – SMÅINDUSTRI – INDUSTRI

Næringslivet på Jæren har vore og er eit prioritert samlingsfelt i Jærmuseet. Det er begrunna i den sterke stillinga industrien har hatt i regionen. Sandnes var frå slutten av 1800-talet og det neste hundreåret ein allsidig handverks- og industriby. Utover Jæren var det ei mengd bygdesmier og meierier som utvikla seg til fabrikkar knytta til landbruket. Jærmuseet har samlingar knytta til ulike handverk som seinare gjekk vidare til industriproduksjon i større eller mindre skala. Slik blir desse samlingane viktige for å sjå utviklinga. Jæren har hatt den største produksjonen av landbruksreiskap i Norge og har fortsatt produksjon.

ØVERST: Ei syltepotte frå Graveren, Sandnes. Foto: Jærmuseet

NEDERST: Smia på Motland i Hå er ein av dei 62 bygningane Jærmuseet forvaltar. Foto: Håvard Tørresen, Jærmuseet

Landbruksreiskap: Jærmuseet har både bygningar, arkiv, produkt og annan dokumentasjon av dette feltet, alt frå handverksarkiv til bedriftsarkiv frå den største bedrifta, Kverneland ASA.

Robot: Jærmuseet har ei større samling industri-robotar som dokumenterer den tidlegaste utviklinga frå 1960-talet, både i Trallfa, Øglænd og TESA-roboten.

Næringsmiddel: Jærmuseet forvaltar seks kvernhus og utstyr i ulike kulturlandskap på Jæren, Krossens havremølle, Sandnes med møllebygning og utstyr, bustadhus og bedriftsarkiv. Produksjonen er videofilma. Museet har viktig arkivmateriale frå meierihistoria.

Tekstil: Klede- og skoproduksjon i heimen er dokumentert i samlingane og som småindustri. Museet har prioritert innsamling frå tekstil-industrien: Arkivmateriale, maskinar og produkt. Dei større ullvarefabrikkane på Jæren er dokumentert gjennom film/foto, noko produkt og arkiv. Jonas Øglænds konfeksjonsfabrikk er også representert i samlingane.

Jonas Øglænd AS – handel / sykkel / konfeksjon: Jonas Øglænds Bedriftsmuseum la mest vekt på samlinga av trøsyklar, motorsyklar og mopedar. Konfeksjonsfabrikken og handelen er ikkje like godt representert i gjenstandsamlinga.

Men foto-, katalog- og reklamemateriell dokumenterer alle delar av firmaet som har historie i Sandnes frå 1868 til 2000.

Leirvare frå potteri til porselen: Sandnesmuseum prioriterte innsamling frå teglverk, potteri og nyare keramikk. Dei intervjuar tilsette i potteria og hadde eiga utstilling på temaet frå 1991. Jærmuseet har videreutvikla dette og skreiv i 2012 avtale med Figgjo AS om å overta deira samling av Figgjo- og Stavangerflint-produkt, samt arkiv og fotosamlingar.

Trevare: Møbel- og ferdighusindustrien har lenge stått på lista over viktige tema. I 2015 starta dokumentasjon og innsamling frå møbel-produksjonen i Sandnes.

BYGG- OG ANLEGG

Med det mekaniserte og etterkvart meir maskinelle jordbruket oppstod ein ny næringsveg: entreprenørar med gravemaskin eller traktor som utførde arbeid for bønder og andre.

Jærmuseet har tre tidlege gravemaskinar, eit lite bedriftsarkiv og teikningsarkiv.

KYSTKULTUR: Navigasjon og sjøredningsteneste

Navigasjon og redning knytta til ferdsel på sjøen er eit tema som blir dekkja av Jærmuseet når me ser

ØVERST: Figgjo AS sitt servise Ice Fern frå 1960-talet. Foto: Therese Espeland, Jærmuseet

NEDERST: Sandnes Tekstilarbeideres opptog 1. mai 1938. Foto: Fotograf ukjent, Jærmuseet

alle samlingane under eitt. Det er historie med nasjonale dimensjonar. Samlingane dokumenterer sjøredningsstasjonane langs jærkysten, tida 1854 – 1950-talet. Losane og trafikkentralane er prioritert tema for dokumentasjon og forskning. Desse er dokumentert gjennom arkiv, intervju, gjenstandar og foto.

LUFTFART i sivilsamfunnet, krig og forsvar

Gjennom samlingene til RKM og FMS har museet sentrale samlingar knytta til forsvaret i det sør-vestlege Norge. Med etableringen av Norges første landflyplass i 1937 fikk området stor militær viktighet. Den tyske utvidinga av flyplassanlegget førte til at området gjekk inn i den kalde krigen som eit av dei viktigaste forsvarspunkta i Norge. Flyhangaren, 720-brakke og torpedoverkstad i Sømmevågen er sentrale, saman med splinhangaren ved Løwenstrasse. Samlingane er knytta til militær og sivil luftfart og militære køyretøy. Museet har laga utkast til samlingsplan for FMS og er i gang med arbeidet for RKM. Målet er å få større fokus i innsamling og dokumentasjon.

LITTERATUR OG SAMFUNNSDEBATT

- Arne og Hulda Garborg:

Då Garborgsenteret blei konsolidert med Jærmuseet i 2012, overførte Time kommune forvaltinga av barndomsheimen og sommarbustaden til Arne Garborg også til Jærmuseet. Museet sine samlingar frå kvardagslivet og land-

bruket på Jæren i levetida til Garborg 1851 – 1924 er også viktige i denne samanhengen.

Sentrale tema i regionen og nasjonens historie

Dei tema som er løfta fram som museet sine viktige samlingar er alle sentrale tema i regionen. Nokre samlingar har også nasjonal interesse.

LANDBRUK

Jæren utvikla seg på 1900-talet til å bli eit av dei viktigaste landbruksområda i Norge. Det er ein posisjon regionen fortsatt har. Etter 1970 er bonden gradvis blitt ein spesialisert fagmann, gardane er færre og større, utstyret meir maskinelt. Dei sju gardsbruka viser eit godt tverrsnitt av bondesamfunnet på Jæren fram til 1960-talet. Saman med husmannsplassen som Time kommune eig, utgjør desse gardstuna ein unik dokumentasjon av levkår på Jæren. Ingen av bygningane er flytta og viser derfor, i ulik grad, det kulturlandskapet som er del av garden.

Samlingane av traktorar og mekanisert landbruksutstyr er representativ for norsk landbruk på 1900-talet.

Gjennom 1900 talet blei Rogaland, med Jæren i fokus, sjølv husdyrfylket i landet. Kylling og gris er to produksjonar som tidleg blei spesialisert. Det gjenspeglar seg i samlingane vår.

Utnyttinga av torv som ressurs til brensel og jordforbedring er knytta til norskekysten, rundt Nordsjøen og vidare. Her har Jærmuseet ei viktig samling.

LANDBRUKRELATERT INDUSTRI

Jæren var også den store plogsmia der storparten av norsk landbruksreiskap blei utvikla og produsert. Det begynte med J.A. Budde på 1850-talet, Raugstad, Kverneland, Kyllingstad var alle etablerte før 1900. Gjennom heile 1900-talet auka produksjonen, kombinert med utvikling av nye produkt og nye marknader. Mykje av dette er godt dokumentert i Jærmuseet sine samlingar.

Næringsmiddelindustrien: 75 % av norske havregryn blei produsert i og rundt Sandnes på 1930-talet. Krossens havremølle representerer viktig småskala matproduksjon på 1900-talet, også nasjonalt. Meieri har det vore over heile landet, men frå slutten av 1990-talet er få og store meieri. Det største i landet er på Jæren, nabo med museet.

Tekstilindustrien: Jæren og Dalane produserte strikkevarer og vevde varer for sal utover eigen marknad frå 1700-talet. Den første ullvarefabrikken i regionen kom i 1870. Gjennom 1900-talet var det eit utal av spinnerier, veverier og trikotasjefabrikkar. Dei produserte garn, stoff, sokkar, kufter, badedrakter og sportstøy. I dag er tekstilindustrien liten, både nasjonalt og lokalt. Men Sandnes har framleis ein garnprodusent som er stor både nasjonalt og i Norden.

JONAS ØGLÆND AS – handel / sykkel / konfeksjon

Jonas Øglænd opna krambu i Sandnes i 1868. Han utvida snart handelen og firmaet opna sykkelabrikk i 1906 og konfeksjonsfabrikk i 1926. Sandnes byhistorie omtalar 1950-60-talet som «Ø-byen». Bedrifta var den dominerande i ein by med eit mangfaldig næringsliv.

LEIRVARE

Sandnes fekk det første teglverket på Vestlandet i 1783. I meir enn to hundre år var det teglverk her. Då siste teglverk blei nedlagt i 1994 var det bare eitt til i landet. Potteria har like lang historie i Sandnes. Det utvikla seg frå sist på 1800-talet til å bli nærast industriell framstilling, ei utvikling ein ikkje finn andre stader i landet. Frå 1920-åra utvikla potteria finare keramisk produksjon i tillegg til tradisjonelle potteriprodukt. Etter 1945 blei Figgjo fajanse og Stavangerflint to viktige industribedrifter med mange hundre tilsette. I dag er Figgjo AS einaste porselensbedrifta i Norge som har mest all produksjon lokalt. Jærmuseet har betydelege samlingar som dokumenterer denne utviklinga.

KYSTKULTUR: Navigasjon og sjøredningsteneste

Havet utanfor Rogalandskysten kan vera ein farleg farveg. Fyra utgjorde saman med lostenesta, sjømerka og hamner ein maritim infrastruktur som var ein føresetnad for påliteleg sjøtrafikkavvikling

døgnet rundt. Parallelt med fyrutbygginga på 1800-talet blei det sett opp redningsstasjonar på Jæren. Sjøen er framleis livsåra i Rogaland og på Jæren. «Oljå» er ute på havet og Kårstø er Europa sin største utskipingshamn for gass. Ferdsla sikrast med moderne teknologi på Hovudrednings-sentralen i Sola og sjøtrafikksentralen på Kvitsøy.

LUFTFART i sivilsamfunnet, krig og forsvar

I 1937 blei den første norske sivile flyplassen opna på Sola. Då tyskarane invaderte landet 9. april 1940 fekk me også verdas første dropp av fallskjermssoldatar på ei slagmark. Etter krigen blei Sola ein sentral flyplass både militært og sivilt. Samtidig bygde NATO sin base på Jåttå, noko som understrekar den strategiske plassen regionen har i ein større samanhang.

LITTERATUR OG SAMFUNNSDEBATT

Arne Garborg var ein av dei store forfattarane i Norge i si samtid. Mange av verka hans lever framleis. Hulda Garborg var forfattar, men også blant dei fremste pådrivarane for den nasjonale norske kulturreising rundt 1900, innan teater, dans og bunader. Saman var ekteparet viktige samfunnsdebattantar. Garborgheimen og Knudaheio blei tekne vare på og har gjennom alle år vore formidlingsanlegg for Garborg sin litteratur. Livskrafta i arbeidet til kunstnarparet ser ein også arbeidet for å etablera og utvikla Garborgsenteret.

Samanlikning med liknande samlingar

Musea sine samlingar av **innbu og klede** og ein del av den tidlege landbrukssamlinga er ting ein også finn i andre museumssamlingar. Men i den grad dei dokumenterer livet i dei bygningane og på dei gardsbruka som museet forvaltar, kan ein ikkje sei at dette er samlingar med mindre verdi.

Kvernhus og tørker er noko ein finn mykje av på norske museum. Blant Jærmuseet sine seks kvernhus er det muleg å vurdera om alle er like viktige.

LANDBRUK

Jærmuseet har langt største samlinga av traktorar, mekanisk og maskinelt landbruksutstyr. Det gjeld også norskprodusert utstyr. Veksthus – frilandsdyrking av grønnsaker er også felt som er unike i nasjonal samanhang. Det same gjeld det som er knytta til husdyrproduksjonen.

Robot-samlinga vår er liten i antal, men ganske unik i nasjonal samanhang.

LEIRVARE

Jærmuseet og Dalane Folkemuseum har tilsaman samlingane til tre av dei fire norske porselensprodusentane på 1900-talet. Her er kvar samling unik, sidan dei representerer ulike bedrifter. Innan potteri- og teglverk er produkta meir einsarta, men også her er det skilnader, innan fylket og nasjonalt.

JONAS ØGLÆND AS – bedriftsamlinga er unik som samling. Innafor denne er sykkelsamlinga av serleg verdi av di han representerer den største norsk sykkelprodusenten. Det gjeld spesielt produksjonen av motorsyklar og mopedar.

LUFTFART

Flyhistorisk Museum Sola er unik på Vestlandet og einaste plass i Norge med militær og sivil. Når det gjeld flytypar og materiell samarbeider museet med Flymuseet i Bodø og Forsvarsmuseet.

Innan bygningsvern på Jæren er husmannsplassen Træet og bygdemølla Fotland i kommunal eige. Dei utfyller samlinga av kulturhistoriske hus som Jærmuseet forvaltar.

Det er lokalt og nasjonalt private samlingar som dekker delar av dei tema Jærmuseet har (traktor og sykkel t.d.) Men det at dei er i privat eige gjer at dei ikkje kan reknast som sikra for framtida. Dei kan difor ikkje reknast med som utfylling av museale samlingar.

Ompakking og katalogisering av lysbilder fra Underhaug Fabrikk for Jærmuseet (2015).
Foto: Madli Hjermann, Haugalandmuseene

MUSEUM STAVANGER

Museum Stavanger (MUST) ble etablert i 2010 ved konsolideringen mellom Stavanger Museum og Rogaland Kunstmuseum. MUST består av Avdeling for kulturhistorie, Avdeling for naturhistorie, Avdeling for sjøfart og industri og Avdeling for kunst. MUST har også eget fagbibliotek. Gjenstander innkommet før konsolideringen 1. juli 2010 eies av de opprinnelige stiftelsene, mens gjenstander som er tatt inn i samlingene etter dette eies av Museum Stavanger AS.

Kvinner jobber med nedlegging av brislinghermetikk i leggesalen på Chr. Bjelland & Co AS' fabrikk nr. 21. Fra Norsk hermetikkmuseums fotosamling.
Foto: Museum Stavanger

MUSEUMSOBJEKTER	SAMLINGEN	I PRIMUS	PÅ DIGITALT MUSEUM	SVÆRT GODE MAGASIN	TILFREDSSTILLENDEN MAGASIN
Kulturhistoriske gjenstander	113 792	21 593	3 833	79 654	22 758
Naturhistorisk materiale	23 460	7 123 (ikke Primus)	7 123 (Artskart)		21 114
Kunsthistoriske gjenstander	2 632	677	124		1 816
Kulturhistoriske fotografier	63 243	3 216	1 694	56 916	6 342
Kulturhistoriske bygninger	17	0	0		
Lyd- og film	5 406	6	0	5 189	3
Privatarkiv hm	410	114,5	5	384,75	22
Fartøy	7	0	0	0	5

Stol av furu med mahognyfiner. Setet er trukket med jacquardvevet ullstoff, med kordelbånd rundt (tvinnet ull med bomullskjerne). Ovalt felt på stolens skulderbrett er dekorert med samme stoff som er polstret. Fra Holmeegenes-samlingen. Foto: Museum Stavanger

AVDELING FOR NATURHISTORIE

De naturhistoriske samlingene i Museum Stavanger går helt tilbake til opprettelsen av Stavanger Museum i 1877. Senere ble navnet Zoologisk avdeling, og fra konsolideringen med Museum Stavanger AS 1. juli 2010 ble navnet Avdeling for naturhistorie. Avdelingen har gjennom de siste 100 årene spesialisert seg på ornitologi, og driver den nasjonale Ringmerkings-sentralen for fugl i tillegg til Revtangens ornitologiske stasjon. Det norske Ringmerkingsarkivet består av ca. 9,5 millioner registreringer, hvorav ca. 8,4 millioner er digitalisert. Objektsamlingen består av ca. 40 000 objekter av ulike materialer. Rundt 10 000 av disse er registrert i Excel, og ca. 7 000 er digitalisert i henhold til Darwin-Core/GBIF standard, og synliggjort i Artskart. Anslagsvis 20-25 000 objekter er uregistrert, vesentlig insekter. Samlingen kan i stor grad karakteriseres som forskningssamling, og hovedparten av objektene er på magasin, unntatt et begrenset antall utstilte pattedyr og fugler.

AVDELING FOR KULTURHISTORIE

Under Avdeling for kulturhistorie ligger Kulturhistorisk avdeling, Ledaal, Breidablikk, Utstein kloster, Norsk barnemuseum og Stavanger skolemuseum.

Kulturhistorisk avdeling ble etablert i 1930, men samlingen ble påbegynt ved stiftelsen av Stavanger Museum i 1877. I dag inneholder samlingen flere ulike samlingskategorier som i hovedsak dokumenterer

Stavanger bys og rogalandsbbygdenes historie. Kulturhistorisk avdeling skal bevare, forske på, og formidle Stavanger bys historie. Samlingene består av bygdesamlingen, bysamlingen, ovnssamlingen, kirkesamlingen, tekstilsamlingen, mynt- og medaljesamlingen, innbo fra forpakterboligen Holmeegenes, medisinsk samling (samlingen Den kombinerte Indretning), etnografisk samling, arkivalia, boksamling og fotosamling. Totalt består samlingen av ca. 24 000 gjenstander, 31 hyllemeter arkiv og 12 500 fotografier. Av disse er 14 000 gjenstander og 1 828 fotografier registrert i Primus.

Ledaal ble oppført som sommerbolig for Kielland-familien i årene 1799 - 1803. Samlingen består av 400 gjenstander.

Redervillaen **Breidablikk** fra 1881 ble tatt inn under kulturhistorisk avdeling i 1989 og består av 4 600 gjenstander, 4 hyllemeter arkiv og en fotosamling som inneholder 12 fotoalbum og ca. 400 positiver.

Utstein kloster ble oppført på midten av 1200-tallet og er Norges eneste bevarte middelalderkloster. Noen av gjenstandene, som døpefonten i kleberstein, stammer fra tiden Utstein kloster fungerte som kloster, mens andre deler av samlingen består av interiør fra Garman-familien, som fra 1700-tallet og frem til 1930-årene brukte Utstein kloster som våningshus på gården. Til sammen utgjør samlingen ca. 300 gjenstander.

Norsk barnemuseum sin samling består av leketøy og barneutstyr, og andre gjenstander som representerer barndom og barnekultur, totalt 5 870 gjenstander og 100 foto. Norsk barnemuseum er et kulturhistorisk museum som dokumenterer, forsker og formidler kunnskaper om barndom, barns oppvekst og kultur.

Stavanger skolemuseum dokumenterer og formidler utviklingen av grunnskolen i Rogaland fra 1700-tallet fram til i dag, og har gjenstander fra hele perioden. Totalt har museet 8 184 gjenstander; inventar og utstyr, læremidler, bøker og elevarbeid. Noen av gjenstander i samlingen vises også i en omgangsskolestue og i et klasserom fra 1920-årene og 1960-årene. Stavanger skolemuseum har 1 048 foto, 13 hyllemeter historisk arkiv som ikke er systematisert eller registret. Museet har også en rikholdig AV-samling, totalt 4 945 filmer/lydspor.

AVDELING FOR SJØFART OG INDUSTRI

Norsk hermetikkmuseum ble etablert i 1977, og innsamlingen startet i 1980. Samlingens tema er norsk hermetikkhistorie, og inneholder i dag ca. 43 000 objekter inkludert over 36 000 hermetikk-etiketter. Av dette er 5 623 objekter registrerte i Primus og ca. 400 tilgjengelig på Digitalt Museum. Ca. 1 500 gjenstander samt arkivstoff og etiketter er magasinert i fylkesmagasinet.

Stavanger maritime museum ble etablert i 1926 under navnet Stavanger sjøfartsmuseum. Samlingens hovedfokus er på båt- og skipsbygging og handelsskipsfart fra de eldste tider frem til vår tid. Både gjenstander og foto er knyttet til Rogalands maritime historie, Stavanger bys historie, og generell kulturhistorie. Museet har en samling som består av 13 087 gjenstander, 48 300 fotografier og noe film, og 1 850 marinearkeologiske funn og marinearkeologisk dokumentasjon. Gjenstandssamlingen består av verktøy, navigasjonsinstrumenter, flagg, skipsinventar, halvmodeller og modeller av skip, malerier, sjømannssuvenirer, sjømannsarbeider, skipskister og medisinsk utstyr.

Museet har en samling av arkivalier som omfatter ca. 7 000 objekter og 310 privatarkiver, herunder ca. 500 skipskart, et omfattende tegningsarkiv fra de lokale skipsverftene Rosenberg Mekanisk Verksted og Stavanger Støberi & Dok på ca. 6 000 arkivalier, og tekniske tegninger av lokale bruksbåter. Stavanger maritime museum har to seilende museumsfartøy, Anna af Sand og Wyvern, samt robåter på land.

Norsk grafisk museum ble stiftet i 1991. Innsamling og innkjøp av gjenstander hadde allerede før dette foregått i regi av Stavanger kommune og Stavanger grafiske fagforening, men hovedmengden av objekter ble samlet inn fra stiftelsen og frem til museet åpnet for publikum

høsten 1993. Samlingen inneholder materiale fra litografiske trykkerier, blikktrykkerier, aviser, boktrykkerier, bokbinderier og aksidenstrykkerier, og består i dag av rundt 14 500 gjenstander, 340 fotografier, 1,5 hyllemeter historisk arkiv og 6 film/lyd-opptak.

AVDELING FOR KUNST

Stavanger kunstmuseum

Stavanger kunstmuseums samlinger består av nærmere 2 600 verk fordelt på tre hovedsamlinger: den faste samling (2 000 arbeider), samling Halvdan Hafsten (208 arbeider av 8 norske kunstnere) og Jan Groth og Steingrim Laursens samling (om lag 650 arbeider). Av spesiell interesse er den enestående samlingen av Lars Hertervigs arbeider (1830 – 1902) som består av over 70 arbeider og inngår i den faste samling. Av nyere arbeider kan nevnes en stor samling av Jan Groths (1938 –) arbeider på papir. Jan Groth og Steingrim Laursens samling er også av særlig betydning med verk av flere sentrale amerikanske kunstnere fra 1960-tallet. Deler av Jan Groth og Steingrim Laursens samling er i foreløpig deponi med løfte om senere innlemmelse i samlingen. Museet har også ansvar for en utendørs skulpturpark som blant annet omfatter arbeider av Aase Texmon Rygh, Bård Breivik, Jan Groth og Magnus Vigrestad, samt det omfattende skulpturelle verket «Broken Column» av Anthony Gormley.

Skoleplansje i Stavanger skolemuseums samling. Tegnet av Ebba Masalin og trykt av Forlagsaktiebolaget Otava i Helsingfors. Forhandlet av T. Torgersen Skolemateriellhandel i Stavanger. Foto: Museum Stavanger

Skoleelever studerer kunstverket «Gamle furutrær» av Lars Hertervig på Stavanger kunstmuseum. Olje på lerret, 1865.
Foto: Anne Lise Norheim, Museum Stavanger

Samlingshistorikk

AVDELING FOR NATURHISTORIE

Helt fra oppstarten i 1877 hadde zoologien en viktig plass i Stavanger Museum. I løpet av de første 30 – 40 årene ble det skapt en forholdsvis stor og rikholdig publikumsutstilling som ga et godt tverrsnitt av lokal fauna. Også dyr og fugler fra mer eksotiske himmelstrøk var godt representert. Museets naturhistoriske samlinger ble på 1800-tallet og til dels i første halvdel av 1900-tallet i stor grad bygget opp av mer eller mindre tilfeldige gaver fra sjøfolk, misjonærer og andre reisende. Hovedmålsettingen synes å ha vært å lage utstilling av eksotiske arter fra fjern og nær.

Da Hans Tho. L. Schaanning ble ansatt som konservator sommeren 1918, ble dette starten på avdelingens ornitologiske spesialisering. Schaanning hadde startet med ringmerking i 1914, og fortsatte dette på museet. Han begynte umiddelbart å øke samlingene, først og fremst av fugl. Det ble en aktiv periode med innsamling, kjøp, salg og bytte. Avdelingens fokus på ornitologi siden tidlig på 1900-tallet har gjort det naturlig å satse på å bygge opp en ornitologisk samling, med en egen samling av fugleskinn. Ringmerking av fugl har siden 1918 vært et av avdelingens viktigste arbeidsområder, og i dag er museet den eneste ringmerkingssentralen i landet.

AVDELING FOR KULTURHISTORIE

Kulturhistorisk avdeling

Kulturhistorisk avdeling ble skilt ut som egen avdeling i 1930 da Stavanger museum ble delt i tre avdelinger bestående av naturhistorisk, kulturhistorisk og arkeologisk avdeling. Fra stiftelsen av museet i 1877 og frem til 1930 hadde museet hatt en felles formålsparagraf. I 1878 ble formålsparagrafen endret fra å samle inn «oldsager, mynter og kunstsager» til «oldsager, mynter osv.» for at museet kunne stille seg helt fritt til hvilke gjenstandskategorier de kunne ta inn i samlingen. Målet med innsamlingen var å kunne lage en utstilling for byens befolkning. I 1911 fikk museet en ny formålsparagraf som sier at «Museets formaal er at samle og bevare gjenstande dels av naturhistorisk eller etnografisk værd, dels av arkæologisk eller national kulturhistorisk betydning, samt gjennom samlingens utstilling og paa andre maater at utbrede kundskap og videnskapelig interesse.» I 1954 endres formålsparagrafen til å samle og bevare gjenstander innunder de tre fagavdelingene og å utbre kunnskap innenfor disse forskningsfeltene⁹. I dag har Kulturhistorisk avdeling som mål å utvikle samlingen gjennom en bevisst innsamlingspolitikk. Avdelingen ønsker å skape en samling som i større grad enn den eksisterende samlingen vil være representativ i

⁹ Holger Holgersen 1976. «Zoologisk avdeling». Stavanger Museums årbok 1976: 13-60

forhold til kjønn, klasse og ulike kulturelle og religiøse bakgrunner. Geografisk representerer samlingen i hovedsak Rogaland, men deler av samlinger er fra Hordaland, Telemark, Buskerud og Vest-Agder.

Ledaal ble kjøpt av Stavanger museum i 1936 for å tas i bruk som herregårdsmuseum, representasjonsbolig og kongebolig. Formålet var å bevare og formidle historien om Kiellandfamilien i Stavanger.

Breidablikk med alt innbo ble gitt i gave til Stavanger kommune av Olga Berentsen som ønsket at boligen og interiøret skulle stå som et minne fra en svunnen epoke for Stavanger bys befolkning. Stavanger museum overtok Breidablikk i 1989 med formål å formidle boligen i tråd med Olga Berentsens tanke om bevaring og formidling.

Stiftelsen **Utstein kloster** ble konsolidert med MUST i 2012. Klosterets bygninger som fra 1700-tallet fungerte som våningshus på gården, ble restaurert i 1950- og 60-årene. Bygningene og samlingene ble ivarettatt for å fortelle historien om klosteret frem til reformasjonen og om dets funksjon som herregård for Garmann-familien.

Norsk barnemuseum De første 3 000 gjenstandene ble samlet inn av leketøysamler

Utstein kloster på Mosterøy i Rennesøy kommune er Norges eneste bevarte middelalderkloster. I 2012 ble stiftelsen Utstein kloster konsolidert med Museum Stavanger. Foto: Mathies Ekelund Erlandsen, Museum Stavanger

Per Inge Torkelsen før museet ble etablert. Denne samlingen består i hovedsak av norsk og lokalprodusert leketøy, blikkleketøy fra Tyskland og England, hjemmelaget leketøy, rimelig leketøy som var representert blant det brede lag i befolkningen og ulik emballasje som barn samlet på og lekte med. Da museet overtok samlingen i 2000 ble den utvidet til å gjelde barneutstyr, og andre gjenstander som representerer barndom og barnekultur. Som navnet Norsk barnemuseum tilsier, er museet geografisk orientert om gjenstander knyttet til barndom i Norge.

Stavanger skolemuseum Geografisk er Stavanger skolemuseum opptatt av å samle og dokumentere skolehistorien i Rogaland. Da museet ble etablert i 1925 var formålene relatert til 1) å samle, ordne og oppbevare gamle ting som kan tenkes å få skolehistorisk interesse, 2) å samle og utstille tidsmessige og tjenlige undervisningsmidler, samt gi veiledning til anskaffelse av sådant, og 3) få i stand en boksamling av gammel og ny pedagogisk faglitteratur. De første årene var skolemuseet et sted produsenter av læremidler og lærebøker brukte som markedsføringsplass. Lærerne kom til skolemuseet for å se og for å få demonstrert siste nytt. På den måten fungerte skolemuseet som et pedagogisk senter.

AVDELING FOR SJØFART OG INDUSTRI

Norsk hermetikkmuseum Innsamlingen dekker hele Norge og skal dekke perioden fra 1841 frem til i dag. Samlingen er spesielt konsentrert om etterkrigstiden. Et mulig område for systematisk innsamling er eksisterende hermetikkfabrikker som King Oscar Lofoten, Vesterålen, Stabburet og Trondheim Preserving.

Stavanger maritime museum ble opprettet i 1926 og målet var å øke kunnskapen om og interessen for de maritime næringene og lokal skipsfart. Dermed ble det samlet inn og bevart arkiver, gjenstander, fotografier, og annet materiell som dokumenterte Stavangers sjøfartshistorie, og dens betydning på den kulturelle og økonomiske fremgangen i regionen. Ønsket var også å tilrettelegge dette materialet for fremtidig formidling og forskning.

Norsk grafisk museum Grafisk industri var spesielt sterk i Stavanger, grunnet tilknytningen til hermetikk-industrien. I 1979 tok daværende byantikvar Einar Hedén initiativ til å bevare P. Danielsens Boktrykkeri i Høleberggata 11. I 1988 lagde Norsk kulturråd en innstilling med liste over tekniske og industrielle kulturminner som de ønsket bevart. P. Danielsens Boktrykkeri kom med på listen, og dannet grunnlag for samlingene til museet. Redningstanken er dermed

sterkt medvirkende til at museet ble opprettet. Samlingen er hovedsakelig fra Stavanger og omegn.

AVDELING FOR KUNST

Stavanger kunstmuseum – Den faste samling

Samlingen omfatter kunst fra 1800-tallet til i dag og strekker seg tilbake til etableringen av Stavanger kunstforening i 1865. I de første årene bygget man raskt opp en samling på ca. 40 arbeider som hovedsakelig var basert på gaver. I løpet av 1800-tallet kom verk av kunstnere som Lars Hertervig, Kitty Kielland, Hans Gude, Olaf Lange, Knut Baade, Harriet Backer, Carl Sundt-Hansen og Christiane Schreiber inn i samlingen.

Kunstforeningen hadde ingen faste lokaler før i 1893. Da flyttet foreningen inn i Stavanger Museums førsteetasje. I 1915 trengte museet lokalene selv, og foreningen bygget et midlertidig lokale på egen tomt i Madlaveien. Dagens bygg i Madlaveien ble oppført ti år senere.

Kunstforeningen drev uten noen form for offentlig støtte frem til 1946. I 1966 tok det offentlige over ansvaret for samlingen, og den ble skilt ut i stiftelsen Stavanger Faste Galleri. Etter 1966 ble Stavanger kunstforening og Stavanger Faste Galleri to

institusjoner med hvert sitt styre og ledelse. På det tidspunktet bestod samlingen av 354 arbeider. Stavanger Faste Galleri ble i 1990 omdøpt til Rogaland Kunstmuseum, og i 2010 ble navnet endret til Stavanger kunstmuseum. Da museet i 1992 flyttet til dagens lokaler i Mosvannsparken utgjorde samlingen 1 429 verk.

Verkene som tilfalt samlingen fra Kulturrådet gjennom 1990-årene var i hovedsak laget av norske kunstnere, men også internasjonale navn kom til samlingen gjennom disse tildelingene. Etter hvert fikk man også egne innkjøpsbudsjetter, og samlingen har gjennom årene vokst gjennom egne innkjøp, gaver og donasjoner. I dag har Stavanger kunstmuseum en egen innkjøpspolitikk som definerer satsningsområder for innsamlingen.

Fra Norsk barnemuseums gjenstandsmagasin. Foto: Mathies Ekelund Erlandsen, Museum Stavanger

Tema og omfang i samlingene

AVDELING FOR NATURHISTORIE

Ringmerkingsarkivet er et vitenskapelig arkiv som gir grunnlag for forvaltning av fuglebestandene gjennom forskning om hekkefuglers trekkveier, viktige rasteplasser og overvintringsområder, andel ungfugler og voksne i bestanden, data om hekkesesongen, levealder og dødsårsaker. Ringmerkingsentralens database danner også grunnlag for deltakelse i nasjonal beredskapsplan i tilfelle utbrudd av fugleinfluensa i Europa.

Mye av det gamle monterte materialet som kom inn fra sjøfolk, misjonærer etc. på 1800- og 1900-tallet ble ikke skikkelig merket eller journalført, og i mange tilfeller lar det seg ikke gjøre å spore opprinnelsen til preparater som er magasinert uten referanse-nummer. Det må tilskrives det faktum at motivasjonen bak museumsdriften var en litt annen enn i dag, og at man ikke så behovet for en mer nøyaktig dokumentasjon. Mange større pattedyr ble også innkjøpt via dyrehager eller forhandlere i Europa, slik at den eksakte opprinnelsen enten var i fangenskap eller ikke kjent. Slikt materiale har meget begrenset forsknings- og dokumentasjons-verdi i dag, preparater av denne typen har kun verdi som utstillingspreparat.

Avdelingen har et todelt samlings/forskningsfokus:

1) nasjonalt ansvar for forvaltning av ringmerkings-data, og 2) regionalt ansvar for vitenskapelige samlinger av zoologisk materiale fra Sørvestlandet (Rogaland primært, Hordaland og Vest-Agder sekundært, supplert med noe materiale fra andre regioner). Samlinger av fugleskinn og entomologi samsvarer relativt godt med rollen som regionalt naturhistorisk museum. Planer om fremtidig innsamling inkluderer fokus på deler av den regionale faunaen som er dårlig undersøkt (marint materiale) samt terrestre artropoder (insekter og edderkoppdyr).

De systematiske naturhistoriske gjenstands-samlingene kan brukes til forskning på blant annet:

- Zoogeografiske studier – dokumentasjon av forekomsten av vanlige, sjeldne, utrydnings-truede eller utdødde arter
- Taksonomiske studier – geografiske variasjoner i bestemte karakterer, for eksempel vingelengde, farge, mm
- DNA-analyser – fastslå slektskap mellom enkeltindivider, arter eller større grupperinger
- Giftanalyser – spor av endringer i foruren-singsnivå, både i lokal og global skala

Jordmorstetoskop fra den medisinske samlingen «Den kombinerte Indretning». Foto: Museum Stavanger

AVDELING FOR KULTURHISTORIE

Kulturhistorisk avdeling I den vide samlingen på kulturhistorisk avdeling er de viktigste temaene de gjenstandskategoriene som kan fortelle Stavanger bys historie gjennom å dokumentere og illustrere livet i byen. Dette vil også omfatte gjenstander som kan fortelle historier om innflytningen til Stavanger fra innland og utland. Kirkekunst, kirkeinteriør i tillegg til ulike møblement dokumenterer ulike håndverk som ga grunnlag for arbeidsinnvandring til Stavanger. Billedkunst og fotografi dokumenterer byens utvikling fra 1700-tallet og frem til ca. 1960. Miljøutstillingene på Breidablikk, Ledaal og Utstein kloster forteller om byens historie gjennom ulike familie og familieforetak. Tekstilsamlingen tematiserer ulike moter gjennom flere århundrer.

Norsk barnemuseum Temaene i samlingen er leketøy og barneutstyr, og andre gjenstander som representerer barndom og barnekultur. Omfanget er totalt 5870 gjenstander og 100 foto. Fotoene er tatt av barn i 2000 til Riksutstillingene «Barns øyne» som turnerte landet før den ble gitt i gave til barnemuseet. Barn i hele landet var representert i prosjektet. Norsk barnemuseum er det eneste museet i Norge som utelukkende samler på gjenstander knyttet til barns kultur og historie i Norge, og er på den måten viktig i nasjonal sammenheng.

Stavanger skolemuseum Temaene i samlingen er historisk materiale knyttet til elevarbeid, inventar, utstyr og læremidler i skolen. Omfanget er 8 184 gjenstander, 1 048 foto, 13 hyllemeter arkiv og 4 945 lydspor/filmer. Foto og gjenstander knyttet til elevene i skolen, blant annet elevarbeid blir prioritert. Geografisk dekker museets samling Rogaland.

AVDELING FOR SJØFART OG INDUSTRI

Norsk hermetikkmuseum De viktigste temaene/objektene i samlingen er hermetikkproduksjonsmaskineri inkl. apparater til manuelt arbeid, produksjonsutstyr, verktøy; foto; trykksaker: etiketter, utstillingsdiplomer, maskintegninger, arkitektoniske tegninger; arkivstoff; hermetikk-bokser; medaljesamlinger og trekasser.

Museet har nasjonalt ansvar for hermetikkhistorien, og museet samler og lokaler er representative for den norske hermetikkindustrien frem til cirka 1950. Moderniseringen som skjedde etter dette er ikke like godt representert i samlingene. Samlingen samsvarer med innsamlingsplaner og strategiplaner. Samlingen har i stor grad kommet inn gjennom målrettet innsamling.

Pullue til kvinnedrakt fra Rogaland. Tilhører samlingen ved Kulturhistorisk avdeling i Museum Stavanger.
Foto: Museum Stavanger

Stavanger maritime museum Sentrale tema i samlingene er: Fartøyvern og fartøybruk, skipsbygging, håndverk og industriutvikling, maritime næringers utvikling, sjøfolks arbeids- og leveforhold, marinearkeologi og marinarkeologiske funnmateriale, byhistorie i et maritimt perspektiv, samt navigasjonshistorisk materiale. Hovedmotivene i fotosamlingene er Rogalands skipsfart, historiske Stavangermotiv, skip hjemmehørende i Stavanger-regionen, og dokumentasjonsfoto fra prosjektet «Rogalandsbåter». Hovedvekten av fotografiene er tatt 1895 – 1960.

Museet og samlingen reflekterer historiske endringer innenfor regionens kystbefolkning. Samtidig reflekterer den teknologisk utvikling innenfor maritim aktivitet og næring fra eldre tider og frem til vår tid. Bruken av havets og kystens ressurser reflektert gjennom turisme og fritid er også en del av museets virksomhet. Stavanger maritime museums samlinger og forvaltningsansvar for regionens maritime kulturminner er i henhold til Kulturminneloven. Det innebærer delegert forvaltningsansvar fra myndighetene med undersøkelse og saksbehandling i Rogaland, i innsjøer, vassdrag, i sjøen og tidligere havneområder.

Stavanger maritime museum har en forskningsbasert innsamlingspolitikk som er aktuell og forholder seg til samtidens problemstillinger. Målsettingen med forvaltningen, forskningen og formidlingen er å dokumentere regionens maritime historie i bred forstand. Kunnskapen og forståelsen av museets samlinger skal videreformidles og -utvikles via en dialog med publikum.

Norsk grafisk museum Samlingene av gjenstander og ulike trykksaker gjenspeiler trykkingens og grafisk industris historie i perioden 1850 – 1980, spesielt Stavangers litografiske virksomhet og avistrykk-/boktrykk-virksomhet, inklusive repro- og klisjearbeid og bokbinding, og tjener museets formål godt. Museet har maskiner og utstyr til boktrykkeri, håndsetteri, maskinsetteri, klisjéanstalt, mørkerom, retusjavedling, stereotypi, litografi, offset og blikktrykk, dyptrykk, bokbinding/ferdiggjøring, og fotosats/dataproduksjon. Samlingen inneholder i tillegg eksempler på trykksaker og teknikker, en samling av fagbøker og tidsskrifter om trykkekunst og grafiske fag, samt noen fotografier, hovedsakelig fra Dreyers Reproduktionsanstalt og Stavanger Aftenblad. Samlingen av fotografier er ikke dekkende, og det må i tillegg gjøres målrettet innsamling av fotografier og personlige intervjuer.

Skipsbyggetegninger før tilstandsvurdering og ompakking. Fra Stavanger maritime museums samling. Foto: Mathies Ekelund Erlandsen, Museum Stavanger

AVDELING FOR KUNST

Stavanger kunstmuseum

Den faste samling Fra starten av konsentrerte Stavanger kunstforening seg først og fremst om norske malere, som regel kunstnere med tilknytning til regionen eller til kollegaer fra regionen. Dette perspektivet ble utvidet etter hvert. Likevel er det forholdsvis langt mellom de utenlandske navnene også i dag. Høydepunktene i samlingen har ofte en lokal tilknytning og er gjerne av eldre dato, for eksempel Lars Hertervig, Olaf Lange, Carl Sundt-Hansen, Åge Storstein og Kitty Kielland. Motivisk er samlingen dominert av landskapsmaleri. Av nyere dato er spesielt den store samlingen med papirarbeider av Jan Groth markant.

Halfdan Hafstens samling fokuserer på norsk mellomkrigskunst. Materialene er hovedsakelig maleri og arbeider på papir (tegninger og trykk). Temaene i denne samlingen er knyttet til politiske strømninger i mellomkrigstiden. Enkelte av kunstnerne fokuserer på erfaringer knyttet til krig og gjenoppbygging av landet, mens andre har en større interesse for formale problemstillinger. Temaene i samlingen har stor historisk og samtidig relevans.

Groth og Laursens samling består av en stor etnografisk samling med gjenstander fra hele

verden, samt en betydelig kunstsamling hvor hovedvekten av arbeidene er verk på papir og hvor nedslagsfeltet geografisk er sentrert om USA. Gjennom denne samlingen har Stavanger kunstmuseum arbeider som er av stor interesse internasjonalt og som også delvis sammenfaller med et av satsningsområdene til Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design, som er amerikansk etterkrigskunst på papir. Den faste samling representerer i stor grad den kunsthistoriske utviklingen i Stavanger fra midten av 1800-tallet da de første kunstnerne søkte formell utdanning og det vokste frem et profesjonelt kunstmiljø i byen. Slik har samlingen høy historisk relevans både for regionen spesielt og landet for øvrig.

Samlingen tjener i stor grad kunstmuseets formål gjennom å legge til rette for tematiske og separatutstillinger med fokus på kunstnere med tilknytning til Rogalandsområdet. Den eksisterende samlingen er delvis målrettet innsamlet, delvis basert på gaver og tildelninger og dermed vil noe av materialet falle utenfor eksisterende innsamlings- og strategiplaner. Men hovedsakelig samsvarer samlingen med museets planer. Samlingen ble etablert som en målrettet samling, og fokuset på Rogalandskunstnere har holdt seg gjennom samlingens historie, selv om de økonomiske forutsetningene tidvis har gjort det vanskelig å følge dette opp etter ønske.

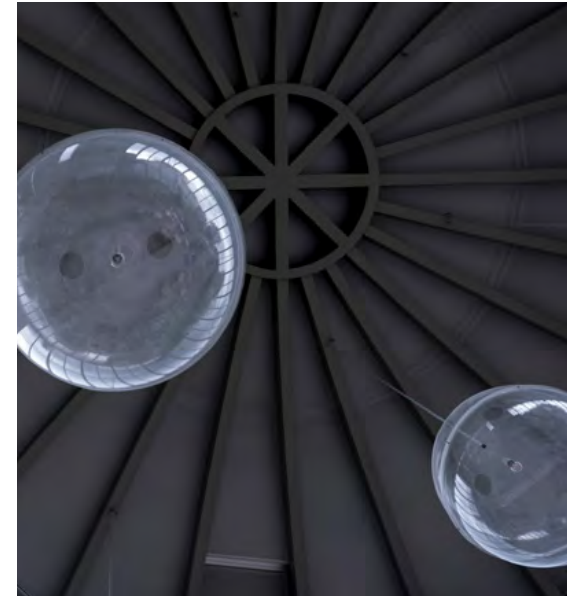

Foto: Tord F Paulsen

Sammenligning med lignende samlinger

AVDELING FOR NATURHISTORIE

Man må utenfor Rogaland fylke for å finne samlinger å sammenligne seg med, f.eks.:

Agder naturmuseum og botaniske hage har samlinger innen botanikk, zoologi og geologi, og Naturhistorisk museum ved Universitetet i Oslo har samlinger innen botanikk, geologi, mykologi, paleontologi, zoologi samt DNA-banken. Universitetsmuseet i Bergen har samlinger innen botanikk, geologi og zoologi.

Avdelingens viktigste samfunnsoppdrag er driften av den norske ringmerkingsdatabasen, som samler alle data knyttet til merking av ville fugler i Norge og i norske biland. Ringmerkingssentralen mottar vanligvis 20-30 forespørsler i året om utlevering av ringmerkingsdata til ulike nasjonale og internasjonale forskningsprosjekter. Avdelingen har et tett samarbeid internasjonalt med andre lands ringmerkingssentraler, både direkte og via samarbeidsorganet EURING.

Museets billesamling er en meget verdifull samling som må regnes som unik. Samlingen har stor forsknings- og referanseverdi, fordi den dokumenterer billefaunaen på Jæren i tiden før den store jordbruksrevolusjonen. Samlingen av fugleskinn er landets tredje største i sitt slag og holder god faglig museumsstandard.

AVDELING FOR KULTURHISTORIE

Kulturhistorisk avdeling har en stor bygdesamling bestående av tekstiler, husgeråd og møbler som kan sammenlignes med enkelte av samlingene på museene som i dag representerer de bygdene som fra 1877 var Stavanger Museums mål å dokumentere. Ovnssamlingen vil nok også kunne sies å inneholde en rekke gjenstander en kan finne igjen på andre museer i Rogaland, da spesielt med tanke på Dalane Folkemuseum.

Kirkekunstsamlingen samt en stor del av bysamlingen kan nok regnes som unik i forhold til andre samlinger. Det samme kan sies om Breidablikk hvor interiøret er en samling skapt av familien Berentsen. Boligen er oppført i sveitserstil og møblene i huset er særdeles godt bevart, i stilene pseudorokokko, tysk empire, pseudogotikk, pseudorenessanse, jugendstil og funksjonalisme. Ledaal er i seg selv et særegent praktbygg, men har i kontrast til Breidablikk mistet mye av innboet da dette ble solgt på auksjon i 1930-årene, i tillegg til at Kielland-familien har beholdt deler av innboet. Samlingen fra familien Pedersen på Holmeegenes utgjør en personlig og helhetlig samling interiør, kunst og fotografier fra slutten av 1800-tallet og frem til 2006.

Interiør i festsalen på Ledaal, Kielland-familiens lystgård, bygd 1799 – 1803. I dag museum, kongebolig og representasjonslokale for Stavanger kommune. Foto: Helge Schjelderup, Museum Stavanger

Norsk barnemuseum er et kulturhistorisk museum og vil derfor ha overlappende samlinger med de kulturhistoriske museene i Norge, dette gjelder også andre samlinger ved resten av den kulturhistoriske avdelingen i MUST.

Stavanger skolemuseum har overlappende samlinger med andre skolemuseer i landet, som eksempelvis Oslo skolemuseum og Bergen skolemuseum, og andre kulturhistoriske museer i Norge.

AVDELING FOR SJØFART OG INDUSTRI

Norsk hermetikkmuseum Flere museer har hermetikkrelaterte gjenstander som en del av sine samlinger. Ofte er dette konsentrert om en eller flere fabrikker i lokalområdet. Hermetikkmuseet har overordnet nasjonalt ansvar for hermetikkhistorien og derfor mer omfattende samlinger innen hermetikk enn andre museer.

Eksempler på samlinger som er overlappende/lik andre museer i Rogaland/nabofylker: Lindesnes kystkultursenter har noen lignende (men ikke identiske) maskiner og en mindre etikettsamling. Statsarkivet i Stavanger har arkivet til Stavanger Preserving Co. (inkl. bilder) samt en del fra Hermetikkindustriens fellesinstitusjoner som hermetikklaboratoriet, hermetikkfagskolen, reklamefondet for hermetikkindustri, kontrollinstituttet osv. Stavanger byarkiv har fabrikkbilder, både interiør og eksteriør. Norges fiskerimuseum

har bilder, etiketter og andre gjenstander som omhandler hermetikkindustrien i Bergen. Sunnhordland museum og Vestfoldmuseene har samlinger som omfatter lokal hermetikkhistorie.

Eksempler på samlinger som er unike, sammenlignet med andre samlinger i Rogaland: Etiketter og trykksaker ellers, arkivstoff fra King Oscar, medaljer, mesteparten av maskinparken, fungerende røykovner som fortsatt brukes. Av gjenstander kjenner vi til veldig lite av utfyllende samlinger ved andre museer. Når det gjelder arkivstoff hos Stavanger byarkiv, samt Statsarkivet i Stavanger, se over. Statsarkiver i andre byer – spesielt Bergen og Trondheim – samt bymuseer, har muligens en del relevant materiale. Det kan tenkes at nåværende hermetikkfabrikker (Norwegian Preserving, Vesterålen, Trondheim Preserving, Gilde/Terina, Stabburet osv.) fortsatt har arkivmateriale hos seg av historisk verdi.

Stavanger maritime museum kan karakteriseres som et kulturhistorisk museum med særlig innretning på å dokumentere regionens materielle og immaterielle maritime kultur. Vi samarbeider nært med tilsvarende museer nasjonalt og internasjonalt, blant annet gjennom etablerte nettverk. Museet har som et av fire museer i Norge forvaltningsansvar for maritime kulturminner. De omfattende fotosamlingene består av motiver som har bred kulturhistorisk interesse. Disse vil ha overlappinger med andre museer i Rogaland og nabofylker.

Som spesialmuseum for regionens maritime historie må samlingene i stor grad regnes som unike. Eksempler: Tegningsarkivet fra Stavanger Støberi & Dok og Rosenberg Mek. Verft, malerier, fotografier, og arkivalia knyttet til lokal handelssjøfart og kulturhistorie, og arkeologisk funnmateriale funnet i Rogaland. Stiftelsen Tananger kystkultursenter og Tungenes kystkultursenter er i besittelse av samlinger som tematisk ligger tett opp til Stavanger maritime museums samlinger.

Stiftelsen Kystkultursenters samling i Tananger har en av landets større samlinger av bruksgjenstander, bygninger fra 1800- og 1900-tallets kystkultur, og båter.

Jærmuseets Tungenes fyr, som er et av de fire kystverkmuseene som har fordelt ansvar for å dokumentere Norges kysthistorie som er delt opp etter geografi og fagområder. Tungenes fyr har ansvaret for å forske, dokumentere, formidle, og bevare kultur- og kysthistorien i Hordaland, Rogaland, og Sogn og Fjordane. Hvor fokuset er på los og trafikk-sentraltjenestene innenfor distriktet til sitt kystverk.

Norsk grafisk museum Det har vært diskutert med Norsk teknisk museum om NGM skulle ha spesielt ansvar for litografien, men det finnes foreløpig ingen avtale. Mange museer har mindre samlinger av trykkeriutstyr, særlig relatert til håndsetting, boktrykk og bokbinding. Den største samlingen er nok hos Norsk teknisk museum, med hovedtyngde i boktrykk. I tillegg noe fra litografisk trykking og

offset, og en del bokbinderutstyr. I Norsk folke-museum finnes hovedsakelig bokbinder- og forgyllingsutstyr, håndsettings- og boktrykkutstyr, blant annet en gammel håndtrykkpresse av tre og en del klisjeer/trykkformer. Sivert Aarflot museet i Volda forvalter samlingen etter folkeopplyseren og trykkeren Sivert Aarflot (1759 - 1817), med bøker, tidsskrifter og trykkeriutstyr fra rundt 1800 og inn på 1800-tallet. Pressemuseet Fjeld-Ljom på Røros forvalter bygningen og produksjonsutstyret til lokalavisen *Fjell-Ljom*, sannsynligvis med det eneste komplette gammeldagse avistrykkeriet i Norden. I tillegg finnes det mindre samlinger og utstillinger med utstyr fra trykkerier og grafisk industri i blant annet Vitensenteret Innlandet på Gjøvik, Museumstrykkeriet på Gamle Hvam Museum, Bergens tekniske museum og Grafisk museum Buskerud (drives av Drammen Trykkerklubb). Aust-Agder museum og arkiv har en fagutdannet bokbinder. Norsk teknisk museum har en del litteratur relatert til grafiske fag, og biblioteket ved Høgskolen i Gjøvik samler aktivt inn grafiske tidsskrifter.

AVDELING FOR KUNST

Stavanger kunstmuseum

Stavanger kunstmuseums samlinger har visse berøringspunkter med samlingen til Haugesund billedgalleri, men en grundigere gjennomgang må foretas i samarbeid med Haugesund billedgalleri.

Den faste samling er unik i Rogaland når det kommer til omfang, kvalitet og antall verk av betydningsfulle kunstnere. Dette gjelder spesielt den omfattende samlingen med Lars Hertervigs arbeider, men også Kitty Kielland og Frida Hansen må spesielt trekkes frem. Samlingen av norsk 1800-talls landskapsmaleri er også enestående i Rogaland. Samling Halfdan Hafsten er unik i Rogaland og landet for øvrig. Jan Groth og Steingrim Laursens samling er unik i Rogaland og landet for øvrig.

Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design har utfyllende samlinger av de fleste av Rogalandskunstnerne, for eksempel Kitty Kielland, Frida Hansen og Nicolai Ulfsten. Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design og KODE har utfyllende samlinger av Lars Hertervig.

Gjennom Groth og Laursens samling har Stavanger kunstmuseum arbeider som er av stor interesse internasjonalt og som også delvis sammenfaller med et av satsningsområdene til Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design, som er amerikansk etterkrigskunst på papir. Omtrent 5 - 7 av kunstnerskapene som er representert i Groth og Laursens samling, sammenfaller med kunstnere som Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design er spesielt interessert i.

En skoleklasse får demonstrert hvordan en Linotype settemaskin fungerer. Maskinen opereres av frivillig Karl Johan Hope i Venneforeningen for Norsk grafisk museum. Foto: Anne Lise Norheim, Museum Stavanger

NORSK OLJEMUSEUM

Ideen om å etablere et oljemuseum i Stavanger ble lansert allerede i 1974, lenge før det var mulig å forutsi hvor stor betydning oljevirksomheten skulle komme til å få for det norske samfunn.

Ved ferdigstilling av dekket til Statfjord B var det mer enn 3 000 mann i arbeid på Rosenbergområdet. Dette bildet er fra et vaktskifte, hvor det ofte ble folksomt i trappene mellom etasjene. Foto: Rein Øverland, Norsk oljemuseum

Stiftelsen Norsk Oljemuseum ble etablert i 1980, og etter den tid er det samlet inn gjenstander, film, foto og annet materiale som dokumenterer norsk olje- og gassvirksomhet. Et eget bygg for museet ble innviet i mai 1999. Dette bygget inneholder ikke eget magasin. I 2015 bevilget Olje- og energidepartementet over 60 millioner kroner til bygging av et museumsmagasin. Dette bygget forventes å stå ferdig i 2018.

Gjenstandssamlingen er relatert til norsk oljehistorie knyttet til feltene på norsk kontinentalsokkel og består av 5 500 gjenstander. 4 484 av disse er registrert i Primus og 1 790 er magasinert i fylkesmagasinet. Alle gjenstandene eies av Norsk Oljemuseum. Museets fotosamling består av ca. 105 000 foto. Av disse er mer enn 60 000 digitalisert og 35 600 registrert. I tillegg kommer 1 660 filmtitler. Over 19 000 digitale foto og nesten

1 300 gjenstander fra museets database er tilgjengelig i Digitalt Museum via museets nettside.

Museets bibliotek er blant landets fremste innen sitt fagfelt. Det kjøpes hvert år inn faglitteratur som er utgitt nasjonalt og internasjonalt. Samlingen blir også supplert med innkjøp av eldre litteratur fra antikvariater. I 2015 økte boksamlingen med 222 til ca. 9 350 bind.

	SAMLINGA	I PRIMUS	PÅ DIGITALT MUSEUM	SVÆRT GODE MAGASIN	TILFREDSTILLENDEN MAGASIN
Kulturhistoriske gjenstander	5 500	4 484	1 286	1 790	1 500
Naturhistorisk materiale					
Kunstverk	600	527	18	500	100
Kulturhistoriske foto	105 000	35 600	19 446		25 000
Kulturhistoriske bygninger					
Lyd- og film	1 660	1 629			1 400
Privatarkiv hm	180				180
Fartøy	0				

Oljelampe formet som Draugen. Foto: Shadé Barka Martins, Norsk oljemuseum

Samlingshistorikk

Tidsperioden for innsamling av gjenstander regnes fra 1967 da Esso fant Balder på lisens 001 og deretter løpende. Andre tidsangivelser kan være første konsesjonsrunde i 1965, eller brevet fra Norges Geologiske Undersøkelse i 1958 hvor det konkluderes med at det ikke finnes kull, olje eller svovel, men da dreier det seg om arkivalia, eventuelle foto og generell historikk. Geografisk område er i all hovedsak fra bedrifter i Rogaland som driver virksomhet på norsk kontinentalsokkel. Men museet har også enkelte gjenstander fra bedrifter lokalisert utenfor Rogaland.

Norsk oljemuseum har ingen vedtatt innsamlingsstrategi, men prøver å samle så bredt som mulig. På ulike tidspunkt har det vært målrettede forespørslers ut i markedet, men innsamling foregår i all hovedsak på bakgrunn av det museet blir tilbudt.

TEMAER

Samlingen prøver å bygge opp under de temaene som de utstillingene som museet viser:

- Jordens fortid
- Norsk sokkel
- Oljen i økonomien
- Borekroner
- Utviklingen i miniatyr
- Plattformtyper (modellpodium)
- Undervannsutstyr
- De svarte dagene - Alexander Kielland
- Sikkerhetsopplæring/Katastroferom
- Boredekket med redningsstrømpe
- Energi - problemet eller løsningen?
- Nordsjødykkerne
- Historieveggen - Petrorama

I tillegg samles det inn gjenstander i forbindelse med dokumentasjonsprosjektene «Kulturminne . . .» som det per 2016 er gjennomført fire av, og oljemuseet er i ferd med å gjennomføre et femte. Dette omfatter feltene Ekofisk, Frigg, Statfjord, Valhall og Draugen (pågående).

Denne målestasjon for gass mottok Norsk oljemuseum da Friggfeltet ble nedstengt. Modellen ble sendt fra Totals hovedkontor i Paris til Total i Dusavik Stavanger. Foto: Jan A. Tjemsland, Norsk oljemuseum

Olje fra det første funnet på Ekofisk i 1969.
Tappet på en «Log Cabin Syrup»-flaske.
Foto: Jan A. Tjemsland, Norsk oljemuseum

Eksplisjonsikker telefon brukt på plattform. Foto: Shadé Barka Martins, Norsk oljemuseum

Sammenligning med lignende samlinger

Norsk Oljemuseum er det eneste i sitt slag i Norge og en sammenligning er derfor lite relevant. I resten av Europa finnes et titalls oljemuseer, men disse er alle fokusert på oljeproduksjon eller raffinering på land – ikke til havs som er Norsk Oljemuseums fokus. I tillegg bevarer museet gjenstander og memorabilia fra transport og raffinering basert på petroleumsproduksjon på sokkelen.

Det finnes utfyllende samlinger eid av andre organisasjoner. Dette dreier seg i all hovedsak om modeller av plattformer og skip. Vi kan nevne Norsk Teknisk Museum (som også har enkelte gjenstander), diverse sjøfartsmuseer og andre mindre museer/samlinger som f.eks. på Mongstad og i Kristiansund (Petrosenteret). Det er også enkelte bedrifter som har egne små bedriftsinterne samlinger («bedriftsmuseer»).

Gjennom dette ventiltreet strømmet den første norske olje og gass. Ventiltreet var i bruk fra 1971 til 1975 i brønn AX_1 på Ekofisk og stod plassert på havbunnen. I denne perioden produserte brønnen verdier for 14 milliarder kroner i 1982-priser. Foto: Jan A. Tjemsland, Norsk oljemuseum

RYFYLKEMUSEET

Ryfylkemuseet vart etablert som regionmuseum for Ryfylke i 1981, og overtok då bygningar og samlingar som forgjengaren Rogaland Folkemuseum hadde hatt i Ryfylke, for ein stor del i Suldal. I tillegg til bygningar og tilhøyrande samlingar som spesielt dekker håndverk, fiske og eldre landbruk, har Ryfylkemuseet folkemusikkarkiv for heile Rogaland, samt privatarkiv og kulturhistoriske fotosamlingar frå Ryfylke.

Guggedalsloftet er det eine av to profane mellomalderbygg som er bevarte i Rogaland. Eldste delen er bygt av tømmer som vart felt i 1281. Det stod opphavleg på Guggedal i Bråtveit, men står no på Ryfylkemuseet sitt museumstun Kolbeinstveit i Suldal. Guggedalsloftet er freda av Riksantikvaren. Foto: Ryfylkemuseet

Opp gjennom åra har samlinga vokse ved fleire gåver, kjøp og overtakingar av samlingar, bygningar og bygdemuseum i kommunane i Ryfylke (sjå samlingshistorikken). Som følge av museums-reforma blei det i åra like etter 2000 inngått avtale om overtaking med fleire av kommunane. Samlingane i bygdemusea, som tidlegare hadde vore den enkelte kommune sitt ansvar, vart formelt anten gitt til eller deponert til Ryfylkemuseet. Ved deponi vart eigedoms-retten til samlingane framleis verande i kommunane.

Folkemusikkarkivet for Rogaland er organisert som ei avdeling ved Ryfylkemuseet, men har heile fylket som arbeidsfelt. Det starta med ei engasjementstilling i 1986. I 1992 vart det oppretta ei halv fast stilling, som fire år seinare vart utvida til full stilling som folkemusikkarkivar. I dag forvaltar Ryfylkemuseet til saman 85 bygningar, ca. 20 500 gjenstandar, knapt 130 000 foto, ca. 1300 lyd- og filmopptak og 87 hyllemeter arkiv.

OBJEKT	SAMLINGA	I PRIMUS	PÅ DIGITALT MUSEUM	SVÆRT GODE MAGASIN	TILFREDSTILLANDE MAGASIN
Kulturhistoriske gjenstandar	20 533	18 354	10 614	7 400	10 500
Naturhistorisk materiale	130				
Kunsthistoriske gjenstandar					
Kulturhistoriske foto	129 615	31 154	8 154	129 000	
Kulturhistoriske bygningar	85	85	0		
Lyd- og film*	1 293	ca. 300		1 285	
Privatarkiv hm	87	0	0	86	
Fartøy	2	2			
Åpne båtar	13				13

*Lydropptak i Folkemusikkarkivet blir katalogiserte i programmet Fiol.

Sølvkanne frå 1751 på Ryfylkemuseet. Slike sølvkanner var statussymbol i det gamle samfunnet. Denne har vore i eiga til folk på Byre i Finnøy kommune og på Barkeland i Suldal kommune. Foto: Ryfylkemuseet

Samlingshistorikk

Då museet vart etablert i 1981, fekk ein overdrege fleire bygningar og samlingar frå Rogaland Folkemuseum: Hus med gjenstandar i på Kolbeinstveit, husmannsplassen Røynevarden, stampa på Kvæstad, eit kvernhusanlegg på Øystad samt Kvednahola med kvernhus, tørkehus og hus for ei vassdriven sag. Alle desse ligg i Suldal. Dessutan vart tre hus på Håland i Erfjord og Vigatunet i Hjelmeland overteke.

Utover på 1980-talet skulle Ryfylkemuseet få hand om fleire bygningar og samlingar. I 1982 testamenterte Olga Oppedal det meste av inventaret i hovudbygningen på storgarden Barkeland i Jelsa til Rogaland fylkeskommune. Fylkeskommunen overlét ansvaret for samlinga til Ryfylkemuseet. Året etter vart samlingane i Erfjord bygdemuseum, som talde vel 1500 gjenstandar og var samla i to eldre skulehus i Vik, overdregne til museet. Denne bygdesamlinga hadde blitt bygd opp gjennom langvarig innsamlingsarbeid i bygda sidan 1950-åra.

1984 var eit år då mykje skjedde på museumsfronten i Ryfylke. Soknepresten i Jelsa, som styrte Den Riibergske Stiftelse, utferda brev til museet med løyve til å disponera det gamle skulehuset på Jelsa til museumsføremål. Etter initiativ frå personalet ved Jelsa skule var det skipa eit skulemuseum i huset. Ei privat samling på rundt 750 gjenstandar

på Sand, tilhøyrande bygdesamlaren Johs. W. Rasmussen, vart kjøpt av museet det same året med støtte frå så vel offentlege som private sponsorar.

Også i Sauda fekk museet eit gjennombrudd dette året. Ved ei gåve frå smelteverket via Sauda kommune fekk vi overta huset i Haakonsgate 51-53 i Åbøbyen, og der fekk Industriarbeidarmuseet plass. Det vart innreidd to husvære i bygget, eit frå 1920 og eit frå 1960-70, og gjenstandar til desse kom til i løpet av dei følgjande åra inn som gåver frå bygdafolk. Samtidig som museet fekk overdrege huset i Åbøbyen, fekk ein også den kommunale gjenstandssamlinga, som i dag finst i Sauda museum i sentrum, og ei løe i Slettedalen. I 1989 fekk museet forvaltingsansvar for bygningar og inventar på Jonegarden på Hustveit i Sauda, som staten hadde kjøpt to år før.

I Viga i Hjelmeland har vi sidan 1990 ein frukthistorisk hage med 130 tre av 90 eldre eple-, pære- og plomme-sortar frå Ryfylke. Hagen er etablert i samarbeid med Nordisk Genbank og frivillige krefter i Hjelmeland. Arbeidet med å etablere eit folkemusikkarkiv for Rogaland starta i 1981, men først i 1992 vart Folke-musikkarkivet for Rogaland offisielt oppretta og lagt til Ryfylkemuseet. Det er i dag organisert som ei avdeling ved museet, men har heile fylket som arbeidsfelt.

Jekta «Brødrene af Sand» vart museet eigar av i 1997. Etter ei omfattande restaurering ved Hardanger Fartøyvernssenter i Norheimsund kunne ho i 1999 venda heim til Sand som eit flytande museumsanlegg.

Som følgje av Museumsreforma vart det hausten 2001 sett i gang eit arbeid for å få til tilfredsstillande avtalar om konsolidering av museumsverksemda i Ryfylke, og det vart oppnådd avtalar med dei kommunane som museet ikkje hadde nært nok samarbeid med frå før. Bygdemusea vart samordna med regionmuseet, og Ryfylkemuseet fekk ansvar for all museumsverksemd i Ryfylke i etter-reformatorisk tid. Dei fire kommunane det vart inngått avtalar med i 2001 - 2002 var Rennesøy, Finnøy, Forsand og Kvitsøy. Hjelmeland vart det inngått avtale med i 2006. Innsamlingsarbeidet til bygdemusea starta i 1950-åra fleire stader. Finnøy og Forsand har eitt bygdemuseum, i Rennesøy var det to (Rennesøy bygdemuseum og Mosterøy bygdemuseum), og like eins i Hjelmeland (Hjelmeland bygdemuseum og Årdal bygdemuseum).

I Rennesøy fall ei ny brikke på plass i 2006, då husmannsplassen Bakken vart overført til Ryfylkemuseet. På Kvitsøy hadde det lenge vore kontakt mellom regionmuseet og lokale krefter om museumstiltak knytta til fiskerinæringa. Dette materialiserte seg i juni 2006 med nyopninga av

Kvitsøy Hummermuseum, som held til i eit sjøhus på Grøningen som Kvitsøy kommune eig.

Litunet på sørsida av Hylsfjorden i Suldal kom i offentleg eige i 2009. Då kjøpte Rogaland fylkeskommune og Suldal kommune garden. Ryfylkemuseet har fått ansvar for forvaltning av Litunet. Det særprega tunet med dei mange gamle bygningane blei freda av Riksantikvaren i 1973. Litunet er den største tilveksten av bygningar og gjenstandar museet har teke i mot. I gardstunet er det 13 bygningar frå 1700- og 1800-talet, og dei rommar mykje gjenstandsmateriale frå det gamle bondesamfunnet.

Ryfylkemuseet rekonstruerte det lafta fjaset på Røynevarden i Suldal i 2013. Det er museumshandverkarane Kjell Gunnar Haraldseid og Sven Hoftun som er i arbeid. Foto: Lise Bjelland, Ryfylkemuseet

Tema og omfang i samlingane

Museet sine samlingar gjenspeglar best næringsstrukturen i det gamle Ryfylke, der primærnæringane var dominerande. Eldre landbruk er nok det best dekkja området i gjenstandssamlingane.

Jordbruksreiskap, tiner, koller, bøtter til oppbevaring av mjølk, mjølkeprodukt og andre matvarer har vi mykje av. Museet har overteke ei samling av landbruksreiskap frå Suldal etter ei fylkesdekkande innsamling i 1981. Også på foto er landbruket godt dekkja, fram til om lag 1960.

Dei fleste gjenstandane som museet har høyrer til i bygningane vi rår over. Men vi har også ein god del gjenstandar utan slik tilhøyring. Det meste av slikt har vi fått i gåve gjennom åra – berre i nokre få tilfelle har museet kjøpt gjenstandar. For dei som samla inn gjenstandar til bygdemuseum og andre samlingar på 1950-, 1960- og 1970-talet stod gjenstandar og bygningar frå det gamle bondesamfunnet i fokus. Ryfylkemuseet har i dag fem gardstun, to husmannsplassar og seks bygdemuseumssamlingar. Gjenstandane til desse vart i si tid samla inn kvar for seg, men når dei no er konsoliderte med regionmuseet, ser ein at mange av dei har stor grad av overlapping på gjenstandsgrupper som jordbruksreiskapar, innbu, møblar og gjenstandar frå kvardagslivet.

Fiske og maritim sektor har vi også ein god del materiale frå. Vi har 13 opne båtar, som delvis vart brukt til fiske. Og vi har to større farty – Ryfylkejekta «Brødrene af Sand» og Suldalsdampen M/S «Suldal», som trafikkerte på Suldalsvatnet i nesten hundre år. Til hummarmuseet på Kvitsøy, som eigentleg er eit generelt fiskerimuseum, har det blitt gjort målretta innsamling av gjenstandar i nyare tid. Museet har hovudsete på Sand i eit gammalt sjøhus frå 1850-talet. Vi har tre naust knytta til gardsanlegg, og samla sett ikkje så lite av fiskereiskapar o.a., også for ferskvassfiske.

Handverk er også ein godt dekkja sektor. Vi har mest skomakarutstyr og reiskap brukt av tømmermenn og snikkarar, men også gjenstandar frå handverk som bøkking, garving, skipstørmring o.a. Livet på strandstader som Hjelmelandsvågen, Jelsa og Sand er godt dokumentert med foto og intervju.

Regionen fekk også storindustri for rundt hundre år sidan, med smelteverk i Sauda og på Jørpeland. I Sauda vart museumsavdelinga Industriarbeidarmuseet i Åbøbyen åpna i 1988, som innheld to arbeidarbustader, frå 1920-talet og frå 1960-talet, og ei utstillingsavdeling. Og vi har Sauda Lokalarkiv, som har eksistert i 25 år og som har mykje materiale som dokumenterer godt utviklinga av industristaden. Sauda Lokalarkiv er ei stifting,

Fotoarkivar Madli Hjermann og samlingsforvaltar Bernd Elmies ved Ryfylkemuseet pakkar om bilete til nye konvoluttar på Ryfylkemuseet (2013).
Foto: Ryfylkemuseet

men er i ferd med å bli innlemma som ei avdeling av Ryfylkemuseet. På Jørpeland har museet svært lite som dokumenterer den industristaden. Det einaste er ein dokumentasjonsvideo frå 1980-talet frå modellverkstaden på smelteverket.

Fotosamlinga består av om lag 30 000 kulturhistoriske foto frå Ryfylke. Ein del av desse er reprofoto, avfotograferingar av eldre bilde som er lånte inn frå eigarane av bilda. Museet hadde slike fotoaksjonar på 1980- og 1990-talet i samarbeid med kommunane i Sauda, Suldal, Hjelmeland og Finnøy og sit med negativar i arkivet. Alle desse reprobilda er digitaliserte og informasjon er lagt inn i databaseprogrammet Primus. Andre viktige samlingar er samlingar etter Alice Archer, Julius Bårdsen og Finn Johannesen samt Widerøefoto frå Suldal.

Lydband, film og video. Lydopptaksamlinga ved Ryfylkemuseet tel 1100 nummer. Nesten halvparten er opptak frå samlinga til Folkemusikkarkivet for Rogaland, som inneheld lydopptak med tradisjonsmusikk frå heile Rogaland. Det meste av desse opptaka vart opprinneleg gjort på analoge lydmedium, men er seinare digitalisert. Resten er stort sett lydband med intervjuopptak. Intervjua er resultat av planmessig innsamling av munnleg kjeldemateriale i samband med forskingsprosjekt som har blitt drivne ved museet.

Lyden er registrert på ulike lagringsmedium som spoleband, kassetar, DAT-kassetar, minidisk og digitale lydfile. Dei fleste intervju finst det avskrifter av. Samlinga av video- og filmopptak er på i alt 160 nummer. Av desse er 55 videoopptak av folkedans og aktivitetane ved Folkemusikkarkivet for Rogaland. 4 er smalfilmar, 18 er dokumentasjonsopptak frå bygginga av Ulla-Førreanlegga i 1970- og 1980-åra, og resten er opptak som speglar ulike sider ved aktiviteten til museet.

Privatarkivsamlinga ved Ryfylkemuseet omfattar 178 arkiv på til saman 87 hyllemeter. Dette er arkivmateriale frå firma, foreiningar og enkeltpersonar i Ryfylke. Desse er av svært ulik storleik, frå fleire hyllemeter til nokre få dokument. Berre ein del av materialet er ferdig ordna.

Viktige arkiv er firmaarkiva etter handelsfirmaet R & T Rasmussen på Sand frå 1800-talet og vidare Sand meieri, anleggsarkiv etter Ulla-Førre-utbygginga, teikningsarkiv frå arkitektfirmaet Helland og Aarreberg i Sauda, arkivet til Ryfylke folkehøgskule og foreningsarkiv frå t.d. Sand Sanitetsforening og Jelsa bondelag.

Prosjektarkiv Ved Ryfylkemuseet har det blitt gjennomført mange prosjekt i løpet av den tida museet har vore til. Prosjekta har resultert

i utstillingar og/eller publikasjonar. Det slike prosjekt har ført til i form av intervjumateriale, foto eller gjenstandar, er tilført lydarkivet, fotoarkivet eller gjenstandssamlinga. Papirmateriale etter prosjekta er samla i ei eiga prosjektavdeling i arkivet. Det er prosjektarkivet etter bygdebokarkivet i Suldal som er mest omfangsrikt.

Samanlikning med liknande samlingar

Det er grunn til å tru at t.d. gjenstandssamlingane ved våre museumstun (Hustveit, Kolbeinstveit, Røynevarden, Håland, Viga, Bakken) har sterke likskapstrekk med andre museumstun, på Jærmuseet (Grødaland, Limagarden, Vistnestunet, Haugabakka), Dalane Folkemuseum (Austrumdal gardsmuseum) og Haugalandmuseene (Nedstrand bygdemuseum, Vindafjordmuseet, Bokn Bygdemuseum). Det finst også tre lokale museumssamlingar i vår region som ikkje enno er innlemma i Ryfylkemuseet:

Strand bygdemuseum starta på 1960-talet, med utspring i Strand bondelag og bondekvinnelag. Organisert som Strand museumslag, som er formell eigar av samlinga. Liten aktivitet i museumslaget dei siste åra. Lokale i tidlegare Breidablikk skule på Tau sidan 1988. Om lag 1600 gjenstandar, bra dokumentert.

Kjølviksamlinga, på garden Kjølvik på Ropeidhalvøya i Suldal kommune. Det meste samla av Johannes Kjølvik (1899 – 1993). Gjenstandane er plasserte i to hus på gardsområdet i Kjølvik. Utan lys og varme. Godt dokumentert, merka. Ca 1800 gjenstandar, dei fleste frå Ropeidhalvøya.

Sauda museum. Første innsamling ved kulturminnenemnda frå 1940-talet. Supplerande innsamling seinare. Museet har vore styrt av kulturkontoret i Sauda kommune. Mesteparten av gjenstandane er

i eit lokale i Torggata 6 i Sauda sentrum, ein del gjenstandar på eit anna lager. Ca. 1200 gjenstandar.

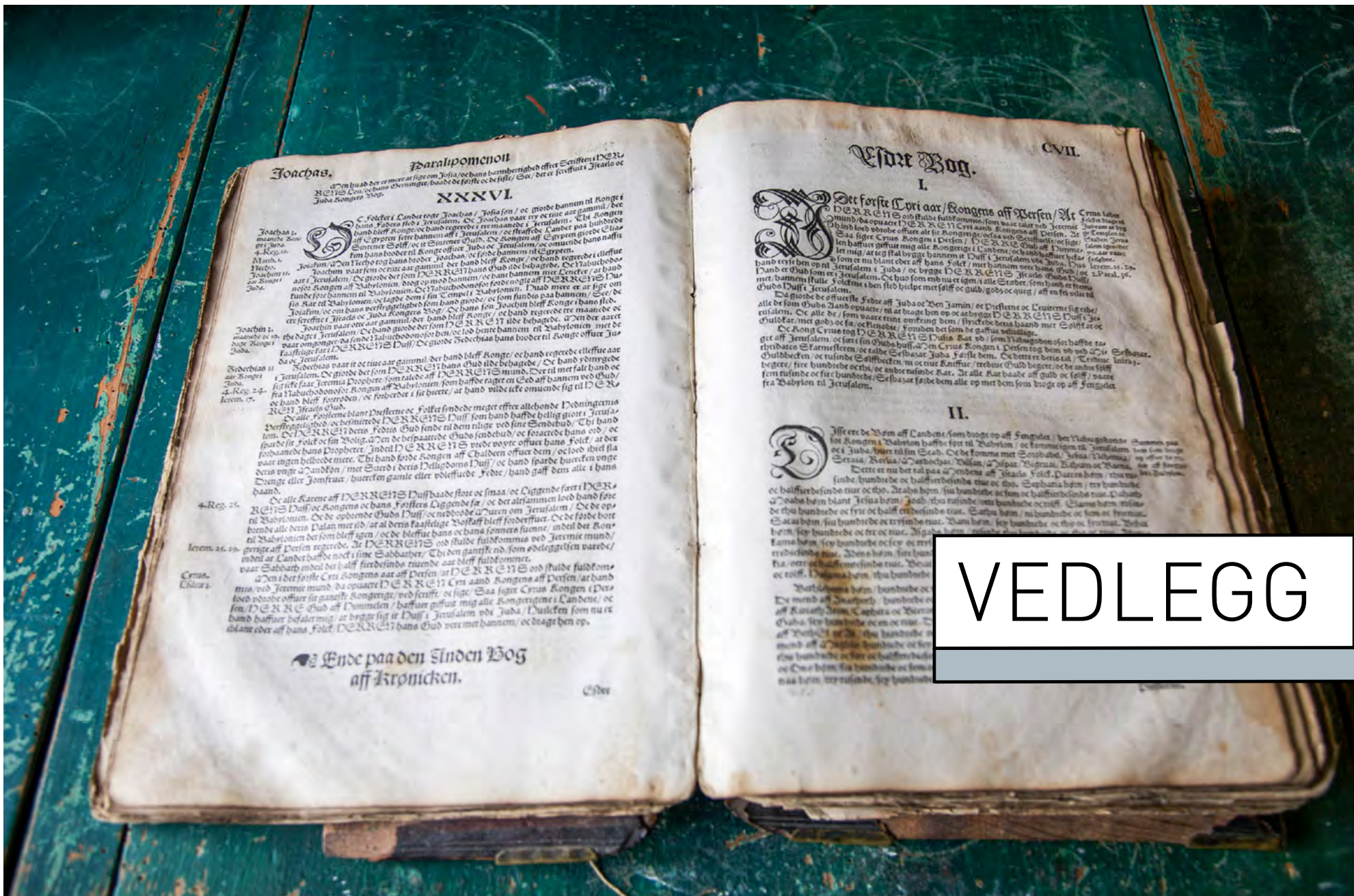
Ryfylkemuseet er med sine 85 antikvariske bygningar, den største bygningssamlinga i Rogaland. Det er karakteristisk for Rogaland at dei fleste bygningane er bevarte på rot. Landbruksnæringa er godt representert både med bustadhus og uthusbygningar. Ryfylkemuseet si samling speglar ulike økonomiske og sosiale forhold i landbruket og industrien, med spenn i tid frå Guggedalsloftet frå 1281 til Sjøhuset på Grønningen frå 1960. Samlinga har ei hovudvekt på laft og stavkonstruksjonar frå ulike tidsperiodar som gir store mulegheiter for bygningshistorisk gransking. Der det er overlapp mellom musea med til dømes liknande driftsbygningar, er museumsbygningane likevel viktige representantar for den lokale byggeskikken i kvar region og har kvar for seg kulturhistorisk verdi for sitt område.

Folkemusikkarkivet for Rogaland ved Ryfylkemuseet er den einaste større samlinga av tradisjonsmusikk i fylket. Den er slik unik i Rogaland og ein må ut av fylket for å finna samlingar å samanlikna med. Fleire museum har folkemusikksamlingar, m.a. Valdresmusea, Gudbrandsdalsmusea og Mjøsmuseet. Med unntak av Hardanger folkemuseum, er arkiva i våre nærområde hovudsakleg organisert direkte under fylkeskommunane, som Agder folkemusikkarkiv og Folkemusikkarkivet i Telemark. Felles for

alle arkiva er at dei er regionale samlingar med lite overlapp. Det finst òg nokre riksdekkande samlingar: NRK, Norsk folkemusikksamling (Nasjonalbiblioteket) og Arne Bjørndals Samling (Universitetet i Bergen). I desse finn ein enkelte opptak frå Rogaland, som òg finst i Folkemusikkarkivet for Rogaland. Samlinga til Folkemusikkarkivet for Rogaland er slik unik, som einaste systematiske innsamling og dokumentasjon av tradisjonsmusikken i vår del av landet.

Antikvariske interesser fatta interesse for Vigatunet i Hjelmeland lenge før husa vart kjøpte av Hjelmeland kommune i 1970, og seinare overlatne til Rogaland Folkemuseum. Bildet er frå eit besøk som fylkeskonservator Jon Bergsåker (til venstre) og konservator Jan H. Lexow ved Stavanger museum hadde i Viga rundt 1960. Dei står saman med to av dei som budde i tunet – Marta Thorsen Viga og Randa. Foto: Julius Bårdsen, arkivfoto Ryfylkemuseet

Då dei skulle leggja inn elektrisk straum på Håland i 1913, fann dei ein gammal bibel bak ei paneling i eine stova. Det var eit eksemplar av den alle første bibelen som kom ut på dansk, Christian 3.s bibel frå 1550. Av eit opplag på 3000 er det att berre 35 eksemplar i Norge, av desse 5 i Rogaland. Ryfylkemuseet er i dag eigar av Hålandsbibelen. Foto: Lise Bjelland, Ryfylkemuseet

VEDLEGG 1 HOVEDTEMAER OG KATEGORIER I SAMLINGENE

HOVEDTEMA	KATEGORIER	HOVEDTEMA	KATEGORIER
Bred kulturhistorie	Byhistorie, Arkitektur/byggeskikk, Tettstedshistorie, Bygdehistorie, Gårdshistorie, Sosialhistorie, Folkekunst, Etnografisk materiale, Kulturlandskap, Marin kulturarv, Hjem og bolig, Riter	Transport og kommunikasjon	Luftfart, Sjø- og skipsfart, Navigasjon, Kommunikasjon på sjøen, Fyr- og lostjeneste, Redningstjeneste, Offentlig kommunikasjon, Landtransport, Massemedier, Forlagsvirksomhet
Historiske hendelser, perioder, personer og institusjoner	Krigstid, Historiske personer, Herskapelige anlegg, Monumenter Bygningsanlegg, Institusjoner	Kultur, idrett og fritid	Religiøs aktivitet, Organisasjoner og foreninger, Sport og idrett, Uorganisert fritid, Hytteliv/fritidsliv til sjøs
Mangfold	Nasjonale minoriteter, Migrasjon	Servicenæringer	Reiseliv, Helse og omsorg, Handel, Undervisning, Bygg og anlegg, Bank(vesen), Dyrlege (veterinær)
Håndverk*	Møller/kvernhus, Båt- og skipsbygging, Tekstil- og lærhåndverk, Bygningshåndverk, Hjem- og interiørhåndverk, Metallhåndverk, Grafiske håndverk.	Naturhistorisk materiale*	Levende dyr, Levende planter, Skinn, Monterte dyr og fugler, Egg, Beinmateriale, Insekter, Skjell, Fossiler og geologisk materiale, Ringmerkingsdata
Primærnæringer	Førmekanisert landbruk, Tidlig mekanisert landbruk, Mekanisert landbruk, Veksthus, Stølsliv/utmark, Tradisjonelt fiske, Moderne fiske, Havbruk/akvakultur, Skogbruk, Jakt og fangst.	Offentlig forvaltning*	Kommune, Forsvar, Kartverk, Tollvesen, Oljedirektoratet, Petroleumstilsynet
Industri	Næringsmiddel, Tekstilindustri, Trevare, Grafisk industri, Mekanisk, Metallvareindustri og kjemisk industri, Keramikk, Energi, Bergverk og utvinning, Båtbygging, Skipsbygging, Oljeproduksjon, Gassproduksjon, Oljetransport, Gasstransport, Oljeraffinering, Gassraffinering	Kunst og kunstnerisk virksomhet*	Bildende kunst (samlinger basert på geografi, kunstnere, teknikker, perioder, genrer), Kirkekunst, Forfatterskap, Illustratører

* Nye hovedtema som ikke var med i rapporten Samhandling og arbeidsdeling (Bie-Larsen et.al. 2012).

Forklaring til listene som følger:

Venstre kolonne er gjeldende tema-/kategoriliste. Den midterste kolonnen (i kursiv) angir hvilke kategorier fra tidligere museumsplaner som inngår i tema i venstre kolonne. Høyre kolonne er utdypende kommentarer (men ikke uttømmende kommentarer). %-tegnet betegner en gjentakelse ("samme som").

HOVEDTEMA: BRED KULTURHISTORIE

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTAR/PRESISERING	SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTAR/PRESISERING
(1) Byhistorie	%		(8a) Folkekunst		Også folkedrakt m.m.
(2) Arkitektur/byggeskikk		Nært beslektet med (15) Herskapelige anlegg	(8b) Folkemusikk og folkedans	Folkemusikk	
(3) Tettstedshistorie	Strandsted, Stasjonsbyen, Industristed		(9) Etnografisk materiale		Utenlandsk materiale
(4) Bygdehistorie			(10) Kulturlandskap	%	
(5) Gårdshistorie			(11) Hjem og bolig		Herunder: møbler, dekketøy, husgeråd, håndarbeid, tekstiler, drakt, etc.
(6) Marin kulturarv	Maritim kultur Kystkultur, Arkeologi	Forvaltning av lovverk (kulturminner under vann), marinarkeologiske funn, vernede fartøy, etc.	(12) Riter		Herunder: fødsel, dåp, konfirmasjon, russefeiring, bryllup, død/begravelse, etc.
(7) Sosialhistorie	%	Herunder: byborgerskap, barnehistorie, arbeiderhis- torie, kvinnehistorie, etc.			

HOVEDTEMA: HISTORISKE HENDELSER, PERIODER, PERSONER OG INSTITUSJONER

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
[13] Krigstid		
[14] Historiske personer		«Fremtredende personer»
[15] Herskapelige anlegg		Nært beslektet med [2] Arkitektur/byggeskikk
[16] Monumenter		
[17] Bygningsanlegg		Eks. Dokken i Haugesund
[18] Institusjoner		Eks. skoler, museer, sykehus, sykehjem etc.

HOVEDTEMA: MANGFOLD

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
[24] Nasjonale minoriteter		
[25] Migrasjon		

HOVEDTEMA: KULTUR, IDRETT OG FRITID

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
[19] Religiøs aktivitet		
[20] Organisasjoner og foreninger		Herunder alle typer foreningsliv og organisasjoner, også frivillighet
[21] Sport og idrett		
[22] Uorganisert fritid		Ikke organisasjoner og sportsaktiviteter
[23] Hytteliv/fritidsliv til sjøs		Hytteliv og båtliv

HOVEDTEMA: PRIMÆRNÆRINGER

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
(26) Førmekanisert landbruk	Før-industrielt jordbrukssamfunn	Spadebruk, tidlig plog, hånddrevet utstyr o.l. Driftsbygninger før 1900.
(27) Tidlig mekanisert landbruk		Industriprodusert hesteredskap, tidlig traktordrift, driftsbygninger 1900–1960
(28) Mekanisert landbruk	Moderne jordbruk	Dagens landbruk dvs. etter 1970–80?
(29) Veksthus	%	
(30) Støtisliv/utmark	%	
(31) Tradisjonelt fiske	Førindustrielt fiske Elvefiske/ Innlandsfiske Fjordafiske, Brislingfiske	
(32) Moderne fiske	Kystfiske Havfiske Brislingfiske	Mekanisert/motorisert fiske
(33) Havbruk/akvakultur	%	
(34) Hvalfangst		
(35) Skogbruk	Skogbruk/Sagbruk	
(36) Jakt og fangst		

HOVEDTEMA: HÅNDVERK

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
(37) Møller/kvernhus		
(38) Båt- og skipsbygging		Båtbygger, skipstømrer, blokkmaker, seilmaker
(39) Tekstil- og lærhåndverk		Garver, farger, skredder/sydame, (billed)vev og strikking, skomaker, treskomaker
(40) Bygningshåndverk		Tømrer, snekker, maler
(41) Bøkker		
(42) Hjem- og interiørhåndverk		Møbelsnekker, potteri, kardemaker, gull-/sølvsmed, skje-/kammaker, urmaker,
(43) Steinarbeid		
(44) Metallhåndverk		Smed/smie, blikkenslager, gjørtler
(45) Frisør/barber		
(46) Grafiske håndverk		Bokbinder, kjemigraf, typograf, etc. etc.
(47) Fotograf		

HOVEDTEMA: INDUSTRI

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
[48] Næringsmiddel	Meieri, Slakteri, Mølle, Sildolje/fiskemel, Konserverindustri	Inkl. hermetikkindustri
[49] Tekstilindustri	Ullvare	Inkl. konfeksjon
[50] Trevare	Sagbruk, Møbelindustri, Ferdighusindustri	
[51] Emballasje	Emballasjeindustri	Hermetikkесker, etiketter, kassefabrikker.
[52] Grafisk industri	%	Herunder ulike teknikker: høytrykk, litografi, offset, etc. / og ulike produkter, aksidenstrykk, etc.
[53] Mekanisk	Industri knytta til produksjon av landbruksredskap	Produksjon av maskiner og utstyr, inkl. sykkelproduksjon og annen transportmiddelproduksjon
[54] Metallvareindustri og kjemisk industri		

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
[55] Keramikk	Teglverk, Fajanse, Potteri Porselen	
[56] Energi	Kraftforsyning, Kraftutbygging Vannkraft, Industrikraft	Inkl. fornybare kilder
[57] Bergverk og utvinning	Teknologi/kjemi, Geologi, Bergverk, Smelteverk	
[58] Skipsbygging – Verftsindustri	Skipsbygging, Båtbygging	
[59] Olje- og gassindustri		Oljeproduksjon, oljetransport, oljeraffinering. Gassproduksjon, gass-transport, gassraffinering

HOVEDTEMA: SERVICENÆRINGER

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
(60) Reiseliv	%	
(61) Helse og omsorg	Medisin Sykepleie	
(62) Handel og rederivirksomhet	Handel/sjøfart	Herunder reklame
(63) Undervisning	Skole Utdanning Folkeopplysning	Også barnehage
(64) Bygg og anlegg		
(65) Bank(vesen)		
(66) Dyrlege (veterinær)		

HOVEDTEMA: TRANSPORT OG KOMMUNIKASJON

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
(67) Sjø- og skipsfart	Handel/sjøfart	
(68) Navigasjon		
(69) Kommunikasjon på sjøen		
(70) Redningstjeneste	Redningsvesen	
(71) Offentlig kommunikasjon		Samferdsel som f.eks. rutebåttrafikk
(72) Landtransport	Jernbaneutbygging / anleggsvirksomhet	
(73) Luftfart	Fly, krigstid	
(74) Massemedier		(aviser, radio, tv, ...)
(75) Forlagsvirksomhet		

HOVEDTEMA: OFFENTLIG FORVALTNING

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
[76] Kommune		
[77] Forsvar		Herunder deler av Krigshistorien
[78] Fyr- og lostjeneste	Fyr-, los- og merkevesen	
[79] Kartverk		
[80] Tollvesenet		
[81] Oljedirektoratet		
[82] Petroleumstilsynet		

HOVEDTEMA: NATURHISTORISK MATERIALE

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
[83] Levende dyr og planter	Zoologi	
[84] Zoologisk materiale	Zoologi	Skin. Monterte dyr og fugler. Egg. Beinmateriale. Insekter. Skjell. Fossiler og geologisk materiale.
[85] Ringmerkingsdata	Ringmerking	Merking og gjenfunn

HOVEDTEMA: KUNST OG KUNSTNERISK VIRKSOMHET

SAMLINGSKATEGORIER	KATEGORIER FRA 1992/2011	KOMMENTARER/UTDYPING
[86] Bildende kunst	Kunst og kunsthistorie	Samlinger basert på geografi, spesifikk kunstner, spesifikk teknikk, spesifikk periode, genre (eks. skipsportretter)
[87] Kirkekunst		
[88] Forfatterskap, komponist, musikkutøver		Herunder også populærmusikk
[89] Illustratører		Aktører i skjæringspunkt mellom kunst og reklame, inkl. kunstnere som også jobbet som illustratører.

VEDLEGG 2 SAMLINGSMATRISER – EKSEMPLER

Eksempel på samlingsmatrise for hovedtemaet Primærnæringer

MUSEUM/ TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS /FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADI- SJONELT FISKE: KYST-,EJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE/ TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVA- KULTUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Dalane folke- museum	B-2-A Bygninger, primært driftsbygninger.	G-3-A/B En del gjenstander, for eksempel motor- og hestedrevne landbruks- redskaper som høyrive, slåmaskin og treskeverk.	B-3-A Driftsbygning fra 1950 -tallet		F-3-A Kulturlandskapet og drifting av sauer m.m.	B-2-A To Sjøbuer; Eirgersund og Sokndal. Før 1900.	A-2-A Egersund Fiskarlag 1918 - 1988.	G-3-A Østers- produksjon, Sokndal.		G-3-A Noen få redskap knyttet til skogbruk.	G-1-A Samling knyttet til fiske og fangst i heiene. Harald Polden. Etter 1900.
Dalane folke- museum	F-2-A Gjelder særlig gårdstun/ bygninger og kulturlandskap.		G-3-B Traktor fra 1960-tallet		G-1-A Sleder m.m. + utstyr til torvtaking og utslått. G-2-A: Utstyr for gjetting. Før 1900.	F-3-A Noen foto knyttet til Laksefiske / lakselord m.m. 1900.	A-2-A Norges Sildesalgslag Egersund. 1929 - 1958.				

MUSEUM/ TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS /FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADI- SJONELT FISKE: KYST-,FJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE/ TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVA- KULTUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Dalane folke- museum	G-1-A Stor samling av redskap og utstyr. Dalane. Før 1900.		F-1-A Foto av flyselskapet Widerø dekker Eigersund. Gårdsbygninger og innmark. Etter 1950.			F-2-A Fotosamling som dekker fiske samt viderforedling på land. Etter 1900.	F-2-A Dalane kysten. 1900 - 1970				
Dalane folke- museum	G-1-A Birøkerutstyr. Etter 1900.		F-2-A Landskapsfoto, Dalane. Etter 1950.			G-2-A Gjenstands- samling som dekker temaene fiske og hjemmefiske. Sokndal Før 1900.	G-3-A Sjødis 1964. Fiskeskøyte.				
Dalane folke- museum						FA-2-A Flere båter: seksæring og færing					
Dalane folke- museum						G-3-A Noen få gjenstander knyttet direkte til laksefiske					
Dalane folke- museum						FA-3-A laksebåt					
Haugaland- museene	A-1-A Topografisk arkiv - inneholder mye opplysninger om gårder, byggeskikk, gardsdrift mm.	F-1-C Fotografier av arbeids- prosesser knyttet til det tidlig mekaniserte landbruket		G-1-A En del gjenstander fra nedstrand, som er brukt til frukt- og bær-produksjon	A-1-A Topografisk arkiv inneholder mye opplysninger om bruk av utmarka og redskaper som er brukt til torvarbeid, slått og henting av fur i utmark.	A-1-A Opplysnings- arkivet, en rekke artikler om ulike fiskerier, salting, annen tilvirkning av fisk, fiskebåter	A-3-A Opplysninger om islandsfiske.		A-2-A Protokoller og korrespondanse fra land- stasjoner, hval- fangsselskaper og skip 1880-1960.	B-2-A Tollbua på Nedstrand fra 1550. Den forteller om skogbruk og trelasthandel i perioden 1550-1700. Trelast var en stor eksportvare og Nedstrand var økonomisk senter og tollsted.	

MUSEUM/ TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS /FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADI- SJONELT FISKE: KYST-,FJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE/ TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVA- KULTUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Haugaland- museene	B-1-A Våningshus, løer, eldhus, hønehus, potetkjeller, røykstove og stabbur knyttet til det eldre landbruket, bygget i perioden 1700-1900. Her kan særlig museumsgården på Ørpetveit framheves, som et helhetlig gårdsanlegg.	G-1-B I 1980 ble det på initiativ fra Rogaland fylkeskommune satt i gang en stor innsamling fra det tidlig- mekaniserte landbruket fra flere kommuner i Nord-Rogaland. Samlingen dekker de fleste deler av jordbruket.			F-1-A Fotografier som forteller om torvspaing, torvonna mm.	B-1-A [bygninger] Sjøhuset til Mikal Klovning på Utsira, med full redskaps- bestand, sjøhusanlegget i Solhåla, sjøhuset Ferkingstad- huset med naust i Dokken, sjøhuset på Sørhaugøy (Tonjer fyr)	B-3-A [båter] Snurpedorry fra Åkra		F-1-A Fotosamlinger som dekker hele prosessen fra hvalen blir fanget, flåing, koking og tranproduksjon. I tillegg skip og landstasjoner på island. 1900-1960	G-2-A Økser, hesteutstyr	
Haugaland- museene						FA-1-A En del fiskebåter. Blant annet sildanotbåt, notbåt, linebåt.					
Haugaland- museene	F -1-C Fotografier av gårdsbruk, landbruks- landksp, arbeidsproses- ser, som spaing, torvtaking , melking mm.	I-1-A Intervjuer som ble tatt i forbindelse med innsamling av tidlig mekaniserte landsbruksred- skaper- og maskiner i 1980-1981. Intervjuene forteller om bruk av redskapene og arbeidet på gårdene.			G-1-A Gjenstander som forteller om bruk av utmarka og redskaper som er brukt til torvarbeid, slått og henting av for i utmarka, 1600-1900. 1/A	F-1-A Mye foto fra fiskeriene (fisket, salting mm), særlig vårsildsildfisket, 1860-1930	F-2-A En del foto, fra perioden 1900-1970. Snurpenot, trål mm. Foto med motiv fra "isasild-tida". Lossing om bord i dampskip, pakking, kassaspikring mm, 1910-1940		G-2/A Harpuner og andre redskaper brukt i hvalfangst som matauk i seilskutetiden 1880-1910. Armbrest og pil nyttet i Hvalveiding, Sotra i Hordaland 1850-1945.		

MUSEUM/ TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS /FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADI- SJONELT FISKE: KYST-,FJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE/ TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVA- KULTUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Haugaland- museene	G -1-A Gjenstands- samlingen knyttet til det eldre landbruket er stor og dekker de fleste deler av landbruket i perioden 1600-1900. Fra museets oppstart i 1925 har innsamling til det eldre landbruket vært et viktig område for museet. Særlig mye åkerredskap. Elletrs kornavl., tresking, maling, sleder, saler, kløv- og bærerredskap, redskap for frukt- og bær mm.					G-1-A Store samlinger knyttet til fiskeriene ved kysten fra perioden 1750-1960. Her er det særlig store samlinger knyttet til vår- og vintersildfisket. Fiske- og fangstredska- per. Garn, nøter mm. Svært mye er fra før 1945.	G-2-A Samlinger som forteller om en mekanisering og etter hvert industrialisering i fisket 1900-1960. Sjøhuset til Mikal L. Klovning på Utsira har dory og snurpenot brukt fram til 1950-årene. Bokn bygdemuseum bl. a. motoriserte garnruller og ekkolodd fra 1950-60-tallet.				
Haugaland- museene	I -1-A Intervjuer med gardbrukere fra alle kommuner i Nord-Rogaland. Flere runder med intervjuer og registrerin- ger på 1970- og 1980-tallet.					I-1-A Intervjuer om fiske og salting, samt innredning av sjøhus, fra flere kommuner i Nord- Rogaland. Mye av registrerin- gene er gjort på 1970- og 80-tallet.					

MUSEUM/ TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS /FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADI- SJONELT FISKE: KYST-,FJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE/ TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVA- KULTUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Haugaland- museene						G-3-A Gjenstander knyttet til ferskvannsfiske i foss og elver: laksenot, åleteiner og håv.					
Haugaland- museene						FA-2-A hardangerfæ- ring fra Øystese. Brukt til fjordafiske					
Haugaland- museene						G-1-A Samlinger knyttet til hummer- krabbe og ålefiske samt heimefiske i fjordane med håndsnøre og garn. 1800-1950.					
Jærmuseet	B-1-A Ni driftsbygningar i fem gardsbruk på rot (Hå, Gjesdal, Randaberg)	B-2-A Tretten driftsbygningar i fire gardsbruk på rot (Hå, Sandnes, Gjesdal, Randaberg)		B-3-A Utstilt veksthus med plante- produksjon		B-1-B Tre naust på Jæren, eitt i Gjesdal (innlandsfiske)					
Jærmuseet						FA-1-B Fleire færingar og gavlabåt					

MUSEUM/ TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS /FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADI- SJONELT FISKE: KYST-,FJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE/ TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVA- KULTUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Jærmuseet	G-1-a God dekning av gardsutstyr og reiskap	G-1-A God dekning av tidleg mekanisert jordbruksutstyr og traktorar opp til 1960	G-3-A Noko utstyr opp til år 2000	G-2-A Gjenstandar frå 2000-talet	G-3-A Litt gjetarutstyr, ljàar o.l. 1940-1995	G-2-B God samling utstyr og reiskap frå heimefiske 1890-1960. Noko utstyr frå sildefiske på Jæren. Samling av om lag 100 båtmotorar. Perler frå elv på Jæren.					G-1-C Om lag 20 gevær med krutthorn o.l. truleg brukt til jakt og fangst. Jæren. Noko meir utstyr.
Jærmuseet		F-3-A Lite foto frå perioden	F-2-A Eigen video- og fotodokumen- ta-sjon av eitt gardsbruk i 2000-2001, Jæren. Lite foto elles frå gardsbruk. Mye foto av mekanisert jordbruk i bedriftsarkivene fra redskaps- fabrikkene	F-2-A Eigen video- og fotodokumen- ta-sjon av veksthus i 2000-2001, Jæren.	F-2-A Foto, film sauen	F-3-B Lite foto					F-1-C Lite foto.
Jærmuseet		A-2-A 10 Faglag på Jæren	A-2-A Gårdsarkiv, brosjyresamling fra landbruksut- styr før og etter 1945.		A-2-A Driftevegstyret, Jæren smalelag			Under etablering: Havbruk som tema i avd. Tungenes fyr. Vil bety dokumentasjon og innsamling av relevant materiale			

MUSEUM/ TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS /FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADI- SJONELT FISKE: KYST-,FJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE/ TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVA- KULTUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Jærmuseet	I-2-A Prosjekt "Jærske mattradisjonar" 1850-1945, "Jærert" 1900-1945	I-2-A Prosjekt (lyd/ film): "Halm luting i Hå", Svinehald på Jæren. Steingardar... alt etter 1945.	I-2-A Prosjekt "Bonde eller kone" 1996, "Plast i jordbruket" 1950-1975, "På sporet av den tapte samtid", "Mjølke eller gulrot" m.fl.	I-2-A Prosjekt "Mjølke eller gulrot" m. fl.	I-1-A Prosjekt "Med sauene til heis", driftesmalen i sørrogaland (lyd/film) 1830-1994. Oppfølging i 2015-2016. "Skjøtsels- metodar for lynghei" tida 1900-1960-talet	I-2-B Noko intervju- materiale om det å reise på sildefiske frå Jæren. Etter 1945. Noko dokumentasjon om å laga fiskestenger, Time. Etter 1945.					
Museum Stavanger	F-1-C Før 1945. Steinkopf Wold gårdsportretter 1904-1920, Julie Lund gårdsportretter 1895-1919.					A-3-A Før 1945 Simon Nes 1808-1903. Før 1945.					
Museum Stavanger						F-3-B Lauritz Haaland Kvitsøy, fiskeri 1890-1910, fiskeri 1890-1940.					
Museum Stavanger						G-1-A Modeller av tradisjonelle fiskefartøyer i Rogaland og Norge. Fartøy Anna af Sand er et eksempel på de typiske fraktefartøyene som seilte på fjordene og langs kysten fra 1700-tallet til langt inn i 20 århundre. 3 Bruksbåter før 1945.					

MUSEUM/ TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS /FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADI- SJONELT FISKE: KYST-,FJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE/ TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVA- KULTUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Museum Stavanger						I-2-A Etter 1945 17 Intervjuer om fiske og fraktfart på fjordene og langs kysten 1978.					
Museum Stavanger						F-2-A før 1945 Film + noen bilder som viser tradisjonell brisling- + sildefiske i Norsk farvann.					
Norsk oljemuseum											
Ryfylke- museet	B-1-A Bygningar frå det gamle bonde- samfunnet på fleire gardstun.			A-2-B Ein del arkivmateriale ved Finnøy bygdemuseum. Etter 1945.	B-3-M Stølshus i Slettedalen, Sauda.					F-2-A Ein del foto frå skogbruk, Suldal og Hjelmeland. 1900-1945 og etter 1945.	
Ryfylke- museet	F-1-A God dekning av foto frå det gamle bondesamfun- net.			F-1-A Bra med foto frå veksthus i Finnøy. Etter 1945.		F-2-A Ein del foto frå førindustrielt fiske i flerie kommunar, og frå elvefiske, særleg i Suldal. Før 1900 og 1900-1945.	F-2-A Ein del foto frå nyare kystfiske og frå rekefiske i Nordsjøen, mest frå Kvitsøy. Etter 1945.			G-2-A Ein del utstyr (økser, sager), før 1900, 1900-1945, etter 1945.	

MUSEUM/ TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS /FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADI- SJONELT FISKE: KYST-,FJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE/ TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVA- KULTUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Ryfylke- museet	G-1-A God dekning av gjenstandsmate- riale frå det gamle bonde- samfunnet.					G-2-A Har fleire færingar, som delvis har blitt brukt til fiske. Har bra gjenstands- masse frå førindustrielt fiske, særleg på Kvitsøy. Ein del fiksestenger frå laksefikse i elvar. 1900-1945.	G-2-A Ein del reiskap og utstyr frå nyare kystfiske og frå rekeetråling i Nordsjøen, mest frå Kvitsøy. Etter 1945.				
Ryfylke- museet	I-2-A Mange intervju om eldre gardsdrift i samband med bygdebokarbeid.	N-1-A 130 tre av 90 eldre eple-, pære- og plommesortar frå Ryfylke i frukthistorisk hage i Viga.			I-2-A Mange intervju om heiaføring av sau og støling med geit.	I-3-A Noko intervju- materiale, Suldal, 1900-1945 og etter 1945.	I-2-A Noko intervju- materiale, Kvitsøy, etter 1945.				

OPPLYSNINGER OM SAMLINGENE INNEN HVER TEMA

Materialtype

A = arkivalia
B = bygninger
F = fotografier
Fa = fartøyer, båter
G = gjenstander
I = immaterielt (intervju, film..)
K = kunstverk
N = naturhistorisk materiale

Kort beskrivende tekst

Geografisk område

Tidsperiode

hovedskille før/etter 1945

Dekningsgrad

1: god - 2: middels - 3: dårlig

Relevans for museet

A: svært relevant
B: middels relevant
C: liten relevans
X: ikke relevant

PRIMÆRNÆRINGER

Her er dekningsgraden fargekodet:

grønn = 1 (godt), gul = 2 (middels godt), oransje = 3 (dårlig).

MUSEUM / TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS / FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADIS- JONELT FISKE: KYST-,EJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE / TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVAKUL- TUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Dalane folke- museum	B-2-A	G-3-A/B	B-3-A		F-3-A	B-2-A	A-2-A	G-3-A		G-3-A	G-1-A
Dalane folke- museum	F-2-A		G-3-B		G-1-A	F-3-A	A-2-A				
Dalane folke- museum	G-1-A		F-1-A			F-2-A	F-2-A				
Dalane folke- museum	G-1-A		F-2-A			G-2-A	G-3-A				
Dalane folke- museum						G-3-A					
Haugaland- museene	A-1-A	F-1-C		G-1-A	A-1-A	A-1-A	A-3-A		A-2-A	B-2-A	
Haugaland- museene	B-1-A	G-1-B			F-1-A	FA-1-A	FA-3-A		F-1-A	G-2-A	
Haugaland- museene	F-1-C	I-1-A			G-1-A	F-1-A	F-2-A		G-2-A		

MUSEUM / TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS / FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADIS- JONELT FISKE: KYST-,FJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE / TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVAKUL- TUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Haugaland- museene	G-1-A					G-1-A	G-2-A				
Haugaland- museene	I-1-A					I-1-A					
Haugaland- museene						G-3-A					
Haugaland- museene						FA-2-A					
Haugaland- museene						G-1-A					
Jærmuseet	B-1-A	B-2-A		B-3-A		B-1-B					
Jærmuseet	G-1-A	G-1-A	G-3-A	G-2-A	G-3-A	G-2-B					G-1-c
Jærmuseet		F-3-A	F-2-A	F-2-A	F-2-A	F-3-B					F-1-c
Jærmuseet		A-2-A	A-2-A		A-2-A						
Jærmuseet	I-2-A	I-2-A	I-2-A	I-2-A	I-1-A	I-2-B					
Museum Stavanger	F-1-C					A-3-A					
Museum Stavanger						F-3-B					

MUSEUM / TEMA	FØRME- KANISERT LANDBRUK	TIDLIG MEKANI- SERT LANDBRUK	MEKANISERT LANDBRUK	VEKSTHUS / FRUKT- OG BÆRDYR- KING	STØLSLIV/ UTMARK	TRADIS- JONELT FISKE: KYST-,FJORDA- OG ELVE-/ INNLANDS- FISKE	MODERNE FISKE / TIDLIG MEKANI- SERT FISKE	HAVBRUK/ AKVAKUL- TUR	HVALFANGST	SKOGBRUK	JAKT OG FANGST
Museum Stavanger						G-1-A					
Museum Stavanger						I-2-A					
Museum Stavanger						F-2A					
Norsk oljemuseum											
Ryfylke- museet	B-1-A			A-2-B	B-3-M					F-2-A	
Ryfylke- museet	F-1-A			F-1-A		F-2-A	F-2-A			G-2-A	
Ryfylke- museet	G-1-A					Fa-2-A	G-2-A				
Ryfylke- museet	I-2-A	N-1-A			I-2-A	I-3-A	I-2-A				

VEDLEGG 3

BESKRIVELSE AV SAMLINGER INNEN HOVEDTEMAENE OG KATEGORIENE

Bred kulturhistorie

Byhistorie (1) Haugalandmuseene har Ferkingstad-huset (1850), Losahuset (1850), Stavahuset (1840) og Blixhavnhuset (1860) i Dokken som er eksempel på byutvikling under det store vårsildfisket fra 1850 – 1860. Dalane Folkemuseum har Bilstadgården (1844), bygård med bolig, fjøs og seiloft, en arbeiderbolig i Egersunds «arbeiderstrøk», og en sjøbu på Eigerøy som ble brukt som landsted av byborgerfamilie. I Sandnes sentrum har Jærmuseet tre industri- og boligbygninger (1899 – 1945).

I Stavanger har MUST Kielland-familiens lystgård Ledaal (1799), skipsredervillaen Breidablikk (1881), samt sjøhus og kjøpmannsgårder i Vågen (1700 – 1800-tallet). Se også «Arkitektur/Byggeskikk» (2) for en oversikt over andre bygninger og miljøer i fylket. Av gjenstander som er knyttet til Egersund bys historie og kultur, har Dalane Folkemuseum alt fra gatelykter til interiør, og en del gjenstander fra Vektervesenet på 1800-tallet. Det finnes også en god samling foto fra Egersund, noen foto fra

1880-årene, og god dekning 1895 – 1970. Fra Haugesunds historie finnes det hos Haugalandmuseene en stor gjenstandssamling med bolig/interiør og arbeidsliv som hovedtemaer. Det er bevart mye interiør fra perioden 1880 – 1950, en del fra skipsrederhjem. I tillegg har museet mange gjenstander fra arbeiderklassen, som klær, faner, interiør m.m., 1850 – 1950. Det finnes en god fotosamling av bymotiv og innbyggere som viser byens utvikling 1860 – 2010, og mange foto som viser borgerskapets interiører, særlig 1890 – 1930. I tillegg mange foto av bygårder, bakgårder, våningshus, arbeidere ved sine hjem og i arbeidssituasjoner, 1880 – 1980. Av arkivalia finnes noe dokumenter og kart. Hos Jærmuseet finnes noen foreningsarkiv, og en god gjenstandssamling med objekter fra brannvesen, kino, buekorps, møbler og innbo, klær.

MUST har en del modeller av Stavanger, av skipsverft, skilderimodeller, reperbane, og en del inventar til rederkontor m.m., og mange gjenstandsgrupper som kan fortelle om livet i byen,

og om innflytningen til Stavanger fra innland og utland samt historiene om dem som forlot byen og årsakene til dette. Kirkekunsten forteller også om Stavanger domkirke og rollen i arbeidsinnflytting og de ulike håndverkene knyttet til utformingen av kirken og interiøret. MUST har også en god samling fotografier med motiv fra Stavanger i perioden 1865 – 1960, og litt privatarkiv fra forretninger, handelshus, rederivirksomhet, samt noe brev og postkort. I tillegg må Norsk oljemuseums dokumentasjon av oljevirkksomhet på norsk sokkel sies å være sterkt knyttet til byutviklingen i Stavanger, både demografisk og økonomisk. Samlingene hos MUST innen industrihistorie og det maritime forteller også byhistorie.

Arkitektur/byggeskikk (2) I tillegg til bymiljøene omtalt under «Byhistorie» (1), har museene også antikvariske bygninger rundt om i hele fylket. I Dalane Folkemuseums bygningsmasse finnes for eksempel embedsmannsgård, bygård, midtgangshus, grindbygde løer og sjøhus.

Ryfylkemuseet har en stor samling på 85 antikvariske bygninger, og god kompetanse innen bygningsvern og tradisjonshåndverk, særlig på trekonstruksjoner.

Jærmuseet har en del arkiv- og fotodokumentasjon av grindbygde hus på Vestlandet etter 1945, og har bygninger på Audamotland som skal brukes spesifikt til formidling av byggeskikk. I Haugaland-museenes topografiske arkiv, bygd opp etter 1945, finnes beskrivelser av bygningskonstruksjoner og fotografier fra gårdsanlegg i hele Nord-Rogaland.

Hos MUST finnes bymiljøene med lystgården Ledaal, redervillaen Breidablikk og sjøhusene i Vågen. I tillegg må nevnes spesielt Utstein kloster på Mosterøy, en middelalderbygning med kirke i gotisk stil, samt en del bevarte bygningsfragmenter med tømmervegg fra bispegården i Stavanger sentrum, vinduer og sokkelstein fra Mariakirken, samt steinfragmenter fra flere andre bygg. MUST har også en god fotosamling som dokumenterer kirker i Rogaland, både interiør og eksteriør, og fra 2016 en bygningsantikvar (håndverker) med kompetanse på stein og mur.

Det finnes også noen samlinger fra arkitekter. Hos Ryfylkemuseet finnes tegningsarkiv fra arkitektfirmaet Helland og Aarreberg i Sauda, og hos Haugalandmuseene finnes en god samling med tegninger fra flere arkitekter, som gir god

dokumentasjon på byhus og næringsbygg i Haugesund. Hos MUST finnes noen oppmålings-tegninger av bolighus i Stavanger.

Kategoriene **Tettstedshistorie (3)** og **Bygdehistorie/strandsted (4)** er nært beslektede. Mange bebyggelser har utviklet seg fra bygd til tettsted, og senere fått bystatus, så skillene er uklare. I samlingsmatrisene ser museene ut til å ha oppgitt samlinger litt på tvers av disse kategoriene. De omtales derfor her under samme overskrift.

Fra registreringsprosjektet på Sogndalstrand (1970-årene) har Dalane Folkemuseum godt intervju- og arkivmateriale, samt dokumentasjonsfoto av bebyggelsen. I tillegg godt fotomateriale av Sogndal ladested 1880 – 1900. Dette var oppgitt under tettstedshistorie. Under bygdehistorie/strandsted har Dalane Folkemuseum oppgitt en del foto fra Hauge i Dalane, Bjerkreim og Moi, en del arkivmateriale om matkultur samlet inn i prosjektet «Matglede fra Dalane», og litt intervjumateriale om livsvilkår (gårds- og bygdehistorie) i Eigersund før 1945.

Under tettstedshistorie har Haugalandmuseene en god fotosamling med foto fra strandsteder som Nedstrand, mest før 1945. Under bygdehistorie/strandsted har museet oppgitt bygningsmiljøet i Dokken (Haugesund) som kan ses som eksempel

på et strandsted som vokste fram før Haugesund fikk bystatus i 1854. Haugalandmuseene har også lagrede bygninger fra Nedstrand: Ververstova og Sisselstova, og en del fotografier fra bl.a. Nedstrand og fra øyene utenfor Haugesund (1890 – 1920). Under tettstedshistorie oppgir Jærmuseet en god samling av klær fra familien Skjæveland 1960 – 1980, og at det finnes mange aktuelle foto fra Kvernaland i fotosamlingen til bedriften Kverneland. Under bygdehistorie/strandsted oppgir Jærmuseet en god samling bygninger som dokumenterer bygdehistorie. Fem gårdsbruk på rot fra tiden før mekanisering av landbruket, med innbo, gårdsredskaper og annet utstyr. Både sjøgårder og innlandsgårder. Bygning 1800 – 1930, miljø 1850 – 1960. Flere kverner med tørker på rot. I tillegg har Jærmuseet også et nyere gårdsbruk på rot, med fire bygninger, hage, innmark og utmark, og miljøutstillinger med møbler, innbo og klær fra 1950 – 60-årene. Under både tettstedshistorie og bygdehistorie/strandsted oppgir Jærmuseet å ha noen foreningsarkiv fra 1900-tallet.

Under tettstedshistorie trekker Ryfylkemuseet fram bygningen til industriarbeidarmuseet i Sauda og god dekning av foto fra Sauda gjennom 1900-tallet. Fra Sand og Hjelmelandsvågen har museet også en god del gjenstandsmateriale, mest før 1945. Det finnes også mange intervju om livet på Sand i forbindelse med bygdebokarbeidet.

Under bygdehistorie/strandsted har Ryfylkemuseet strandstedbygninger på Forsand, Sand og Kvitsøy (før og etter 1945), en relativ god samling av bygninger og båter – to sjøhus, flere naust, flere åpne båter, jekta «Brødrene af Sand», rutebåten «Suldal», samt god dekning av foto fra strandsteder som Hjelmelandsvågen, Jelsa og Sand, mest før 1945.

Gårdshistorie (5) Ryfylkemuseets bygninger tilknyttet gårdshistorie er beskrevet under «Arkitektur/byggeskikk» [2]. De fleste gjenstandene museet forvalter, hører til i museets bygninger, og finnes i museets fem gårdstun, to husmannsplasser og seks bygdemuseumssamlinger. Gjennom disse samlingene (og andre som ikke tilhører spesielle bygninger) er det innen Ryfylkemuseets egne samlinger stor grad av overlapping på f.eks. jordbruksredskaper, innbo, møbler og dagliglivets gjenstander fra det gamle bondesamfunnet. Museet har også en god samling av intervjuer om folk og forhold på gårder i Suldal i forbindelse med bygdebokarbeidet.

Dalane Folkemuseum har bygninger som viser flere ulike gårdstyper: embetsmannsgård på Slettebø, strandsitterplass i Jøssingfjord, og eksempel på byjordbruk ved Bilstadhuset i Egersund. Muset har også en god samling redskap og interiør m.m. fra gårder, og har litt intervju-

materiale om livsvilkår (gårds- og bygdehistorie) fra Eigersund før 1945.

Haugalandmuseene har flere bygninger som representerer lokal gårdshistorie: museums-gården Ørpetveit i Haugesund, småbruket Veien i Tysvær, våningshuset Derehuset på Karmøy. Gårdshistorien i Haugesund, Vindafjord, Tysvær, Bokn, Utsira og Karmøy er godt dokumentert i museets topografiske arkiv, samt andre arkiver på museet, og det finnes en god samling av intervju-materiale om livet på gården og i husene, fra gårder i flere kommuner.

Jærmuseet har, i tillegg til selve bygningene på ulike gårder og tun, relativt gode fotosamlinger knyttet til gårdsbrukene, stort sett før 1945, og flere gårdsarkiv fra Jæren 1900-tallet. I prosjektet «Norgesgarden» 1800 – 1945 har museet en god del intervjuer fra Vistnes, Limagarden og Audamotland.

Marin kulturarv (6) Innen denne kategorien er det MUST som har samlinger, gjennom Stavanger maritime museums samlings- og forvaltnings-ansvar for regionens kulturminner under vann i henhold til Kulturminneloven. MUST har her en stor samling av funn fra ulike arkeologiske undersøkelser og løsfunn fra store deler av Rogaland. Materialet består hovedsakelig av ballastrøyser,

keramikk og steingods, kritt Piper, beinrester og trebiter.

Sosialhistorie (7) Under denne kategorien har vi spesielt regnet arbeiderklasse, kvinner og barn, som skiller seg sosialt og økonomisk fra den «tradisjonelle» historiske fremstillingen som ofte dekker politiske og økonomiske tema som mest angår menn i de høyere sosiale lag, slik MUST påpeker i sin samlingsbeskrivelse. Kategorien kan også ses i sammenheng med «Nasjonale minoriteter» [24].

Dalane Folkemuseums bygninger illustrerer ulike sosiale sjikt med rederbolig, embetsmannsgård, strandsitterplass og en arbeiderbolig. Museet har en del foto fra «arbeiderstrøket» på Damsgård. Når det gjelder industriarbeidere har museet godt arkiv vedrørende Egersund Fayancefabriks Co. (1847 – 1986). Fra arbeidet på fabrikken finnes det litt foto fra perioden 1920 – 1970, og et bredt intervjumateriale fra arbeidere som dekker 1930 – 1979. Museet har også godt intervjumateriale om barndom i Egersund på 1900-tallet, og noe arkivmateriale om kvinnehistorie samlet inn til utstillingen «1/2 befolkningen».

Av Haugalandmuseenes bygninger kan spesielt Dokken fortelle mye arbeider- og kvinnehistorie (ganekoner). Museets fotosamling har mange motiver som kan fortelle om sosialhistorie, rikdom – fattigdom,

barn i byen, kvinnearbeid (ganeconer, fabrikkarbeidere og lærere), mannsarbeid (fiske, skipsbygging, håndverk, skipsredere, lærere m.m.), asyl, barnehjem, tidlige barnehager, skoler for borgerskapet og for «allmuen», m.m.

MUST har en del arkiv om sjøfolks historie og liv, klipparkiver og personalia om folk i maritime yrker og firma, samt Stavanger rederiforening 1823 og fremover. En del gjenstander fra museets ulike samlinger forteller om arbeiderhistorie (fagforeninger), tjenestepiker og husmorrollen/kvinneliv. MUST dekker også barndomshistorie spesielt, og har noe leketøy og utstyr for barn 1900-tallet, inklusive en del lokalprodusert leketøy og utstyr. Av foto spesielt om barndomshistorie finnes fotosamlingen «Barns øyne» (2000) med foto tatt av barn fra hele Norge.

Ryfylkemuseet har godt intervju materiale fra Suldal om kvinners liv og arbeid fra prosjektet «Då besta var ung», og fra prosjekter som nevnes under «Religiøs aktivitet» (19) og «Migrasjon» (20).

Folkekunst (8a) Av gjenstander oppgir Dalane Folkemuseum, Haugalandmuseene og Museum Stavanger å ha store og gode samlinger. MUST har materiale innen vevnad, trearbeid og diverse husgeråd fra hele Rogaland og andre fylker, samlet inn tilbake

til 1877. Hos Dalane Folkemuseum oppgis en god samling av tregjenstander, gjerne med karveskurd, treskjæring, (rose)maling, samt tekstiler som åkle og bolster. Haugalandmuseene oppgir en stor samling utskårne og malte gjenstander, saler, tiner, ambar, skrin, kister, ølboller, sendingskorger m.m. samt åklær. I tillegg har Haugalandmuseene en del arkivmateriale som kan fortelle om folkekunst, utskårne og malte gjenstander, og tekstiler. Ryfylkemuseet har en større samling av rosemalte kister og skrin.

Folkemusikk og folkedans (8b) Ryfylkemuseet har Folkemusikkarkivet for Rogaland med lydopptak av folkemusikk, samt videoopptak av folkedans og annet som gjelder arkivets aktiviteter. Ryfylkemuseet er en tilrettelegger for videreføring av folkemusikken og folkedansen som immateriell kulturarv gjennom kurs og konserter, og gjør inn-samling (dokumentasjon) i forbindelse med dette.

Etnografisk materiale (9) Da Stavanger Museum begynte å samle inn i 1877, var etnografisk materiale nevnt, men der i vid forstand, slik at også gjenstander fra bygdene i Norge var regnet som etnografika (norsk folkekultur, samisk kultur). Senere ble kategorien omdefinert til å gjelde materiale fra andre land og kulturer, og det er dette som omfattes her. Materialet har imidlertid fått ulike statuser i

museene. Stavanger Museum oppfordret allerede fra 1870-årene skippere og sjøfolk om å ta med både kulturhistorisk og naturhistorisk materiale som kunne fortelle om eksotiske kulturer og miljøer. Også misjonærer gav slikt materiale til museet. Hos MUST kulturhistorisk avdeling finnes en større samling av gjenstander fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, hvor antatt mye er produsert som suvenirer men tatt inn i samlingen som eksempler på autentiske gjenstander. Misjonærene samlet også inn lignende kulturhistoriske gjenstander til det som i dag er Misjonsarkivet/Misjonsmuseet ved VID vitenskapelige høgskole i Stavanger. Da slike gjenstander senere kom inn til Haugalandmuseene og daværende Stavanger Sjøfartsmuseum (MUST) fikk gjenstandene status som sjømannssuvenirer, «ført hjem av sjømenn». Disse gjenstandene har fungert som suvenirer og reiseminne i sjøfolkenes familier før de ble museumsgjenstander. MUST har også en samling av etnografisk materiale i Stavanger kunstmuseum, og dette er definert som kunstverk (se «Kunst og kunstnerisk virksomhet»).

Kulturlandskap (10) defineres som landskaper som er omformet av mennesker i mindre eller større grad, og omfatter normalt ikke park- eller hageanlegg. Men for oversiktens skyld nevnes også dette her. MUST har hageanlegg ved Breidablikk,

Ledaal og Utstein kloster, og Dalane Folkemuseum har hager og plantet skog (se kategorien «Levende planter» (100)). I tillegg har Dalane Folkemuseum en god samling foto som viser både innmarks- og utmarksområder i Dalane, 1900-tallet.

Haugalandmuseene har en hage i Dokken, kulturlandskap på Sørhaugøy/Tonjer fyr, hageanlegg ved Dereket, og innmark og noe utmark på museumsgården Ørpetveit.

Jærmuseet har gårdsbruk i Hå, Gjesdal, Sandnes og Randaberg. På fire av disse er inn- og utmark vernet på en slik måte at museet regner kulturlandskapet som del av samlingene. To av kulturlandskapene i Hå og Gjesdal dokumenterer utmark før 1945. Museet har lite eldre foto og film, men har en del prosjektfoto (dokumentasjon) fra kulturlandskap, samt en del dokumentasjon av skjøtsel av kulturlandskap, med diverse intervjuer, fra prosjektet «Kystlynghei».

Hjem og bolig (11) Dalane Folkemuseum har et stort gjenstandsmateriale fra Dalaneregionen 1700 – 1950 (vekt på 1800-tallet) med interiør, møbler, husgeråd. Tekstiler og drakt er mindre dekket.

Flere av Haugalandmuseenes antikvariske bygninger er innredet eller har miljøutstillinger med innredning fra ulike tider, det meste fra tiden før 1945, og det

finnes svært mange gjenstander som forteller om hjem og bolig fra bygd og by, og fra ulike sosiale lag. Også en stor fotosamling forteller om interiør til ulike tider, det meste før 1945.

Jærmuseet har en god gjenstandssamling med mye husgeråd, litt møbler, og litt tekstiler og klær, som dekker perioden 1890 – 1980, men har lite av foto eller film med motiv fra hjem og bolig.

Også MUST har mye møbler og husgeråd generelt, inklusive en del barnemøbler, -klær og -utstyr, samt mye foto som dokumenterer interiør og klesdrakt, i hovedsak fra borgerlige hjem.

Ryfylkemuseet trekker fram sine bevarte bolighus som gir god informasjon om boligforhold på gårder og i tettsteder, ved at bygningene speiler det sosiale spekteret i boligmønsteret fra husmannsplassen til storgården og industriarbeideren. Interiørene spenner fra midten av 1800-tallet til 1960-70-årene.

Riter (12) Denne kategorien omfatter livets ritualer og høytider, fra fødsel til død, og gjennom årets gang. Dalane Folkemuseum oppgir å ha noen få gjenstander knyttet til temaet i vid forstand. En god del religiøs litteratur og en del arkivmateriale i form av religiøse traktater, kort m.m. knyttet til livets høytider.

Haugalandmuseene ser ut til å ha en god gjenstandssamling med jordmorkoffert, dåpskjoler, konfirmasjonsgaver, brudekroner, brudekjoler (svarte og hvite), samt gjenstander knyttet til begravelser, som hestetrukne begravellesvogner inklusive seletøy, gravstøtter, gravskjold og barnekiste. Kategorien er også godt dekt i fotosamlingene med mange fotografier av dåpsbarn og familie (1880 – 2012), svært mange foto av konfirmanter (portretter og gruppebilder, 1880 – 2012), og brudepar fra perioden 1870 – 2012, særlig i arkivene etter fotografene Fredric Monclair, Margit Petersen, Sigrid B. Hauge, Jordal foto, Moderne foto, Foto Idar og Vaage foto. Det finnes også en del foto av begravelser, begravellesfølger og post mortem-foto.

Jærmuseet oppgir også en god gjenstandssamling knyttet til dåp, konfirmasjon, bryllup, begravelse, samt en del arkivalia med telegrammer, kort o.l. knyttet til disse livets høytider. Også noe immateriell dokumentasjon fra prosjektet «Bondekone 1946».

MUST har litt dåpsklær, brudekjoler, to brudekroner, samt en god del arkivalia i form av kort og telegram knyttet til begravelser, bryllup og høytider, og en del foto fra 17.mai-feiring, russefeiring, påske og jul.

Historiske hendelser, perioder, personer og institusjoner

Krigstid (13) Samlinger knyttet til temaer innen krigshistorie finnes hos alle regionmuseene, men Haugalandmuseene og Jærmuseet har spesialmuseer innen krigshistorie og luftfart. Hos Haugalandmuseene inngår her hele gjenstandssamlingen og en del arkiver ved Arquebus krigshistorisk museum, samt noen arkiver ved Karmsund folkemuseum. Generelt har Haugalandmuseene mye foto fra invasjonen, fredsdagene, bymiljø, og av tyske soldater og sivile 1940 – 1945.

Jærmuseet har flere bygninger fra 1940 – 1945, flyhangar, 720-brakke, splinhangar og torpedo-verksted, og har store samlinger av militære kjøretøy, krigsfly og en del gjenstander fra krigens dager. Det finnes også en relativt god fotosamling fra Rogaland, og div. arkivmateriale 1940 – 1945 samt intervjuer av mannskaper fra stridsvognavdelingen på Jæren 1960 – 1983.

Disse samlingene utfylles av de andre regionmuseene. Dalane Folkemuseum har flere bygninger fra militærleiren tyskerne bygde på Slettebø. Av en

helt annen karakter, og utfyllende til de krigshistoriske museene, forvalter museet også Mysinghållå, som var gjemmede for motstandsfolk under andre verdenskrig. I tillegg har Dalane også en del foto og noe gjenstandsmateriale fra andre verdenskrig, bl.a. våpen, fra Slettebøleiren og Dalane for øvrig.

MUST har litt gjenstander, som blendingsgardin, gassmaske, militærradio, frivaktsarbeider fra sjøfolk, litt arkivalia fra andre verdenskrig, som rasjoneringskort, dagbok fra tysk soldat, skipsarkiver, mønstringsbøker og reisedokumenter. Av foto finnes det en del fra hverdagsliv, byliv og krigshandlinger under andre verdenskrig, samt fra frigjøringsdagene inkl. frigjøringen av Sola flyplass. Det som spesielt godt fyller ut de krigshistoriske museenes samlinger, er foto av skipsmannskaper, krigsseilere og konvoittrafikk.

Historiske personer (14) Dalane Folkemuseum har sorenskriver Christian Feyers gårdsanlegg på Slettebø (1850), noen få foto etter sorenskriver Christian Feyer, og noen få gjenstander etter han og hans sønn, Johan Feyer. Museet har også litt bøker m.m. og malerutstyr og gjenstander fra boet til kunstmaler Johan S. Wittrup (1872 – 1958), litt korrespondanse m.m. fra Ole Gabriel Ueland, samt Christen Mølbachs grunnlovskast 1814.

Hos Jærmuseet finnes Garborgheimen (1848) og Knudaheio (1899) etter Arne og Hulda Garborg, noen få gjenstander, en stor samling litteratur av og om ekteparet, samt en del foto av dem. Det er forskjellig materiale knyttet til de to gründerne Jonas Øglænd og Ole Gabriel Kverneland.

Hos Ryfylkemuseet finnes et par bevarte håndmanuskripter etter Rasmus Løland. Se også forfatterskap, komponister og utøvende musikere [88].

Herskapelige anlegg (15) Dette er en kategori hvor museene har oppgitt lite. Dalane Folkemuseum har gårdsanlegget til sorenskriver Christian Feyer (se «Historiske personer»), samt en del gjenstander, hovedsakelig møbler, fra den gamle sorenskrivergården Nesgård, Egersund (før 1800). Jærmuseet oppgir Thranegården i Sandnes og noen få gjenstander, som kanen fra 1600-tallet (Sandnes). Lystgården Ledaal (MUST) er oppgitt under «Byhistorie» [1].

Monumenter (16) Norsk oljemuseum eier og har tilsyns- og vedlikeholdsansvar for en bauta over norsk oljevirksomhet på Hinna.

Bygningsanlegg (17) Ingen av museene har listet sine bygningsanlegg her – se «Byhistorie» [1] og «Arkitektur/byggeskikk» [2].

Institusjoner (18) Her er det spesielt Dalane Folkemuseum som har mer helhetlig dokumentasjon av en institusjon, med bygninger, foto og gjenstander fra Bakkebø sentralinstitusjon for psykisk utviklingshemmede (1947 – 1994). Se også «Helse og omsorg» (61).

Jærmuseet oppgir noe arkiv og foto fra ulike personer og bedrifter som har vært institusjoner i sitt lokalsamfunn: lensmann Grude (arkiv), Joakim Grude (arkiv), Jonas Øglænd (arkiv og foto) og Kverneland (arkiv og foto).

Kultur, idrett og fritid

Religiøs aktivitet (19) Haugalandmuseene og Ryfylkemuseet har gode samlinger av intervjuer fra sine bedehusprosjekter. Haugalandmuseene har bedehuset Zion, som er flyttet fra Norheim i Karmøy til museumsavdelingen Dokken, mange bibler, salmebøker og annen religiøs litteratur, samt bedehusservise. Av foto finnes en god del, men mest eksteriørfoto av bedehus. Ryfylkemuseet har en del gjenstander fra bedehus fra 1900-tallet, svært mye sangtopptak med salmer og religiøse viser fra ulike deler av fylket, en del protokoller fra flere bedehus gjennom 1800- og 1900-tallet, samt god fotodekning av alle bedehus i Ryfylke i

2010 – 2011, samlet inn under bedehusprosjektet. Dalane Folkemuseum har litt arkiv fra Sangkoret Ljom, og godt arkiv fra lutherske frimenigheter. Jærmuseet har en del arkiv fra ulike religiøst orienterte foreninger på Jæren, og en god samling av gjenstander som plansjer, bilder og dåpskjoler. MUST har en god samling av inventar fra diverse kirker fra 1800-tallet, en messehagel og dåpsklær.

Organisasjoner og foreninger (20) Under dette finnes alle typer organisasjoner og foreninger, inklusive kor og korps. Diverse musikkinstrumenter knyttet til dette er derfor også oppgitt under denne kategorien.

Dalane Folkemuseum har relativt mange arkiver fra diverse lokalt foreningsliv. Det finnes en god samling av gjenstander og arkiver fra Losjene i Dalane (fra 1800-tallet til 2012), og en del av gjenstandene kan belyse foreningsliv generelt. I tillegg har museet en del arkiv og litt gjenstander fra speiderbevegelsen.

Haugalandmuseene har godt arkiv med protokoller m.m. fra en rekke foreninger: Sjømannsforening, sanitetsforening, religiøse foreninger m.m. Fotosamlingene inneholder mye foto fra foreningsliv i Haugesund – orkester, kor og korps (1880 – 1980), kvinneforeninger, barneforeninger, religiøse foreninger,

div. frivillige organisasjoner, samt en stor samling med faner (1872 – 1960). Av gjenstander finnes en del musikkinstrumenter fra perioden 1800 – 1950, både tradisjonelle norske instrumenter inkl. en tromme tilknyttet trommeslåttradisjonen i Haugesund/Nord-Rogaland, og mer «moderne» tangent-, strenge- og blåseinstrumenter. Av dokumentasjon finnes også trommeslåtter. Jærmuseet har litt gjenstander i form av lagsfaner, og ca. 30 korpsinstrumenter. Av arkivmateriale finnes en del arkiv fra 18 lag og foreninger på Jæren, 1800 – 1900-tallet, og litt arkiv fra korps og kor i Sandnes.

MUST har en del foto fra idrettsarrangementer i samlingene etter Greve, Grude og Erling Søyland, samt en del foto fra Stavanger Rederiforening.

Ryfylkemuseet har litt gjenstander knyttet til foreningsliv, f.eks. losjeregalier, og arkiv av varierende omfang fra 33 frivillige organisasjoner på 1900-tallet, både religiøse og verdslige, f.eks. Sand Sanitetsforening og Jelsa Bondelag.

Sport og idrett (21) Hos Dalane Folkemuseum finnes arkivet til Egersund fotballklubb (etter 1945), og noen få gjenstander og tekstiler fra Egersund Turnforening.

Haugalandmuseene har noen båter av typen kapproingsgigg, og en del pokaler og diplomer fra idrettsstevner, også en del sjømannsstevner. Det finnes foto fra idrettsstevner og fotballkamper, for det meste fra Haugesund.

Jærmuseet har to arkiver fra idrettsforeninger (etterkrigstiden), og litt foto spredt fra ulike idretter og lag. I tillegg finnes litt sportstøy og sykler produsert i Sandnes (1900-tallet).

MUST har litt foto fra vintersport, seilsport, sportsfiske, svømming og badeliv, teaterforestillinger.

Uorganisert fritid (22) Her menes alle typer aktiviteter på fritiden som ikke er organisert av organisasjoner, lag eller foreninger. Dalane Folkemuseum har noe leker, dukker, biler, spill m.m. (1850 – 1960). Haugalandmuseene har en rekke slike gjenstander som kan knyttes opp mot fritidsaktiviteter. Jærmuseet nevner modelljernbanen i Sandnes, litt ski og leker fra Jæren før 1945, og noe foto i forskjellige samlinger. MUST har litt ymse gjenstander tilknyttet fritidsaktiviteter: ski- og skøytegåing, musikkinstrumenter, radio, reiseutstyr, TV, leketøy, spill. I tillegg finnes registreringer av leketøy i privat eie fra et felles registreringsprosjekt.

Norsk oljemuseum trekker fram fritidsaktiviteter offshore: noen gjenstander laget av plattformansatte (malerier, faner, plakater m.m.), samt en del foto og litt film fra «livet om bord» på plattformer, rigger og fartøy, som karneval, 17. mai-tog og julefeiring.

Hytteliv/Fritidsliv til sjøs (23) Innen dette temaet har museene relativt lite, men veldig ulikt materiale. Ryfylkemuseet har i sin fotosamling en del eldre foto som dokumenterer hytteliv i Ryfylke. Dalane Folkemuseum har en sjøbu på Eigerøy som ble brukt som landsted (se «Byhistorie» (1)). Jærmuseet har Knudaheio, Arne Garborgs sommerhus, med miljøutstilling. MUST har en tombola brukt i Botne hytteforening, samt en del foto fra Berentsens landsted på Jæren, Erik Berentsens turer til Turistforeningens hytter, og diverse hyttebilder i K.K. Kleppe-samlingen.

Mangfold

Nasjonale minoriteter (24) Til de nasjonale minoritetene regnes kvener/norskfinner, jøder, skogfinner, rom (sigøynere) og romanifolk/tatere (kilde: regjeringen.no). For Rogalands del ser hovedsakelig rom, romani/tatere og jøder ut til å være aktuelle å dokumentere. I denne kategorien har Haugalandmuseene gjenstander, foto og arkiv

som forteller om en jødisk forretningsmann i Haugesund, samt foto og intervjuer og litt gjenstandsmateriale fra romani/tatere på Sør- og Vestlandet.

Migrasjon (25) Her er materialet hos museene todelt: Dalane Folkemuseum og Museum Stavanger har gjenstander, arkiv og foto som forteller om utvandring til Amerika på 1800-1900-tallet, mens Ryfylkemuseet, Haugalandmuseene og Museum Stavanger har samlet arkiv- og intervjumateriale om innvandring i senere/nyere tid. Disse siste samlingene er unike sammenlignet med de andre museene i Rogaland, og her har de andre museene noen hull å fylle. Globalisering, arbeidsinnvandring, fattigdom og ufred sender stadig flere på vandring i verden, og til alle deler av Rogaland har det kommet folk som flyktninger, asylsøkere og arbeidsinnvandrere – ikke minst i forbindelse med oljeindustrien de siste tiårene.

Primærnæringer

Førmekanisert landbruk (26) Både Dalane Folkemuseum, Haugalandmuseene, Jærmuseet og Ryfylkemuseet har store og gode samlinger rundt eldre landbruk og det gamle bondesamfunnet. I Dalane Folkemuseums samlinger finnes en del

bygninger, primært driftsbygninger.

Spesielt nevnes en fagardsløe og et steinfjøs fra 1800-tallet, kverner, og fjøset i bygården Bilstadhuset (1800-tallet). Museet har en stor gjenstandssamling med landbruksredskaper og utstyr fra Dalane før 1900, og en del foto som særlig dokumenterer gårdstun/bygninger og kulturlandskap fra 1890 til 1980. I tillegg finnes en god samling birøkterutstyr fra 1900-tallet.

Haugalandmuseene har flere bygninger i denne kategorien fra perioden 1700 – 1900: våningshus, løer, eldhus, hønsehus, potetkjeller, røykstove og stabbur. Særlig museumsgården Ørpetveit fremheves som et helhetlig gårdsanlegg. Museets gjenstandssamling knyttet til eldre landbruk er stor og dekker de fleste deler av landbruket 1600 – 1900, med landbruksredskaper og gjenstander knyttet til bearbeiding av melk, korn og kjøtt. Det er også god dekning i fotosamlingene med motiv fra gårdsbruk, landbruksredskap, og arbeidsprosesser som spaing, torving, melking m.m. En god del gjenstander fra frukt- og bærproduksjon i Nedstrand. I tillegg har museet en god samling av intervjuer med gårdbrukere fra hele Nord-Rogaland, fra intervju- og registreringsarbeid i 1970 – 1980-årene, og mye opplysninger om gårder, byggeskikk, gardsdrift m.m. i topografisk arkiv.

I Jærmuseets forvaltning finnes ni driftsbygninger i fem gårdsbruk på rot (Hå, Gjesdal, Randaberg), og museet har god dekning av gårdsutstyr og redskaper. Siden bygningene ikke er flyttet, er de fortsatt del av sitt opprinnelige kulturlandskap, og er med på å gi et godt tverrsnitt av bondesamfunnet på Jæren (gårdsbrukene er utstyrt med innbo og gårdsutstyr fra ulike tider innen periodene de har vært i drift, 1850 – 1960). Jærmuseet har også immateriell dokumentasjon av eldre landbruk gjennom prosjektene «Jærske mattradisjonar» 1850 – 1945 og «Jærert» 1900 – 1945. Museet har også en viktig samling tilknyttet utnytting av torv til brensel og jordforbedring.

Hos Ryfylkemuseet anses eldre landbruk som det best dekkede området i gjenstandssamlingene, med mye jordbruksredskaper, tiner, koller, bøtter til oppbevaring av mat. Dette gjenspeiler at primærnæringene dominerte næringsstrukturen i Ryfylke. Flere av gårdstunene i Ryfylke har også bygninger fra det gamle bondesamfunnet. Museet har også god dekning av fotomateriale fra det gamle bondesamfunnet fram til om lag 1960, og har mange intervjuer om eldre gårdsdrift i forbindelse med bygdebokarbeidet.

MUST har ikke oppgitt gjenstandssamlinger, men har en god samling gårdsportretter i samlingene

etter fotografene Steinkopf Wold (1904 – 1920) og Julie Lund (1895 – 1919).

Tidlig mekanisert (hestemekanisert) landbruk (27)

Av bygninger, gjenstander og foto finnes gode samlinger spesielt hos Jærmuseet, Dalane Folkemuseum og Haugalandmuseene (blant annet gjenstander samlet inn i 1980 – 1981 etter initiativ fra Rogaland fylkeskommune), og Ryfylkemuseets frukthistoriske hage i Viga peker seg ut som en helt unik samling tilknyttet tidlig mekanisert landbruk (se «Levende planter» [100]).

Dalane Folkemuseum har noe gjenstander fra den tidlig mekaniserte perioden, knyttet til korn, kjøtt og husdyrhold, fôr og brensel. En del motor- og hestedrevne landbruksredskaper som høyrive, slåmaskin og treskeverk, m.m.

Haugalandmuseene har en stor gjenstandssamling som dekker de fleste deler av jordbruket, samt mange intervjuer som forteller om bruk av redskapene og arbeidet på gårdene. Det finnes også en god fotosamling fra arbeidsprosesser i tidlig mekanisert landbruk.

Gjennom 1900-tallet pekte Rogaland seg ut som Norges husdyrfylke, og Jæren som landbruksområde spesielt. Produksjon av kylling og gris ble tidlig spesialisert, og gjenspeiles i Jærmuseets samlinger

som unike i nasjonal sammenheng. Jærmuseet har tretten driftsbygninger i fire gårdsbruk på rot (Hå, Sandnes, Gjesdal, Randaberg). Gårdsbrukene er opp gjennom årene blitt tilpasset hestemekaniseringen. Museet har lite foto fra denne perioden, men har god dekning av tidlig mekanisert jordbruksutstyr (hesteredskaper) og traktorer opp til 1960. De fleste typene landbruksredskaper og traktorer har vært brukt over hele Norge. Det finnes også en del arkiv fra 10 faglag på Jæren. Museet har lyd og film fra dokumentasjonsprosjektene «Halmluting i Hå», om svinehold på Jæren og om steingarder.

Mekanisert (moderne) landbruk (28) Dette temaet har Jærmuseet spesielt fokus på. Fra 1960-årene endret driften i jordbruket seg kraftig, og både driftsbygninger, redskaper og utstyr ble tilpasset de store gårdene med yrkesbonden – den spesialiserte fagmannen og stadig mer maskinelt utstyr.

Ingen av gårdsbrukene Jærmuseet forvalter er preget av det mekaniserte landbruket, men noe av innmarken har blitt eller blir fortsatt brukt i moderne gårdsdrift. Av gjenstander fra det moderne landbruket begynner Jærmuseet å få noe inn i samlingene av utstyr opp til år 2000. Ut over video- og fotodokumentasjonen som Jærmuseet gjorde av et gårdsbruk på Jæren i 2000 – 2001 finnes det lite foto fra gårdsbruk ellers.

I bedriftsarkivene fra redskapsfabrikkene finnes det mye foto av mekanisert landbruk. Av arkivalia finnes det noen gårdsarkiv, samt en brosjyresamling fra landbruksutstyr før og etter 1945. Museet har gjort en del samtidsdokumentasjon for å dokumentere samtida og endringene i jordbruket, i prosjekter som «Bonde eller kone» om kvinnerolla i landbruket på Jæren i 1946 og 1996, «Plast i jordbruket» om tiden 1950 – 1975, «På sporet av den tapte samtid», «Mjølkk eller gulrot», ein jærsk gard i år 2000, potetål 2008 m.fl.

Som utfyllende til dette har Dalane Folkemuseum en driftsbygning fra 1950-årene og en traktor fra 1960-årene. En god del motiver i fotosamlingene viser gårdsbygninger og innmark (Widerøes flyfoto) i Eigersund, og det finnes en del landskapsfoto fra Dalane (alle foto etter 1950).

Stølsliv/utmark (29) Dalane Folkemuseum har en god samling sleder og annet utstyr til torvtaking og utslått, samt en del utstyr til gjeting, og litt foto av kulturlandskapet og drifting av sauer m.m. Haugalandmuseene har en god samling gjenstander som forteller om bruk av utmarka, og redskaper som er brukt til torvarbeid, slått og forhenting i utmark, 1600 – 1900. Mye opplysninger om dette finnes også i museets topografiske arkiv. Museet har også en god fotosamling som forteller om

torvspaing, torvonn m.m. Hos Jærmuseet finnes litt gjeterutstyr, ljaar o.l. (1940 – 1995). Museet har en god del foto og film om sauene, og en del arkiv fra driftevegstyret, Jæren smalelag. Gjennom samtidsdokumentasjon har museet gode samlinger om den jærsk utnyttningen av utmark og fjellbeite, som ved prosjektene «Med sauene til heis», drifte-smalen i Sør-Rogaland (lyd/film) 1830 – 1994 (fulgt opp i 2015 – 2016), og «Skjøtselsmetoder for lynghei» tida 1900 – 1960-talet. Ryfylkemuseet har et støls hus i Slettedalen i Sauda, og mange intervjuer om heiaføring av sau og støling med geit.

Veksthus (30) Jærmuseet har utstilt et veksthus med planteproduksjon, og har noe gjenstander fra veksthus fra 2000-tallet. I 2000 – 2001 gjorde museet video- og fotodokumentasjon av veksthus på Jæren, og har materiale fra samtidsdokumentasjonsprosjekter som «Mjølkk eller gulrot» m.fl. Ryfylkemuseet har en god samling foto og en del arkivmateriale fra veksthus i Finnøy, etter 1945. MUST har litt foto fra Holmeegenes gartneri på Eiganes i Stavanger.

Tradisjonelt fiske (31) Innenfor denne kategorien har vi både kystfiske og fjordafiske i tiden før mekanisering og industrialisering, samt elve- og innlandsfiske – og alle regionmuseene har samlinger innenfor kategorien.

Innen kystfiske har Dalane Folkemuseum en sjøbu i Eigersund og en i Sokndal, en del gjenstander fra Sokndal innen fiske, og en god del foto som dekker fiske og videreforedling på land, 1900-tallet. Ved Haugalandmuseene har gjenstander knyttet til fiske – spesielt sildefiske – vært prioritert, og museet har store samlinger av gjenstander knyttet til kystfiskerierne, fiske- og fangstredskaper særlig knyttet til vår- og vintersildfisket. Samlingen dekker perioden 1750 – 1960, og silderedskapene utgjør en unik samling i Rogaland. Museet har også mange bygninger innen temaet, med sjøhuset til Mikal Klovning på Utsira (med full redskapsbestand), sjøhusanlegget i Solhåla, sjøhuset Ferkingstadhuset med naust i Dokken, sjøhuset på Sørhaugøy ved Tonjer fyr. Museet har en god samling fiskebåter: sildenotbåt, notbåt, linebåt. Fiske er også dokumentert med mye foto fra fiskerierne, fiske, salting m.m., særlig fra vørsildfisket (1860 – 1930), en god samling artikler om fiskerier, salting og annen tilvirking av fisk, samt fiskebåter; samt en god samling intervjuer om fiske, salting, og innredning av sjøhus fra flere kommuner i Nord-Rogaland, mye fra 1970- og 80-årene.

Utfyllende til Haugalandmuseenes samlinger rundt sildefiske har Jærmuseet noe utstyr fra sildefiske på Jæren, og noe intervjumateriale om det å reise på sildefiske fra Jæren. MUST har en del film og litt

foto som viser tradisjonelt brisling- og sildefiske i norsk farvann.

I tillegg til silderedskaper har Jærmuseet både bygninger, fiskebåter og båtmotorer i samlingene, tre naust på Jæren, flere færingar, gavlabåt og om lag 100 båtmotorer. Foto av fiske har museet lite av, men det finnes noe dokumentasjon fra Time om det å lage fiskestenger.

MUST har en god samling modeller av tradisjonelle fiskefartøyer i Rogaland og Norge, samt tre bruksbåter, og jekta «Anna af Sand», eksempel på typisk fraktefartøy brukt i fjordene og langs kysten 1700 – 1900-tallet. I fotosamlingene finnes litt motiver fra fiskeri 1890 – 1940, blant annet fra kunstneren Lauritz Haaland på Kvitsøy 1890 – 1910. Museet har også en del intervjuer om fiske og fraktfart på fjordene og langs kysten (1978), samt litt arkivmateriale fra Simon Nes (1808 – 1903).

Ryfylkemuseet har en bra gjenstandsmasse knyttet til førindustrielt fiske, særlig på Kvitsøy, inklusive flere færingar som delvis har vært brukt til fiske. Museet har også en del foto fra fiske i flere av kommunene, samt ryfylkejekta «Brødrene af Sand» som gikk i sildefart til Østersjøen, og senere i fjordafart. Ryfylkemuseets hovedbygg på Sand er et sjøhus fra 1850-årene.

Som tema har museene også trukket frem fjordafiske og heimefiske – den daglige matauken – som man trengte enklere utstyr til, og kunne utføres av en eller noen få personer. Dalane Folkemuseum har en del gjenstander fra Sokndal knyttet til slikt heimefiske; Haugalandmuseene har samlinger knyttet til heimefiske i fjordene med håndsnøre og garn, 1800 – 1950, samlinger knyttet til hummer-, krabbe- og ålefiske, samt en hardangerfæring brukt til fjordafiske i Øystese; og Jærmuseet har en god samling utstyr og redskap fra heimefiske 1890 – 1960. Ryfylkemuseet har tre naust knyttet til sine gårdsanlegg.

Samlinger som dokumenterer elve- og innlandsfiske (ferskvannsfiske) har de fleste museene, men i mye mindre grad enn kyst- og fjordafiske. Haugalandmuseene har litt gjenstander fra ferskvannsfiske i foss og elver: laksenot, åleteiner og håv. Dalane Folkemuseum har noen få gjenstander og foto knyttet til laksefiske (lakselord), blant annet en laksebåt. Ryfylkemuseet har en del fiskestenger fra laksefiske i elv (1900 – 1945), en del foto fra elvefiske særlig i Suldal 1800 – 1900-tallet, samt litt intervjumateriale fra Suldal på 1900-tallet. Jærmuseet har et innlandsnaust i Gjesdal, og perler fra en elv på Jæren. Museet har dokumentert produksjonen av fiskestenger til ferskvannsfiske og har i tillegg garn og utstyr fra ferskvannsfiske på Jæren.

Moderne fiske (32) Dalane Folkemuseum har fiske-skøyten «Sjødis» (1964). Av foto har museet motiver fra Dalanekysten 1900 – 1970, og av arkivmateriale arkiver fra Egersund Fiskarlag (1918 – 1988) og Norges Sildesalgslag Egersund (1929 – 1958).

Haugalandmuseene har en snurpedory fra Åkra. Museet har en god del gjenstander som forteller om mekanisering og etter hvert industrialisering i fisket 1900 – 1960, som dory og snurpenot brukt fram til 1950-årene, og blant annet motoriserte garnruller og ekkolodd fra 1950 – 60-årene. I tillegg har museet også en del foto 1900 – 1970, av snurpenot, trål, motiver fra «isasildtida», lossing om bord i dampskip, pakking, kassespikring m.m. (1910 – 1940). I arkivene finnes noe opplysninger om islandsfiske.

Ryfylkemuseet har en del fotografier samt redskaper og utstyr fra nyere kystfiske og rekefiske i Nordsjøen, mest fra Kvitsøy. I tillegg noe intervju-materiale fra Kvitsøy.

Havbruk/akvakultur (33) Her oppgir kun Dalane Folkemuseum samlinger, med noen få gjenstander tilknyttet østersproduksjon i Sokndal.

Hvalfangst (34) Her oppgir kun Haugalandmuseene samlinger. Av gjenstander en del harpuner og andre redskaper fra hvalfangst i seilskutetiden

(1880 – 1910), samt en armbrøst brukt i hvalveiding, Sotra (1840 – 1945). Av foto har museet en god samling som dekker hele prosessen med jakt, flåing, koking og tranproduksjon, samt fra skip og landstasjoner på Island (1900 – 1960). Av arkivmateriale har museet en del protokoller og korrespondanse fra landstasjoner, hvalfangstselskaper og skip (1880 – 1960).

Skogbruk (35) Haugalandmuseene har Tollbua på Nedstrand (1550) som forteller om skogbruk og trelasthandel 1550 – 1700, og i gjenstandssamlingene finnes en del økser og hesteutstyr knyttet til skogbruk. Også hos Ryfylkemuseet finnes en del utstyr som økser og sager fra 1800- og 1900-tallet, og i tillegg en del foto fra skogbruk i Suldal og Hjelmeland på 1900-tallet. Dalane Folkemuseum har noen få redskaper knyttet til skogbruk.

Jakt og fangst (36) Dalane Folkemuseum har en god gjenstandssamling knyttet til fiske og fangst i heiene (1900-tallet). Jærmuseet har rundt 20 gevær med krutthorn o.l. som trolig er brukt til jakt, samt noe annet utstyr, men lite foto. Haugalandmuseene har en del våpen og krutthorn brukt til jakt.

Håndverk

Håndverk er et av de største temaene som museene i Rogaland forvalter samlinger av, med 28 ulike håndverk representert. Dalane Folkemuseum hele tiden samlet systematisk på håndverk, og flere av dem er komplette. De fleste er førindustrielle, men enkelte er av nyere dato og har hatt virksomhet frem til i dag. Mange av håndverkene utviklet seg til å bli mekanisert og industrialisert i større eller mindre grad, og til både små og store fabrikker. Jærmuseet viser til bygdesmier og meierier på Jæren som utviklet seg til fabrikker knyttet til landbruket. Også teglverkene og potteriene i Eigersund og Sandnes utviklet seg fra håndverk til store industribedrifter.

Møller/kvernhus (37) En del kvernhus, gårdskverner og tørkehus er bevart «på rot» rundt om i kommunene forvaltet av Haugalandmuseene, Jærmuseet, Ryfylkemuseet og Dalane Folkemuseum, og MUST har en steinkvern fra Hylsfjorden. Det er også en del kvernsteiner og andre gjenstander hos Dalane Folkemuseum, Haugalandmuseene og Jærmuseet. Kun Haugalandmuseene og Jærmuseet viser til foto av møller/kvernhus.

Båt- og skipsbygging (38) MUST har relativt god og bred dokumentasjon og -håndverk, samt av

bruksbåter. I tillegg har Haugalandmuseene god dekning av båtbyggerverktøy, og Dalane Folkemuseum har litt verktøy fra før 1945. Fra skipstømmerhåndverket oppgir både Dalane Folkemuseum, Haugalandmuseene og Ryfylkemuseet å ha gode samlinger av utstyr, men ingen har foto eller arkivmateriale.

Innen blokkmakerhåndverket har museene kun gjenstandsmateriale, med gode samlinger av både verktøy og produkter hos Dalane Folkemuseum, Haugalandmuseene og MUST. Av seilmakerverktøy finnes det gode samlinger hos de samme tre museene, både fra 1800-tallet og frem til etter 1945. Dalane Folkemuseum har et autentisk seilmakerloft i bygården Bilstadhuset, og MUST har interiør fra et seilmakerverksted. Noe arkivmateriale finnes hos Dalane Folkemuseum og Haugalandmuseene, og Dalane Folkemuseum har litt fotografier. Håndverket ser da ut til å ha god dekning, med unntak av foto.

Tekstil- og lærhåndverk (39) I denne kategorien har museene samlinger fra garvere, fargere, sydamer, skreddere, (billed)vevere, strikkere, skomakere og treskomakere. Garveryrket finnes det en komplett utstyrssamling fra hos Dalane Folkemuseum, og mye hos Ryfylkemuseet. I tillegg finnes noen fotografier hos Haugalandmuseene.

I tillegg kan nevnes at MUST forvalter en bygning oppført som garveri i 1860-årene, nemlig den senere fabrikkbygningen som Norsk hermetikkmuseum holder til i. Fra fargeriryket finnes en god gjenstandssamling hos Dalane Folkemuseum, og Haugalandmuseene har litt utstyr samt en protokoll og noe eksteriørfoto av bedrifter.

Sydame- og skredderyrkene er noe bredere representert. De fleste regionmuseene har litt utstyr og produkter fra sydamer (ikke hos Ryfylkemuseet). Haugalandmuseene har i tillegg noe foto av syforretninger, og intervju av sydamer. Jærmuseet har noe arkiv etter en sydame. Hos MUST finnes noen gjenstander relatert til søm, vev og broderi, samt litt foto av kvinner som gjør håndarbeid. Fra skredderyrket har Dalane Folkemuseum og Haugalandmuseene noe maskiner og verktøy.

Innen vev og billedvev har Dalane Folkemuseum, Haugalandmuseene og Ryfylkemuseet en del vevstoler, og Dalane Folkemuseum har brikkevev. Av produkter har Dalane Folkemuseum noen bolstre, åklær og løpere, Haugalandmuseene har en god del åkle og litt billedvevarbeider, og Ryfylkemuseet har en del krossåklær og bolster. Jærmuseet har en del vevstoler, strikkemaskiner og klær, samt relativt god dokumentasjon av

produksjon med håndstrikkemaskiner for salg. Ingen oppgir å ha verken foto eller arkiver rundt verken vev eller strikk.

Alle regionmuseene har gjenstander fra skomakerhåndverket, og MUST har en spesiell utstyrssamling fra en ortopedisk skomaker. Innen treskomakerhåndverket har både Ryfylkemuseet, Haugalandmuseene og Dalane Folkemuseum gode samlinger av verktøy. Dalane har i tillegg en treskomaskin som representerer overgangen til mekanisering av håndverket. Ingen av museene har foto, intervju eller arkivalia fra verken skomaker- eller treskomakerhåndverket.

Bygningshåndverk (40) Under denne kategorien har Dalane Folkemuseum, Haugalandmuseene, Jærmuseet og Ryfylkemuseet samlinger fra tømmer-, snekker- og malerhåndverket. For tømmer og snekker har museene gode samlinger av redskaper og utstyr. I tillegg har Jærmuseet en bygning på Vagle i Sandnes med en relativt god snekkerverktøysamling. Ryfylkemuseet har en del intervjumateriale av lokale tradisjonshåndverkere innen bygg, og gamle og nyere foto av arbeidsprosesser. For maleryrket er gjenstandssamlingene mindre gode, men det finnes litt arkivmateriale.

Bøkker (41) Totalt har regionmuseene (minus Jærmuseet) god dekning av bøkkerutstyr. I tillegg har Haugalandmuseene litt arkiv, intervjuer og film om tønnemaking. MUST har også litt fotografier.

Hjem- og interiørhåndverk (42) For møbelsnekkerhåndverket finnes det hos de fleste museene god dokumentasjon av verktøy og produkter samt en del arkivmateriale fra bedrifter.

Fra skje- og kammakerhåndverket finnes gode gjenstandssamlinger hos Dalane Folkemuseum. Haugalandmuseene har noen hornskjeformer og litt arkiv, mens MUST har noen hornskjeer. Ingen oppgir å ha foto eller arkivmateriale. Av kardemakerverktøy finnes en middels god gjenstandssamling hos Dalane Folkemuseum, men det finnes ingen foto eller arkiv.

Fra gull- og sølvsmedhåndverket finnes en god samling verktøy hos Haugalandmuseene og en beskjeden samling hos MUST. Ingen museer oppgir å ha annen type dokumentasjon av yrket. Fra urmakervirksomhet oppgir kun Dalane Folkemuseum å ha en god gjenstandssamling fra både verksted og butikk, men ingen foto eller arkiv.

Innen potteri har Dalane Folkemuseum et bredt dokumentasjonsmateriale fra Egersund Terracotta

og keramikk (1946 – 2012), i tillegg noe gjenstandsmateriale fra Damsgård Potteri (1866 – 1904).

Steinarbeid (43) Jærmuseet har noe utstyr til en steinkiler, og MUST har noen produkter, som gravsteiner fra Stavanger domkirke, og klebersteinshoder. Ryfylkemuseet har en steinbukk som brukes ved steinarbeid, samt noe steinborutstyr. Museet har jobbet en del med tradisjonsbærere på feltet, og har intervjumateriale og nyskapte foto fra dokumentasjonsprosjekter og kurs. Ellers finnes ingen historiske foto eller arkiv.

Metallhåndverk (44) Innen smed-/smiearbeid har alle regionmuseene unntatt MUST relativt god dekning av bygninger og gjenstander, og en del arkiv og dokumentasjon, men ikke fotomateriale. Dalane Folkemuseum har relativt gode gjenstandssamlinger med utstyr fra blikkenslagervirksomhet og gjørtlerarbeid, men ingen foto eller arkiv.

Frisør/barber (45) Hos Haugalandmuseene finnes en god samling av interiør og utstyr fra en frisør-salong, samt fotodokumentasjon av den samme salongen. Også noe utstyr fra andre frisør-/barbersalonger. MUST har noe utstyr og reklame-skilt fra barber- og frisørsalonger. Dette utstyret antas å ha vært temmelig likt over hele landet.

Grafiske håndverk (46) Dalane Folkemuseum har en del utstyr til bokbinding, og MUST har et nærmest komplett bokbinderverksted med både eldre og nyere verktøy og maskiner, som for tiden også holdes i drift av en pensjonert bokbinder (frivillig arbeid). Inkluderer litteratur og eksempler på innbinding/hefting. Utstyret har vært «standardisert», og regnes som godt dekket.

Fotograf (47) Haugalandmuseene har i sin samlingsmatrise skilt ut gjenstands-, foto- og intervjumateriale fra fotograffirmaer som egen kategori under håndverk. Dette synliggjør fotograf som yrke, i stedet for at fotografene «forsviner» inn i andre hovedtema. Det kan være nødvendig å ta en gjennomgang på dette også hos de andre museene, for å se om det er fotograf(firma)er som det bør samles inn materiale fra. Her må det samarbeides med de andre fotobevaringsinstitusjonene i Rogaland. Haugalandmuseene har en stor samling fotoapparater, blant annet apparater fra en kamerafabrikk i Haugesund. Museet har også hele interiøret med varer, fra en nedlagt fotobutikk, samt fremkallingsutstyr fra både profesjonelle fotografer og amatørfotografer.

Industri

Når går et håndverk over til å bli industri? Flere av samlingene som nevnes under industri her, har sitt utspring i produksjonsformer som er listet opp under håndverk (forrige underkapittel), og må ses i sammenheng med disse.

Næringsmiddelindustri [48] Innen næringsmiddel har museene sine største samlinger rundt møller, meierier og hermetikkindustri. Ellers nevnes mindre samlinger fra diverse produksjon.

Jærmuseet har god dokumentasjon av flere møller på Jæren, med seks kvernhus og utstyr i ulike kulturlandskap på Jæren. Med Krossens havremølle (1912 – 1988) er det bevart en møllebygning med alle maskiner og utstyr, og bolighus med to leiligheter. Bedriftsarkivet er bevart, og produksjonen ble videodokumentert før produksjonsstopp i 1988. Jærmuseet har også litt filmer og enkeltfoto fra møller, gode arkiv etter fire møller på Jæren, og laboratorieutstyr fra Jæren potetmjølfabrikk. MUST har litt foto av møller i Stavanger. Se også «Håndverk» for mer informasjon om møller og kvernhus i Rogaland.

Meierier er dokumentert i Haugalandmuseene med noe foto fra Haugesund meieris produksjon, samt

en god samling av deres produksjonsutstyr. Ryfylkemuseet har et godt arkiv fra Sand meieri, og noe foto fra andre meierier, for eksempel Årdal. Jærmuseet har litt gjenstander fra meieriproduksjon, litt filmer (dokumentasjonsfilm) og enkeltfoto fra meierier, og meieriarkiv fra Nærbø, Varhaug, J. Grude m.m. (se også Servicenæringer/Undervisning om arkiv fra Jæren meieriskule).

Hermetikkindustrien er godt dokumentert i MUST med spesialmuseet Norsk hermetikkmuseum, som har nasjonalt ansvar for hermetikkhistorien. Museet har gode foto-, gjenstands-, kunstverk- og arkivsamling fra hermetikkindustrien gjennom 1900-tallet, særlig frem til rundt 1950. Inkluderer bygningen som Norsk hermetikkmuseum er lokalisert i, som er en tidligere hermetikkfabrikk med originale røykeovner. Særlig hermetikketikett-samlingen på ca. 35 000 motiver må trekkes frem. Museet ønsker å videreutvikle samlingen av produksjonsutstyr og arkiver for tidsrommet fra 1950 frem til i dag. Haugalandmuseene har en del fotografier fra hermetikkfabrikk i Haugesund.

Av annen næringsmiddelindustri har Ryfylkemuseet noe arkivmateriale fra Marvik Slakteri, Sand (etter 1945). MUST har litt foto fra tobakksfabrikker, margarinfabrikker og bakeri. Dalane Folkemuseum har litt foto og noe produksjonsutstyr og andre

gjenstander fra produksjon av mineralvann og iskrem ved Hellvik Bakeri og Mineralvandsfabrik (1898 – 1960). Hos Haugalandmuseene finnes litt gjenstander og en god samling av fotografier som dokumenterer brusfabrikk, samt gode samlinger av fotografier fra såpefabrikk, iskremfabrikk, fryseri m.m. Haugalandmuseene har også dokumentasjon av sildoljeindustri, med litt foto fra sildoljefabrikk (leksteriør), og en god samling av intervjuer fra arbeidet i sildoljeindustrien i Nord-Rogaland.

Tekstilindustri [49] Også tekstilindustrien har utviklet seg fra håndverk og hjemmeproduksjon til mer industriell produksjon hjemme og på fabrikker av ulikt slag – ullvare, spinnerier, veverier, trikotasje-fabrikker, konfeksjonsfabrikker, etc. Jærmuseet har dokumentasjon av kles- og skoproduksjon i hjemmet, og samlinger knyttet til «spødakåner», sydamer og skomakere (se kategoriene under hovedtemaet Håndverk), og Jærmuseet ser også ut til å ha den bredeste og mest helhetlige dokumentasjonen tilknyttet tekstilindustri.

Jærmuseet har godt arkivmateriale etter åtte bedrifter innen tidlig tekstilindustri i Gjesdal og Sandnes (før 1945). Fra flere bedrifter i Gjesdal og Sandnes har Jærmuseet også en god samling av produkter, maskiner og annet gjenstandsmateriale, for eksempel fra småindustribedriftene Smedstad

strømpefabrikk (1935 – 1985) og Hana Småindustri og strikkevarefabrikk (1950 – 1960-årene). De større ullvarefabrikkene på Jæren er dokumentert gjennom film/foto, noen produkter og arkiv. Det meste av fotomaterialet er fra Jonas Øglænds konfeksjonsfabrikk. Fabrikkene DFU og Svanedal er film-dokumentert av museet selv.

Haugalandmuseene har noen utfyllende samlinger med litt gjenstander knyttet til farging av tekstiler og trykking av mønster, litt eksteriørfoto fra ullvarefabrikk på Vormedal, og noe foto fra konfeksjonsfabrikken Condor (Moritz Rabinowitz' fabrikk). Hos Dalane Folkemuseum finnes også litt utfyllende fotomateriale av eksteriør av stampe-mølle, veveri i Sokndal og spinneri i Egersund. I kategorien har vi også tatt med produksjon av skotøy, hvor bare Jærmuseet har oppgitt samlinger: film- og gjenstandsmateriale som dokumenterer trebånn-produksjon, samt utstyr, maskiner og sko fra Sandnes Skofabrikk.

Trevare- og bygningsindustri (50) Dette er en bred kategori, med alt fra sagbruk, teglverk og trelast-handel, til produsenter av diverse bruksgjenstander, møbler, ferdighus og betong.

Ryfylkemuseet har vanndrevne sager i Kvednahola i Suldal og på Hustveit i Sauda, samt noe

arkivmateriale etter sagbruk. Haugalandmuseene og Ryfylkemuseet har sagblad fra oppgangssager.

Haugalandmuseene har en del foto fra teglverket i Bø på Karmøy, eksteriør og interiør, og en god samling dokumentasjonsfoto fra betongfabrikk i Mølstrevåg. Jærmuseet har litt arkiv om Sandnes Trelast, Brødr. Hetland, samt flere arkiver, produkter og foto fra teglverkene i Sandnes.

Dalane Folkemuseum har et godt arkiv, en del foto og noen få gjenstander fra Egersund Tøndefabrikk (1917 – 1964); en god samling utstyr og produkter fra Moi røkke- og kunstdreiefabrikk (1890 – 1920). Ryfylkemuseet har noe arkivmateriale etter kassefabrikker.

Dalane Folkemuseum har litt produkter fra en rekke mindre møbelprodusenter, spesielt i Egersund og Lund, samt noe foto fra møbelverkstedene. Jærmuseet har litt arkiv fra tre møbelbedrifter i Sandnes, litt møbler, og en maskin fra Tegle maskinfabrikk, samt noe foto fra møbelindustrien. Ryfylkemuseet har en del fotomateriale fra jærstolproduksjon i Ryfylke. Jærmuseet har litt arkiv og noe foto om ferdighus fra Block-Watne.

Emballasjeindustri (51) Her er det særlig MUST som har større samlinger rundt produksjon av

emballasje til hermetikkindustrien. Det finnes en god samling av hermetikkbokser, etiketter (iddiser) og kasser. Til dette en del originalillustrasjoner og forarbeid til etikettproduksjon i litografi og offset, samt prøvetrykk og produktprøver (se også kategorien «Grafisk produksjon» (52)). I tillegg finnes en god samling blikkleketøy. Dette utfylles av Haugalandmuseene som har en god samling dokumentasjonsfoto fra blikkemballasjefabrikken på Bakarøy. Trekasjeproduksjon som Ryfylkemuseet har nevnt under trevare- og bygningsindustri, finnes også som spesialproduksjon med påtrykte logoer m.m. Haugalandmuseene har fotosamlinger som dokumenterer tønneproduksjon og lagring, samt kassespikring.

Grafisk produksjon (52) MUST har en god del utstyr knyttet til litografisk produksjon og offset-produksjon, og en god samling utstyr knyttet til reprofoto, mørkeroms- og retusjeringsarbeid. Litt foto fra arbeid i Dreyers reproanstalt 1906 – 1980. Høytrykksproduksjonsutstyr knyttet til grafisk industri er i stor grad overlappende med utstyr til avisproduksjon (se «Massemedier» (74)). MUST har også en relativt god samling med eksempler på trykksaker og teknikker (prøvetrykk), aviser, plakater, kalendere, brevhoder, ex libris, etc.

Jærmuseet har litt arkiv fra Svarstad trykkeri, og noe gjenstander fra Dahle trykkeri, klisjeer m.m. Se også under «Grafiske håndverk» (46) og «Massemedier» (74). Mange norske museer har større og mindre samlinger av trykkeriutstyr, særlig relatert til håndsetting, boktrykk og bokbinding. Samlingene i Rogaland utfyller hverandre stort sett. Det har vært enmannsbedrifter og små og større trykkerier på svært mange steder. Produksjonsutstyret var standardisert (mye kjøpt fra Tyskland og USA).

Mekanisk industri (53) Her er det hovedsakelig Jærmuseet som har samlinger, og produksjon av landbruksredskaper og sykler peker seg ut. Den mekaniske industrien i jærkommunene utviklet seg fra de eldste smiene, og utviklet og produserte det meste av norsk landbruksredskap fra midten av 1800-tallet og gjennom hele 1900-tallet.

Jærmuseet har et godt utvalg av tidlig produksjon av landbruksredskaper og litt av nyere, også litt gravemaskiner. Museet har store fotosamlinger og en del film av landbruksredskaper, samt godt arkivmateriale fra de tre største produsentene av landbruksredskaper på Jæren. Fra Gjesdal låfabrikk (1912 – 1936) har museet selve bygningen og dokumentasjonsfilm fra fabrikk. I prosjektet «Teknologisk endring og produktutvikling» (1995) ble arbeidsprosesser, arbeidsorganisering og

arbeidsmiljø i flere av redskapsfabrikkene dokumentert. Historien og produksjonen av rundballepakkeren i Kverneland – Nærbø/Underhaugs fabrikk ble dokumentert på film (2004). Jærmuseet har også en del arkivmateriale om industriroboter etter 1945, samt en samling industriroboter som dokumenterer den tidligste utviklingen fra 1960-årene, både Trallfa, Øglænd og TESA-roboten. Samlingen er liten i antall men allikevel representativ.

Rundt sykkelproduksjon har Jærmuseet materiale tilknyttet Jonas Øglænd, den største norske sykkelprodusenten. Bygningen Solavn. 10 som var del av sykkefabrikken til Øglænd (bygd 1942, produksjon til 1972). Museet har god dekning av produkter fra Øglænds produksjon av sykler, motorsykler, utstyr og deler; en omfattende og variert samling av foto og film; samt godt arkivmateriale om sykkelproduksjon hos Øglænd.

Dalane Folkemuseum har et mekanisk verksted i tilknytning til kraftstasjonen i Helleren med noe av maskiner og utstyr fortsatt på plass (1930-årene), samt litt gjenstander fra blikkenslager, og produkter fra Eikunda. Haugalandmuseene har smia på Kårstø.

Metallvareindustri og kjemisk industri (54)

Jærmuseet har innen dette temaet en del arkivmateriale fra sju metallvarebedrifter i Sandnes

og Time. Av gjenstander har Jærmuseet en del industriprodukter fra Polaris (1999), noe fra Aduserverket m.m. I tillegg har museet et godt utvalg foto fra en del av metallvarebedriftene, mest etter 1945, samt litt intervjumateriale. Dalane Folkemuseum har en del gjenstander og arkiv fra produksjon av kuler og minér- og svartkrutt ved Egersund Krudtmølles interessentselskab (1854 – 1891).

Keramisk industri (55) Innen leirvare har Jærmuseet og Dalane Folkemuseum samlingene til tre av de fire norske steintøyprodusentene på 1900-tallet. Hver samling representerer ulike bedrifter, og er på den måten unik. Innen potteri og teglverk er produktene mer ensartede, men også her er det ulikheter innen fylket og nasjonalt.

Jærmuseet har gode arkivsamlinger etter 10 keramikkbedrifter i Stavanger, Sandnes, Time og Hå (både før og etter 1945). Av gjenstander har museet gode samlinger av potteri, flint, porselen, maskiner, redskaper og utstyr fra bedrifter i Sandnes og Stavanger (mest etter 1945). Museet har en god fotosamling fra nyere bedrifter i Stavanger og Sandnes (etter 1945), og en god samling av dokumentasjon med film og intervju fra bedrifter i Sandnes (etter 1945).

Dalane Folkemuseum har spesielt god dokumentasjon av Egersunds Fayancefabriks (1847 – 1989). En god gjenstandssamling av produkter og en del produksjonsutstyr fra Egersunds Fayancefabrik (1847 – 1989), et stort arkivmateriale og stort intervjumateriale fra ansatte ved fabrikken. I tillegg har museet en god del produkter og godt arkivmateriale fra Eie Steintøyfabrikk (1860 – 1976), og et lite antall teglstein fra Den norske Chamottefabrik (1898 – 1900).

Energi (56) Ryfylkemuseet har gode samlinger av arkiv, foto og intervjuer etter Ulla-Førre-utbyggingen i 1970 – 1980-årene, og stort intervjumateriale fra kraftutbyggingen Røldal-Suldal. Dalane Folkemuseum har selve bygningen til Nedre Hellen kraftstasjon i Sokndal (1907 – 2009). I tillegg finnes en god samling foto fra byggeperioden, men ikke fra driften av stasjonen. Noe intervjumateriale og lydopptak knyttet til stasjonen. Museet har også en elektrode fra smelteverket The Jøssingfjord Manufacturing Company (1907). I tillegg har Haugalandmuseene litt foto fra kraftutbygging i Etne og Haugesund Elektrisitetsverk.

Bergverk og utvinning (57) Dalane Folkemuseum har dokumentasjon av bergverksdrift i Dalane i perioden fra 1800-tallet og frem til i dag. Dette er et satsningsområde i forbindelse med Jøssingfjord

Vitenmuseum. Museet har et omfattende fotomateriale fra Titania A/S (1916 – 2004), og omfattende dokumentasjon i form av film og Intervju med eldre arbeidere. I tillegg finnes litt intervjumateriale hos MUST fra Titania A/S og Fjordstein A/S, om bedriftenes transport med skip (1980). MUST har også noen få foto fra Smedvig (1965 – 1970).

Ryfylkemuseet har i sin region smelteverkene i Sauda og på Jørpeland. Utviklinga av industristedet Sauda er godt dokumentert med arkivet til Sauda smelteverk (1900 og fremover) og i Sauda Lokalarkiv (som skal bli en avdeling i Ryfylkemuseet), og Industriarbeidarmuseet i Åbøbyen ivaretar arbeiderhistorien tilknyttet industrien. Fra Jørpeland er det lite dokumentasjon, med unntak av en dokumentasjonsvideo fra 1980-årene fra modellverkstedet på smelteverket.

Skipsbygging (58) Haugalandmuseene har god dokumentasjon av skipsbygging med ca. 100 hel- og halvmodeller, tegninger og mye oppdragsfoto fra skipsbygging, skipsinteriør og stabelavløpninger i arkivet etter fotografene Margit Petersen, Jordal foto og Tor Brekke – fra Hauges jernskipsbyggeri (1880 – 1910), Haugesund mekaniske verksted (1900 – 1990) og diverse slip og mindre verft. Også Ryfylkemuseet har ca. 10 skipsmodeller samt dokumentasjonsmateriale for Vikevåg slipp, og

MUST har en større samling byggetegninger/skipstegninger.

Olje- og gassindustri (59) Under denne kategorien er det i all hovedsak spesial-/bransjemuseet Norsk oljemuseum som har samlinger. Norsk oljemuseum er det eneste i sitt slag i Norge, med fokus på olje- og gassproduksjon til havs.

Oljemuseet har mye materiale om plattformbygging, fra bygging av betongplattformer hos NC, og fra Rosenberg, Haugesund og Egersund. I tillegg finnes materiale/foto fra Vats og mange filmer fra utslep av betongplattformer. Oljemuseet har også mange modeller av plattformer, og det finnes noen modeller av forsyningsfartøyer og plattformer hos MUST.

I tillegg har Haugalandmuseene et tegningsarkiv over skip til bruk i oljeproduksjon. Oljemuseet har relativt få gjenstander som har vært i bruk i produksjonen, men har et stort utvalg av memorabilia tilknyttet produksjonen, slik som «Den første olje».

Rundt olje- og gassproduksjon har oljemuseet en god og omfattende fotosamling fra ulike plattformer og spesialfartøy, og det finnes litt fotomateriale fra oljeproduksjon hos MUST. Oljemuseet har også mange dokumentasjonsfilmer fra olje- og gassproduksjon. Det er også foretatt intervjuer med

veteraner fra oljeproduksjon. Rundt oljetransport har oljemuseet en del foto av skip og lastebøyer brukt til lagring, lasting og transport, og flere modeller av lastebøyer og «shuttletankere», og deler av rørledninger. Museet har også flere gode filmer om lasting og «shuttling».

Rundt gasstransport har oljemuseet litt foto av fartøyer som brukes til rørlegging, samt litt filmer om Statpipe, både fra ilandføringen på Kårstø og animerte «reklamefilmer».

Rundt temaet raffinering har oljemuseet noen få foto av Mongstad oljeraffineri og byggingen av Shell-raffineriet i Sola, modeller av LNG-anlegget på Melkøya, samt noe foto og tegninger av Kårstø-anleggene (gass). Hos MUST finnes litt intervju-materiale fra Shell-raffineriet angående båttrafikk (1980).

Service næringer

Reiseliv (60) Ryfylkemuseet har en del foto tilknyttet turisme og reiseliv på 1800- og 1900-tallet, og Dalane Folkemuseum oppgir å ha noe postkort, hovedsakelig fra Dalane. Jærmuseet har litt arkivmateriale tilknyttet turistruta Nordsjøvegen. MUST har også litt foto i sin samling fra ferier og

reiser. Hos MUST finnes også relativt godt dekket materiale fra Den Norske Amerikalinjen (NAL) fra 1910 – 1970-årene, med foto fra reiser med NAL, arkiv med reklame, seilingsplaner, passasjerlister etc. etc., samt en god samling gjenstander knyttet til NALs skip og passasjerer. MUST har litt intervjuer med ansatte på kystruten (1980), og en del trykksaker, ruteplaner, foto m.m. fra Det Stavangerske Dampskibsselskab.

Helse og omsorg (61) Med et spesialsamlingen «Den kombinerte Indretning» for medisin og sykepleierhistorie har MUST en bred gjenstandssamling av medisinsk utstyr og sykehusinteriør, sykepleieuniformer og medisinsk faglitteratur, det meste fra 1900-tallet. I tillegg finnes utstyr fra et tannlegekontor, litt medisinsk utstyr brukt om bord på fartøyer (før 1945), samt litt arkivalia fra helseinstitusjoner i Stavanger på 1900-tallet. Dette utfylles svært godt av Dalane Folkemuseums mer helhetlige dokumentasjon fra Bakkebø sentralinstitusjon for psykisk utviklingshemmede (1947 – 1994), med en del fotomateriale, noe gjenstander laget av klientene, og litt immateriell dokumentasjon på film m.m. Dalane har også noe arkiv fra Egersund tuberkuloseforening 1911 – 1964. Av fotomateriale finnes noe i Haugalandmuseenes samling, og Jærmuseet har et fotoalbum fra en sykepleier ved Sandnes sykehus.

Handel (62) På dette området ser Rogaland ut til å ha relativt god dekning. Haugalandmuseene har en bygning i Dokken som er kopi av en kolonialbutikk, samt en god samling gjenstander knyttet til handel, vekt/mål, varer, kassaapparat, mynter m.m. Gjenstander og interiør fra butikker finnes også hos de andre regionmuseene. MUST har en innredet krambu på Stavanger maritime museum, og Haugalandmuseene har en på Karmsund folke-museum. Ryfylkemuseet har en del butikkinventar fra landhandlere og apotek hovedsakelig fra Sand, 1900-tallet. Dalane Folkemuseum har en god gjenstandssamling fra en landhandel, med mange ulike salgsvarer fra etter 1945, samt litt butikkinteriør og handelsrelaterte gjenstander som skilt, mål/vekt, salgsprodukter. Jærmuseet har også en del gjenstander fra interiør i dagligvare og krambu fra 1900-tallet. I tillegg har Haugalandmuseene en vengbåt fra Nedstrand, brukt til varefrakt fra Baustad til Stavanger (kan også regnes inn under Transport og kommunikasjon/Kommunikasjon på sjøen).

Av fotomateriale har Jærmuseet mye fra Øglænds krambu, samt noe fra dagligvare, det meste fra etter 1945. Haugalandmuseene har en svært god samling fotografier fra handel i Haugesund, av eksteriør og interiør av butikker. Dette er særlig materiale fra fotograf Margit Petersen.

Fotomateriale fra butikker andre steder i Rogaland kan være del av større fotosamlinger, og vanskelig å trekke fram omfanget av.

Når det gjelder arkivmateriale ser det ut til å være bedre dekning enn av foto. Dalane Folkemuseum har en del arkiv fra Tønes H. Puntervold (1870 – 1913) og fra Skjævelands eft. Landhandel, Helleland. Haugalandmuseene har en del arkivmateriale med protokoller fra isenkram, kolonier fra 1860 og fremover. Jærmuseet har litt arkiv etter 4-5 butikker på Jæren og Sandnes, 1900-tallet, mens Ryfylkemuseet har en del arkivmateriale etter flere handelsmenn og handelsfirmaer fra 1800 – 1900-tallet, bl.a. firmaet R & T Rasmussen på Sand (1800-tallet).

Undervisning (63) Regionmuseene har til sammen seks skolehus som alle brukes til utstillingsformål: et skolehus fra Møgedal (1896, flyttet til Slettebø 1972), det første skolehuset i Klepp (Haugabakka), skolehus i Nedstrand, Skjold og Tysvær, samt skolehuset med skolemuseet på Jelsa. Skolehusene i regionene fungerer som utstillingsmiljøer, hvor gjenstandene «hører hjemme» selv om de også kommer fra andre skolestuer.

MUST har god dekning særlig av gjenstander og foto, i samlingsmatrisen nevnes: læremidler og skoleutstyr fra omgangsskolen; en god del elever-

beider og utstyr fra skolen før folkeskolen (1889); en god samling av møbler fra 1900-tallet brukt i ulike klasserom og lærerrom; lærebøker, undervisningsmaterieell, plansjer, anskuelsesmidler, og mye audiovisuelt undervisningsmaterieell med ulike framvisere; noe elevarbeider fra 1900-tallet, samt noe elevutstyr som ransler, pennal m.m.

Dalane Folkemuseum har en god samling av interiør, undervisningsmaterieell og skolebøker fra Egersund og Dalane på 1800-tallet. Haugalandmuseene har også en stor samling gjenstander knyttet til skole og undervisning. Ryfylkemuseet har en del gjenstander, skoleinventar, pulter og lærebøker fra 1900-tallet, og Jærmuseet har en god del skoleplansjer og annet undervisningsutstyr fra Randaberg, Sandnes, Gjesdal, Time og Hå (1900-tallet).

Foto- og arkivmateriale finnes det også en del av hos regionmuseene, både fra grunnskole og videregående utdanning. MUST har en del foto av skolebygg, klassebilder, aktivitetsbilder, bilder av lærere og skoleledelse etc., hvorav noe materiale er fra skolene i Stavanger. Haugalandmuseene har en stor fotosamling med skoler, elever og undervisning som motiv. Ryfylkemuseet har en god del foto fra skoler i Ryfylke, og Jærmuseet har også noe foto av skoleklasser. Arkivmateriale har MUST i form av

protokoller, karakterbøker m.m. utfylt av lærere og skoleledelse, og Jærmuseet har et arkiv med dokumentasjon av jenteskolen på Åsland. Fra yrkesutdanninger finnes også noe arkiv- og fotomateriale hos de fleste regionmuseene. MUST har en del bøker og arkivalia/personalia fra undervisning i maritime fag, og Haugalandmuseene har foto fra Styrmannsskolen og Maskinistiskolen i Haugesund. Foto fra husmorskolen i Haugesund finnes i regionmuseet, mens MUST har en del foto fra Sola husmorskole. Jærmuseet har foto fra Jæren meieriskule, samt et arkiv med dokumentasjon av skolen. Ryfylkemuseet har et omfattende arkiv etter Ryfylke folkehøgskule (1900-tallet), og MUST har en del foto fra Jæren folkehøgskule fra før 1945.

Bygg og anlegg (64) Med det mekaniserte og etter hvert mer maskinelle jordbruket oppstod en ny næringsvei: entreprenører med gravemaskin eller traktor som utførte arbeid for bønder og andre. Kun Jærmuseet oppgir samlinger her, fra entreprenør/maskinutleie i Time og diverse gravemaskiner og byggeutstyr, samt et tegningsarkiv.

Bank(vesen) (65) Dalane Folkemuseum har litt interiør fra Egersund Sparebank før 1950. Haugalandmuseene oppgir å ha noe foto fra bank, og Jærmuseet har noe arkivalia fra en bank på 1900-tallet.

Dyrlege (veterinær) (66) Dalane Folkemuseum har noe privatarkiv etter distriktsveterinær Kjos-Hansen (1902 – 1946, en av museets grunnleggere). I tillegg har Jærmuseet litt privatarkiv fra en dyrlege på Jæren etter 1945, og en god samling dyrlegeutstyr fra Jæren på 1900-tallet.

Transport og kommunikasjon

Sjø- og skipsfart (67) (inkl. handelsfart) Haugalandmuseene har en god gjenstandssamling med skipsmodeller (1880 – 2010), skipsportretter, skipsutstyr, navigasjonsutstyr, frivaktsarbeider, sjømannsgaver, gallionsfigurer, redningsmateriell m.m. samt en stor samling av skipsfoto (ca. 1860 – 1990). MUST har også god dekning av frivaktsarbeider, sjømannssuvenirer, uniformer etc. I tillegg trekkes fram en stor fotosamling fra Rogalands skipsfart ca. 1890 – 1980, samt skipsportretter av byen seilskuter (også nevnt under «Bildende kunst» (86)). Også Dalane Folkemuseum har en del gjenstander knyttet til sjøfart/skip samt arbeidet på bradbenkene (kjølhalingsverft). Norsk oljemuseum har modeller av spesialskip for oljeindustrien.

Når det gjelder arkivalia har Haugalandmuseene god dekning av arkiver og protokoller fra rederier, journaler og loggbøker fra skip, skipsregnskap, handelsregnskap, innrullering m.m. Også MUST har god dekning av rederi/handelsarkiver og skipsarkiv/journaler/protokoller, fra 1800-tallet til 1970-årene. Dalane Folkemuseum har relativt god dekning av arkiv fra partsrederier, bl.a. Bilstad. Det finnes også noe dokumentasjon hos museene. MUST nevner intervjumateriale, foto- og film-dokumentasjon om sjøfart, handelssjøfart og skipstrafikk, fiskebåter og fryseskip. Haugalandmuseene har litt intervjuer av gamle sjøfolk.

Navigasjon (68) MUST har en relativt god samling arkivalia som dokumenterer skipsled, sjømerker, drageid og havneutvikling fra de eldste tider til i dag, samt en relativt god samling av navigasjonsinstrumenter, instruksjonsmateriell og en tidevannsmaskin fra tidsrommet ca. 1800 – 1900. Også Haugalandmuseene har en del navigasjonsutstyr. Dalane Folkemuseum har en samling fra produsenten Robertson Radio (1946 – 1980), med en del navigasjonsutstyr og prototyper, samt arkivmateriale. Jærmuseet har en gjenstandssamling fra sjøtrafikksentral og navigasjon, samt en del foto fra trafikksentraler.

Kommunikasjon på sjøen (69) Dette gjelder både kommunikasjon med radio o.l. og med båt. Dalane Folkemuseum har også her en viktig samling fra Robertson Radio (1946 – 1980), radio og annet elektronisk utstyr for fiskeri- og skipsfart samt prototyper av dette. En del arkivmateriale. I tillegg en mindre samling av gjenstander, bl.a. en tåkelur. Jærmuseet har noe arkiv etter Riskafjord AS, mens Ryfylkemuseet har en del arkiv etter Hylsfjorden rutelag (1937 – 1984) og et bredt fotomateriale fra rutebåttrafikk 1900-tallet. Ryfylkemuseet har også rutebåten M/S «Suldal» som var i drift 1885 – 1987, ryfylkejekta «Brødrene af Sand», samt en del åpne båter som færingar og kirkebåter.

Redningstjeneste (70) I denne kategorien er det kun Jærmuseet som har samlinger, med en god samling av gjenstander fra redningsstasjoner på Jæren, og en del foto mest fra før 1945. Museet har også god foto- og filmdokumentasjon av hvordan redningsaksjoner ble utført, samt kopi av eldre filmer med intervjuer.

Offentlig kommunikasjon (71) Her er det hovedsakelig Dalane Folkemuseum som har oppgitt samlinger, med utstyr til å drive tuneller for hånd, samt en del foto fra Jærbanen, Flekkefjordsbanen, og buss- og båttransport i Dalane. Jærmuseet har modelljernbanen i Sandnes, og MUST har en bussjåføruniform.

Landtransport (72) Dalane Folkemuseum har skyssprotokoller fra før 1900, samt en del hestekjøretøy, ski, truger, prammer til frakt over innlandsvann. Hos MUST finnes en mindre gjenstandssamling hvor det nevnes sleder, høyvogn, sykler og sparkstøtting.

Luftfart (73) Jærmuseet har Vestlandets eneste samling knyttet til luftfart, og er Norges eneste museum som dekker både militær og sivil luftfart. Museet har en relativt god samling av fly, helikoptre, uniformer og teknisk utstyr. Det er også gjort en del intervjuer om flyging m.m., og museet har litt fotomateriale.

Massemedier (74) Her er det særlig aviser som er representert. MUST har diverse produksjonsutstyr fra ulike aviser, særlig Stavanger Aftenblad, både blybasert (setteri, kjemigrafi, stereotypi) og foto-/data-relatert (fotosetteri), inkl. aviser og prøvetrykk. Dalane Folkemuseum har papir-/microfilm av Egersundsposten (1865 – 1940) og Dalane Tidende (1885 – d.d.). Av rene fotoarkiv fra aviser har Haugalandmuseene foto fra Haugesund Dagblad, og Jærmuseet har fra Dagbladet Rogaland (1925 – 1988). Hos MUST finnes deler av klisjéarkivet fra avisen Stavangeren (1916 – 1964), samt en del papirutgaver av skipsaviser og -tidsskrifter. Arkiv av aviser utgitt i Stavanger finnes i stor grad hos

Stavanger Byarkiv, samt noe hos Statsarkivet i Stavanger. Av andre massemedier har Dalane Folkemuseum et komplett radiostudio, og Jærmuseet har arkiver etter Nærbø KabelTV og Jærradioen.

Forlagsvirksomhet (75) Kun Dalane Folkemuseum har samlinger her, med trykkeriutstyr, produkter (religiøse traktater) og arkiv fra et privat forlag.

Offentlig forvaltning

Regionmuseene har noe gjenstandsmateriale, bygninger og fotografier knyttet til det offentlige, mens det aller meste av arkiv finnes i byarkivene, Interkommunalt arkiv Rogaland, Statsarkivet i Stavanger og evt. andre arkivinstitusjoner.

Kommune (76) Hos Dalane Folkemuseum finnes litt gjenstander fra politivesen, samt en god samling av utstyr fra brannvesen, inklusive en brannbil fra 1956. Også en del gjenstander fra landpostbud, samt en budstikke. Haugalandmuseene har en del foto av kommunestyrer, ordførere, rådhus m.m., mens Jærmuseet forvalter Haugabakka, som var kommunehus for Klepp i mange år, og nå rommer Klepp bygdemuseums samling.

Forsvar (77) Jærmuseet har sentrale samlinger knyttet til forsvaret i det sørvestlige Norge, med Sola som en sentral flyplass både militært og sivilt. Flyhangaren, 720-brakka og torpedoverkstden i Sømmevågen er sentrale, sammen med splint-hangaren ved Løwenstrasse. Dalane Folkemuseum har en liten samling av våpen og uniformer. Annet materiale tilknyttet forsvaret/militæret hos de andre regionmuseene er sannsynligvis oppgitt under kategorien «Krigstid» (13), f.eks. Haugalandmuseene med Arquebus krigshistorisk museums samlinger. Jærmuseet skiller seg ut med samlinger og kompetanse om Forsvaret mer generelt.

Fyr- og lostjeneste (78) Denne kategorien ser Jærmuseet ut til å ha god dekning av, med dokumentasjon av sjøredningsstasjoner (1854 – 1950-årene) og gjennom forvaltningen av Tungenes fyr som del av Kystverkmusea (7 bygninger). Jærmuseet har også relativt mye gjenstander og foto fra fyrstasjoner, god dokumentasjon gjennom intervjuer om fyr og losing på Vestlandet, samt arkivet til foreningen «Loser på Vestlandet». Losvirksomhet og trafikkentraler er prioritert tema for dokumentasjon og forskning. Også Haugalandmuseene har relativt god dekning med Tonjer fyrstasjon, en losbåt fra Utsira (bygd 1880 – 1890, losbåt frem til 1918), og litt foto fra Tonjer fyr,

Høyevarden fyr, Geitungen fyr. Hos Dalane Folkemuseum finnes noen parafin-fyrlykter.

Kartverk (79) Dalane har en liten samling av offentlige kart fra før 1950. MUST har en god del historiske sjøkart samt litt kart over Stavanger før 1945.

Tollvesen (80) Haugalandmuseene har Tollbua på Nedstrand fra 1550, portrettfoto av en rekke embetsmenn 1880 – 1920, samt litt møbler og enkeltgjenstander som har tilhørt embetsmenn m.fl. Hos Dalane Folkemuseum finnes en liten gjenstandssamling fra før 1900 knyttet til Tollvesenet.

Oljedirektoratet (81) og **Petroleumstilsynet (82)** ble også satt opp som egne kategorier, men her finnes ikke materiale.

Naturhistorisk materiale

Levende dyr og planter (83) I disse kategoriene er det Dalane Folkemuseum, Jærmuseet og Ryfylkemuseet som har samlinger. Det dreier seg om gamle hageplanter og trær, samt arter av frukttrær og dyr som er unike for landsdelen. Ryfylkemuseet har lokale sorter av frukttrær, og

Jærmuseet har Vestlandsk raudkolle, jærhøns, fjording, landgris og sau. Dalane Folkemuseum har hageplanter, bøketrær og lerkeskog.

Zoologisk materiale (84) (inkluderer skinn, monterte dyr/fugler, egg, beinmateriale, insekter, skjell, fossiler og geologisk materiale) MUSTs naturhistoriske avdeling har regionalt ansvar for vitenskapelige samlinger av zoologisk materiale fra Sør-Vestlandet (primært Rogaland). De andre museenes materiale er i stor grad eksempler på typer av et materiale, som oljemuseets steinsamling, eller for eksempel dokumenterer enkelte dyr, og historier eller hendelser rundt dem (mer kuriosa-preget).

Ringmerkingsdata (85) Ringmerkingsarkivet ved MUST er et vitenskapelig arkiv som gir grunnlag for forskning og forvaltning av fuglebestandene, samt deltakelse i nasjonal beredskapsplan (f.eks. ved utbrudd av fugleinfluenza). MUST har her et nasjonalt ansvar, og arkivet er unikt i Norge.

Kunst og kunstnerisk virksomhet

Bildende kunst (86) I Rogaland forvalter Haugalandmuseene og Museum Stavanger de

vesentligste samlingene av bildende kunst. Haugalandmuseenes samling er stort sett av norske kunstnere, med 60 % av verk og kunstnere tilknyttet Vestlandet. De fleste av verkene er fra etter 1945. Grafikksamlingen utgjør 60 % av samlingen og er unik i nasjonal sammenheng, særlig samlingen av høytrykk, som består av både nasjonalt og internasjonalt betydelige kunstnere som Edvard Munch og Käthe Kollwitz. Samlingen er rikholdig på arbeider av Haugesundsmalerne Ole Frøvig og Norvald Valand, og høytrykks-kunstnerne Trygve Goa og Knut Rumohr.

MUST har «Den faste samling» som er unik i Rogaland når det kommer til omfang, kvalitet og antall verk av betydningsfulle kunstnere. Samlingen av norsk 1800-talls landskapsmaleri er også enestående i Rogaland. Halfdan Hafstens samling dekker norsk mellomkrigskunst med maleri og tegninger/trykk på papir. Groth og Laursens samling har etnografisk materiale fra hele verden samt en del papirarbeider fra etterkrigstiden av kunstnere fra USA. Både Samling Halfdan Hafsten og Jan Groth og Steingrim Laursens samling er unike i Rogaland og landet for øvrig.

I tillegg har Dalane Folkemuseum en del verk av Johan S. Wittrup og Herbert Thoma, og Jærmuseet har malerier av Oscar Sørreime samt noe utsmykning i sine anlegg. MUST har også en del kunst med

motiver fra Stavanger og Rogaland i sine kulturhistoriske samlinger. En genre som er relativt godt representert i MUST og Haugalandmuseene er skipsportretter i ulike teknikker.

Kirkekunst (87) Samlingene av kirkekunst og -inventar strekker seg fra 1600-tallet til rundt 1850. MUST har samlinger fra hele Rogaland, spesielt Stavanger domkirke, og Dalane Folkemuseum og Haugalandmuseene har samlinger fra sine regioner. Samlingene utfyller dermed hverandre og er unike – spesielt kunsten fra 1600-tallet med arbeider av datidens store mestere som Gottfried Hendtzschel, Peter Reimers og Thomas Lauritz (Thomas Snekker).

Forfatterskap, komponist, musikkutøver (88)

Museene har nokså beskjedne samlinger av dette – de som trekkes fram er Ingar Rojahn, Arne og Hulda Garborg, Alexander Kielland og Rasmus Løland, hovedsakelig arkivalia med unntak for Garborgs «Diktarstova». Garborg-ekteparet skiller seg ut som spesielt aktuelle også i vår samtid – de var viktige samfunnsdebattanter på hver sin måte, og Garborgsenteret har spesielt ansvar for dette.

Illustratører (89) Samling under oppbygging hos MUST med gjenstander, foto og intervjumateriale fra illustratører/reklametegnere i Stavanger med hovedvekt ca. 1960 – 1990.

Av og til dokumenterer museet dokumentasjonen. Her er kunstner Turi Gramstad Oliver i arbeid med produktansvarlig John Nygård som lager modellen til kumløkket hun har designet for Sandnes kommune. Foto: Målfrid Grimstvedt, Jærmuseet

VEDLEGG 4

VURDERING AV MAGASINER OG ANBEFALTE TILTAK

Rapport fra Samlingsteam Rogaland

MUSEUMSMAGASIN - VURDERING AV FORHOLD OG KAPASITET VED MUSEENE I ROGALAND

I tidsrommet 5.9.2016 - 14.10.2016 ble det gjennomført en magasinundersøkelse ved de fem regionmuseene i Rogaland, samt ved Norsk oljemuseum. Formålet med undersøkelsen er å få en oversikt over bevaringsforholdene og eventuell restkapasitet for gjenstander i magasinene. Undersøkelsen er basert på *Benchmarks*

i samlingsforvaltning 2.0,¹⁰ publisert av Norsk kulturråd i 2014.

Magasinundersøkelsen er utført av Samlingsteam Rogaland (SamRog) ved Jeanne Dalbu og Eirik Aarebrot i samarbeid med samlingsansvarlig ved de enkelte museene. Totalt er 73 magasiner undersøkt.

¹⁰ Benchmarks i samlingsforvaltning 2.0 er et selvevalueringsverktøy som består av 10 ulike sjekklister. Til undersøkelsen ble Benchmarks 3. Magasiner, Benchmarks 4. Renhold, Benchmarks 6, Miljøovervåkning og Benchmarks 7. Klimakontroll brukt.

Benchmark 3. Magasiner: Tar for seg organiseringen av magasinområdet med hensyn til innredning, plassering av inventar og samling samt merking og beskyttelse av objekter med eventuell emballasje.

Benchmark 4. Renhold: Tar for seg hvilken betydning forsiktig og riktig renhold av magasinet og samlingen har for å redusere sannsynligheten for skadedyrangrep og skade fra mugg, fukt og støv. **Benchmark 6. Overvåkning av miljø:** Samlinger kan bli skadet dersom de blir oppbevart i et uheldig miljø. Gjennom overvåkning av miljøet, hvorav relativ luftfuktighet og temperatur er viktigst, vil personalet bli varslet ved faretruende forhold, slik at disse kan utbedres.

Benchmark 7. Kontroll med miljø: Samlinger kan bli skadet dersom de blir oppvart i et uheldig miljø. God kontroll med miljøet, spesielt relativ luftfuktighet og temperatur, vil redusere skader og forlenge levetiden til samlingen.

RESULTATENE FRA UNDERSØKELSEN

Tabellen til høyre viser hvordan det gjennomsnittlige magasinet i Rogaland skårer i forhold til prestasjonsnivåene (Grunnleggende standard, God standard og Best standard) i Benchmarks *Magasiner, Renhold, Miljøovervåkning og Klimakontroll*.¹¹

Tabellen viser også samlet oppsummering (kumulativt data) for alle prestasjonsnivåene.¹² Prosentverdien representerer gjennomsnittet av oppfylte referansemål fra de 73 undersøkte magasinene.

	GRUNNLEGGENDE STANDARD	GOD STANDARD	BEST STANDARD	KUMULATIVT DATA
Magasiner	43,62 %	30,81 %	19,34 %	35,36 %
Renhold	49,84 %	48,41 %	22,06 %	44,04 %
Miljøovervåkning	56,67 %	55,78 %		52,99 %
Klimakontroll	82,13 %	81,37 %	52,94 %	58,56 %
Oppsummering	51,02 %	39,12 %	31,19 %	43,78 %

Gjennomsnittsmagasinet skårer spesielt høyt i klimakontroll både på «Grunnleggende standard» (82,13 %) og «God standard» (82,13 %). Dette henger sammen med at påstandene fra «Grunnleggende standard» er generelle i *Benchmarks 7. Klimakontroll*. Et eksempel på en generell påstand fra undersøkelsen: «er samlingene beskyttet mot ekstreme klimatiske og miljømessige forhold?». Dette har blitt vurdert som oppfylt av alle museene. Mens på «God standard» dreier påstandene mer om graden av miljøkontroll er fastsatt, og om materiale med høy risiko for lysskader (fotografier, aviser, tekstiler, akvareller eller blekk) har blitt kartlagt, og om disse blir i

minst mulig grad eksponert for synlig lys og UV-lys. Av 73 magasiner viser undersøkelsen at 59 magasiner på «God standard» har oppfylte referansemål på over 50 %. Selv om det gjennomsnittlige magasinet skårer høyt i klimakontroll på «Grunnleggende standard» og «God standard» trekkes prosentverdien ned av organiseringen av gjenstandene (43,62 %) og i rutiner innen renhold og skadedyrbekjempelse (49,84 %). Derimot går prosentverdien ned i «Best standard», da påstandene avanseres til at klimakontroll f.eks. holdes stabilt innen gitte nivå. Samlet sett viser det gjennomsnittlige magasinet i Rogaland en skår på 43,78 %.

Av de fire Benchmarks er det *Benchmarks 3. Magasiner* hvor museene skårer lavest med 35,36 %. Undersøkelsen viser at ingen av de undersøkte museene har magasinforhold som skårer over 50 %. Dette henger sammen med at mange av magasinene er overfylt og ikke tilfredsstiller kravene som angår organisering og emballering av gjenstander. Haller, stålhaller og andre lokaler utenfor museene har de mest kritiske forholdene. Fra *Benchmarks 4. Renhold* (44,04 %) viser undersøkelsen at ingen av museene har etablert faste rutiner innen integrert skadedyrbekjempelse. Dette kan ha en betydelig innvirkning for tekstil-

¹¹ Prestasjonsnivåene defineres slik: Grunnleggende standard - Et minimum av praksis som alle museer, arkiver og biblioteker bør oppnå. God standard - en standard som er oppnåelig av de fleste organisasjoner. Best standard- den høyeste standard som et museum, arkiv eller bibliotek bør strekke seg etter.

¹² Samlet oppsummering (kumulativt data) gir mulighet til å se oppsamlet data for alle nivåene for hver av inndelingene i Benchmarks, samt oppsamlet for alle nivå og inndelinger.

magasiner og magasiner med organiske materialer. Undersøkelsen fra *Benchmarks 6. Miljøovervåkning* (52,99 %) viser at museene har tatt i bruk utstyr for miljøovervåkning av temperatur og RF på nesten alle sine magasiner. Av de undersøkte museene er det MUST (87,50 %) og Dalane folkemuseum (87,04 %) som har besvart med flest oppfylte krav for bruk og vedlikehold av miljøovervåkningsutstyr, samt dokumenterer og oppbevarer miljødata.

Undersøkelsen viser at museene skårer høyest i *Benchmarks 7. Klimakontroll* med 58,06 %. Av de 73 magasinene er 39 magasiner klimastyr, enten helt eller delvis av en luftavfukter. Verdt å merke seg her er at museene i Rogaland har et felles magasin som er driftet av fylkeskommunen.

Fellesmagasinet består 15 klimakontrollerte haller som varierer i størrelse og eierskap.¹³ Fordelingen av hallene har en innvirkning i hvor godt museene skårer i magasinundersøkelsen.

Resultatene fra *Benchmarks* må ses på bakgrunn av strukturen i *Benchmarks i samlingsforvaltning 2.0*. Slik *Benchmarks* er konstruert i dag har den ti forskjellige sjekklistene (*Benchmarks*) med ulike påstander med tre svaralternativer: «Oppfylt»,

«Delvis oppfylt» og «Ikke oppfylt». Noen av påstandene kan også inneholde flere ulike påstander i en og samme påstand. Et eksempel på dette er påstand 3,23: «Det er en plantegning over magasinet nær inngangen. Skilting på reoler og ganger er tydelige og presise. Bruksanvisninger for lagerutstyr som f.eks. mobile reoler er tydelig slått opp». Museet må besvare påstanden (som egentlig er tre påstander) med kun ett alternativ: «Oppfylt», «Delvis oppfylt» eller «Ikke oppfylt». Dette gjør det vanskelig å velge svaralternativ. I en slik situasjon vil påstanden bli vurdert som «Delvis oppfylt» både dersom magasinet oppfyller kun ett av kravene, og dersom magasinet oppfyller to av de tre kravene. Ettersom *Benchmarks* kun har tre svaralternativer, forekommer det i overkant ofte at vurderingen blir «Delvis oppfylt». Resultatet av dette blir at undersøkelsen ikke i tilstrekkelig grad fanger viktige nyanser og variasjoner i de undersøkte magasinene. Et eksempel på dette er påstand 3,2: «Samlingen er ikke plassert direkte på gulvet». I et magasin med 200 gjenstander så kan svaralternativet «Delvis oppfylt» i prinsippet dekke alt fra 1 til 199 gjenstander på gulvet. Hvor skal grensene for de ulike svaralternativene gå? Hvem skal avgjøre dette? Presisjonen i resultatene kunne trolig blitt bedre med flere svaralternativer.

Magasinkapasitet

For å vurdere kapasiteten ved museumsmagasinene, har Samlingsteamet utviklet en egen tabell som viser restkapasitet ved de enkelte museumsmagasinene. Undersøkelsen er basert på visuell observasjon som gir anslag av restkapasitet både for inventar og gjenstander. Vurderingen ble utført av Jeanne og Eirik sammen med en samlingsansvarlig fra museet.

Magasinene ved museene i Rogaland er stort sett fulle. Det er dog noe restkapasitet ved noen av magasinene, mens en del andre magasiner er overfylte. Dagens situasjon vil bedre seg for Norsk Oljemuseum, Jærmuseet og Dalane Folkemuseum når disse får ferdigstilt sine planlagte magasiner og tatt disse i bruk.

¹³ Fellesmagasinet i Rogaland består av 15 haller som til sammen utgjør ca. 4643 m² i grunnflate. Slik strukturen er i dag er hallene fordelt mellom museene, mens fylkeskommunen drifter fellesmagasinet. Fordelingen er ujevn da ett museum kan ha flere haller som til sammen utgjør ca. 2000 m² i grunnflate, mens et annet museum har kun en hall på ca. 250 m² i grunnflate.

ANBEFALTE TILTAK

Avhending og prioritering

- Det kanskje viktigste enkelttiltak for å bedre magasinsituasjonen vil være å få fortgang i avhending av gjenstander som er i dårlig og svært dårlig forfatning og som er uegnet til forskning eller utstilling. Dette gjelder ikke minst for de store og plasskrevende gjenstandene som det kanskje også finnes dubletter av ved andre museer i fylket.

Dette vil noen steder frigjøre mye plass som for de angjeldende magasiner drastisk vil forbedre situasjonen for den resterende samlingen. Bedre plass og oversikt vil gjøre det lettere å gjennomføre flere av de anbefalte tiltakene under. Dette vil i noen tilfeller også gjøre det mulig å flytte gode gjenstander fra dårlige til gode magasinlokaler. Avhending og opprydding i samlingene er en forutsetning for å få et velorganisert magasin. Resultatene fra *Benchmark 3 Magasiner* har klart gitt de dårligste resultatene, hvilket viser at det nettopp er overfylte magasin og organiseringen av gjenstandene som trekker mest ned på totalresultatet. Greier man å bedre forholdene som er etterspurt i *Benchmark 3 Magasiner*, så vil bedre tilgjengelighet og oversikt gjøre det lettere å bedre forholdene som er etterspurt i *Benchmark 4 Renhold*. Flere gjenstander kan ved eventuell

flytting fra dårlige til bedre magasiner nyte godt av de rimelig gode resultatene man har i *Benchmark 6 Miljøovervåking* og *Benchmark 7 Klimakontroll*.

En avhendingsprosess kan gi gode ringvirkninger.

Magasinforvalter og personalressurser

- Alle museene har en samlingsansvarlig, men disse personene har for mange andre prioriterte oppgaver ved museet, slik at det blir begrenset tid til å gjennomføre alle de nødvendige og praktiske oppgavene en magasinforvalter må gjøre.¹⁴ Etter avviklingen av *Senter for konserveringssamarbeid i Rogaland* finnes det for tiden ingen konservator som kan bistå museene med magasinforvaltning, og det er heller ikke ansatt noen konservator ved noen av museene.¹⁵ Det er kun ett museum i Rogaland som har en magasinforvalter (i halv stilling) som har som primær oppgave å utføre oppgaver knyttet direkte til magasinering og magasiner. Praktisk magasin- og samlingsforvaltning har i lang tid vært et nedprioritert satsningsområde ved museene i Rogaland. Resultatene fra denne magasinundersøkelsen viser dette med stor klarhet.

- Det anbefales å imøtekomme etterslepet på den praktiske magasin- og samlingsforvaltningen ved at alle regionmuseene ansetter en magasinforvalter.

Magasiner

Museene bør utarbeide retningslinjer for å emballere samlinger og/eller enkeltobjekter som trenger fysisk beskyttelse, rutiner for merking av hyller, paller, skap, esker, sekker og mapper.

Renhold og skadedyrbekjempelse

- Det anbefales at alle museene etablerer faste rutiner for integrert skadedyrbekjempelse.
- Museene bør avsette ressurser til gjennomføring av forsvarlig renhold i magasinene (personell, kunnskap, tid og utstyr).

Miljøovervåking

- Alle museene må etablere rutiner for å kalibrere og vedlikeholde utstyr som brukes til miljøovervåking av samlingene.
- Museene bør også utarbeide retningslinjer for hvordan de skal dokumentere og oppbevare miljødata.

¹⁴ I dag finnes det ingen klar definisjon på hva en magasinforvalter er og gjør, og det et finnes heller ingen formell utdanning for magasinforvaltere. Samlingsteamet tolker magasinforvalterens rolle som en person som har ansvar for å bidra til og gjennomføre praktiske oppgaver knyttet til magasinforvaltning, samt føre en god magasinpolitikk. Dette innebærer alle oppgaver innen magasinering av gjenstander som: registrering, merking, plassering, holde orden i magasinet, miljøovervåking og klimakontroll, renhold, pakking og emballering, samt drift og vedlikehold av det tekniske utstyret. Videre er logistikk, dvs. en forsvarlig inn-/uthenting av gjenstander med hensyn til skadedyrkontroll, tilstandsrapportering og korrekt plassering, en viktig oppgave.

Klimakontroll

- Klimakontroll er trolig det enkelttiltak som gir størst uttelling for bevaring av gjenstandene i et magasin. Museene bør derfor prioritere etablering av klimakontroll ved de magasinlokalene som fremdeles mangler dette. Den enkleste og ofte beste måten å gjøre dette på er å installere en luftavfukter. En forutsetning for å kunne gjøre dette er at lokalet egner seg til det. Dvs. at magasinet er tilstrekkelig lufttett.
- Museene må også etablere rutiner for å kalibere og vedlikeholde utstyr som brukes for å kontrollere miljøet.

¹⁵ Definisjonen på konservatorprofesjonen er basert på International Council of Museums –Committee for Conservation (ICOM-CC) fra 1984 (http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/professions/Theconservator-restorer.pdf). Denne har blitt videre revidert av ICOM, European Confederation of Conservator-Restorers' Organisations (E.C.C.O.) og European Network for Conservation-Restoration Education (EnCORE), og i dag kreves en masterutdannelse for å kunne titulere seg som konservator (http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/professions/frame_of_reference_2008.pdf, s. 19).

PLANEN ER UTARBEIDET AV

Med støtte fra

KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

ROGALAND
FYLKESKOMMUNE